

MALMÖ HÖGSKOLA
FAKULTETEN FÖR
KULTUR OCH SAMHÄLLE

Att bygga för möten i periferin

Offentliga mötesplatser för socio-ekonomisk hållbarhet

Building for meetings in the periphery

Public meeting spaces for socio-economic sustainability

Klara Harmark
Anna Sommardal

Huvudområde: Byggd miljö
Examensarbetets nivå: Magisternivå
Examensarbetets omfattning: 15 högskolepoäng
Vårtermin 2015
Handledare: Per-Olof Hallin och Mikaela Herbert

Sammanfattning

Med utgångspunkt i hållbar stadsutveckling och social hållbarhet undersöker denna uppsats offentliga mötesplatser socio-ekonomiska kvaliteter. Miljonprogramsområdet Kroksbäck, beläget i sydvästra Malmö, utgör med sina befintliga och föreslagna offentliga mötesplatser undersökningsområdet. Genom teorier och litteratur om bland annat social hållbarhet, mötesplatser, offentliga platser/rum, territorialitet och grannskapet skapas normativa principer som blir till verktyg för uppsatsens socio-ekonomiska analys. I nulägesbeskrivningen av Kroksbäck synliggörs med hjälp av tidigare forskning och statistik, observationer samt intervjuer ett område med en påtaglig socio-ekonomisk problematik, brist på mötesplatser, service och handel. Då det angränsande och högprofilerade Hyllie centrumområde nu till största del står färdigt har Kroksbäck fått ett centralt läge och blivit attraktivt att bebygga och utveckla, vilket har resulterat i två gestaltningsförslag där Kroksbäck framstår som urbant, kommersiellt och tryggt, en vision långt ifrån verkligheten. För att anpassa stadsutvecklingsinsatserna till områdets boende och behov föreslås i uppsatsens förstudie ett projekt som avses främja Kroksbäck ur ett socio-ekonomiskt perspektiv, så att sociala värden som kan stärka området gynnas och därmed den övergripande samhällsekonomin. Genom att ta till vara på kroksbäcksbarnas lokala expertis och kunskaper samt involvera en bredd av samhällsaktörer kan det föreslagna projektet *Möt ditt Kroksbäck!* understödja skapandet av socio-ekonomiskt hållbara mötesplatser i Kroksbäck. Projektets process ser till att stärka de boendes engagemang för sitt bostadsområde och deras självkänsla och mötena mellan boende från olika grannskap kan gagna den sociala sammanhållningen. När den fysiska mötesplatsen i ett senare skede står färdig kan den ge upphov till interaktion, vilket kan främja den kollektiva styrkan och de sociala nätverken, skapa arbetstillfällen och göra området mer trivsamt.

Nyckelord: Kroksbäck, Malmö, socio-ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet, mötesplatser, offentliga rum, offentliga platser, socialt kapital, social sammanhållning, social kontroll, trygghet, oordning, territorialitet, medborgardeltagande.

Abstract

Based on theories and the discourse of sustainable urban development and social sustainability, this thesis explores the socio-economic qualities of public meeting spaces. The socially and economically deprived suburban housing area Kroksbäck, situated in the Southwestern parts of Malmö, Sweden, is with its existing and suggested meeting spaces the focus area of the analysis. Through theory and literature about social sustainability, meeting spaces, public space/place, territoriality, the neighbourhood, and the community, normative principles are created to function as a tool for this socio-economic analysis. In the chapter that makes up the status report, a housing area that is struggling with socio-economic insufficiencies, a lack of meeting spaces, service, and commercial activities is depicted. Since the adjacent and high-profile area Hyllie centrumområde is now nearly completed after many years of planning and construction work, Kroksbäck has gotten a new central location and has become attractive for entrepreneurs to start to develop. This has resulted in two urban development proposals, where Kroksbäck is presented as urban, commercial and safe, which is a vision far from today's reality. In order to adapt the plans to the area and the people living here, a pilot study of a project intended to strengthen Kroksbäck's socio-

economic qualities is presented in this thesis. By supporting and facilitating social sustainability, the economy at large will benefit from the outcomes of better social relations and cohesion. The local expertise of the people living in Kroksbäck is made use of while at the same time involving different local stakeholders in the project *Meet your Kroksbäck!*, which is based on participatory methods and intended to be utilized in the development of the area and its new meeting spaces. The project is also intended to heighten the self-esteem and social cohesion of the locals living in Kroksbäck. When the new meeting space is created, in a later stage, it will help to promote interaction between people, strengthen social networks and the local economy, and make the area more lively and enjoyable to live in and to visit.

Keywords: Kroksbäck, Malmö, socio-economic sustainability, social sustainability, meeting places, public spaces, public places, social capital, social cohesion, social control, safety, disorder, territoriality, citizen participation, citizen participatory planning.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Syfte & frågeställningar	6
1.2 Avgränsningar	7
1.2.1 Geografisk avgränsning	7
1.2.2 Skalan	7
1.2.3 Offentlig mötesplats.....	7
1.2.4 Socio-ekonomisk hållbarhet	8
1.3 Disposition.....	8
2. Möten och sociala relationer i bostadsområdet	9
2.1 Hållbarhet och hållbar stadsutveckling	9
2.1.1 Socio-ekonomisk hållbarhet	10
2.2 Socialt kapital och social jämlikhet.....	12
2.3 Trygghet, oordning och social kontroll.....	13
2.4 Sociala förändringsinsatser i ett samhällsekonomiskt perspektiv	14
2.5 Territorialitet	15
2.5.1 Det producerade territoriet	16
2.5.2 Upprätthållande av territorier genom sociala praktiker	18
2.6 Grannskapet	19
2.6.1 Grannskapet studerat.....	19
2.6.2 Det urbana grannskapet.....	20
2.7 Mötesplatser	21
2.7.1 Offentligt och privat	22
2.7.2 Mötesplatser nu och då.....	22
2.7.3 Att planera för möten.....	24
2.7.4 Jämställdhet i planeringen	25
2.7.5 Fysisk gestaltning.....	26
2.7.6 Klimatets roll.....	27
2.8 Normer för en god mötesplats.....	28
3 Metod	30
3.1 Undersökningsområde	30
3.1.1 Förförståelse och uppsatsens bakgrund	30
3.1.2 Metodik och analys	31
3.2 Undersökningsobjekt.....	32
3.3 Sekundärdata	32
3.4 Primärdata.....	34

3.4.1 Intervjuer	34
3.4.2 Observationer.....	35
3.5 Analys av befintliga och föreslagna mötesplatser.....	36
3.5.1 Normativa principer	36
3.5.2 Analysens tillvägagångssätt.....	36
3.6 Förväntningar på resultat.....	37
3.7 Metod- och källkritik	38
3.7.1 Områdesgräns och skala.....	38
3.7.2 Gestaltungsförslag som analysunderlag.....	38
3.8 Förstudiens arbetsprocess	38
3.8.1 Val av fokusområde.....	38
3.8.2 Planförslagets metodval.....	39
3.8.3 Utformning av projektplan	39
3.9 Resultatens tillförlitlighet	40
4. Nulägesbeskrivning.....	43
4.1 Kroksbäcks demografi och fysiska gestaltning	43
4.2 Socialt kapital, social jämlikhet, trygghet och social kontroll i Kroksbäck	49
4.3 Samhällsekonomiska konsekvenser av bristande sociala kvaliteter	50
4.4 Offentligt och privat i Kroksbäck	52
4.5 Planerade åtgärder.....	54
4.6 Gestaltungsförslag för en förnyelse av Kroksbäck	54
5. En socio-ekonomisk hållbarhetsanalys.....	57
5.1 Befintliga mötesplatser i Kroksbäck	57
5.1.1 Naturtemalekparken	57
5.2 Förslag till framtida mötesplatser	61
5.2.1 Nyréns gestaltungsförslags mötesplats <i>Kroksbäckstorget</i>	63
5.2.2 Wingårdhs gestaltungsförslags mötesplats <i>Torgmarknad</i>	67
5.3 Projektidé	71
5.3.1 Hur kan en god mötesplats uppnås?.....	71
5.3.2 Metoder för medborgardeltagande	72
6. Projektplan	76
6.1 Projektdefinition.....	76
6.2 Projektorganisation	76
6.3 Bakgrund	76
6.4 Syfte.....	78
6.5 Mål.....	78

6.6 Avgränsningar	79
6.7 Tidsplan	79
6.8 Intressentanalys	80
6.9 Kravspecifikation	82
6.10 Milstolpeplanering med ansvarskort	83
6.11 Gantt-schema	85
6.12 Riskanalys	86
6.13 Framgångsfaktorer	87
6.14 Plan för uppföljning	89
6.15 Kommunikationsplan.....	89
6.16 Resursbehov	90
6.17 Budget	92
7. Slutsatser och Diskussion	94
Referenser	97
Muntliga källor	101
Bilder	101
Figurer	103
Tabeller.....	103
Bilagor.....	104
Bilaga 1	104
Bilaga 2	106

1. Inledning

Inom Malmö stad finns det från politiskt håll höga ambitioner avseende stadens hållbara utveckling (Andrén 2009). En av de stödjande funktionerna som uppmärksammas i det sociala hållbarhetsarbetet är mötesplatser vilka anses kunna bidra till att alstra större kollektiv styrka och trygghet. De ska finnas till för invånarna i deras vardag samt fungera som attraktionspunkter som skapar rörelse i staden. I synnerhet mötesplatser för unga är i fokus i Malmö stads hållbarhetsarbete, men generationsöverskridande mötesplatser framhävs också som betydelsefulla för trygghet och social sammanhållning (Malmö stad 2014a). En uttalad strategi är att öka antalet mötesplatser, se till att de fungerar på bästa sätt och främja en jämn spridning av dem över hela staden (Malmö stad 2014b). I Malmös översiktsplan går det att finna flera strategier för hur staden ska utveckla dessa (ibid.), ambitioner som har en tydlig koppling till kommunens slogan "Mångfald Möten Möjligheter" (Regionplanekontoret SLL 2010).

År 2011 pekades miljonprogramsområdet Kroksbäck ut som ett av fem områden där Malmö stad framöver planerade att bedriva ett omfattande utvecklingsarbete, med vilket avsikten var att alstra social hållbarhet i hela staden (Malmö stad 2011a). Utbudet av service och samhällsfunktioner har länge varit bristfälligt i området. Affärer, välfungerande parker samt mötesplatser efterfrågas av invånarna såväl som ökad trygghet och ordning (Gerell 2013). Här råder en socio-ekonomisk problematik rörande bland annat fattigdom, arbetslöshet och kriminalitet, samtidigt som området saknar fysisk koppling till resten av Malmö (Malmö stad 2015a). Kroksbäcksbarnas önskemål om mötesplatser kan infrias i harmoni med Malmö stads ambition att skapa mötesplatser över hela staden vilka skulle kunna bidra till att stärka de sociala och ekonomiska förhållanden i Kroksbäck. Tydligt är att det finns en uttalad vilja såväl som behov av insatser för att styra den socio-ekonomiska utvecklingen i Kroksbäck i en positiv riktning. Kroksbäcksparken är idag områdets huvudsakliga attraktionspunkt, men under sommaren 2015 kommer det nybyggda Hylliebadet att invigas vilket kan förmodas attrahera besökare från en vid omkrets. Samtidigt pågår det också ett projekt som syftar till utveckling av en jämställd mötesplats i Kroksbäck, ett projekt som är inspirerat av Rosens röda matta i Rosengård (Respondent 2 2015). Utöver dessa projekt har det tagits fram gestaltungsförslag för en omvandling av området med planer om förtätning genom platser och funktioner med en urban innerstadskaraktär. I förslagen visualiseras Kroksbäck som ett område med god tillgång till handel, rekreation och platser för möten i det offentliga rummet. Inget är dock ännu bestämt om dessa planers faktiska genomförande och inför den eventuellt förestående omvandlingen finns det ett behov av att undersöka dess effekter ur ett socio-ekonomiskt perspektiv. I detta avseende kan bland annat det offentliga rummets mötesplatser få stor betydelse för de lokala förhållandena. Därav är det relevant att undersöka hur planerade mötesplatser kan te sig samt deras påverkan på ett grannskaps socio-ekonomiska förhållanden, som dess sociala nätverk, trygghet och integration.

1.1 Syfte & frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att med en socio-ekonomisk hållbarhetsanalys undersöka kvaliteten hos befintliga och föreslagna offentliga mötesplatser i Kroksbäck. Med stöd i analysresultatet ges vidare ett förslag på en strategi för att utveckla goda mötesplatser i det offentliga rummet, genom en förstudie samt projektplan för detta utkast.

Utifrån det ovan formulerade syftet har tre frågeställningar utarbetats:

- Vilka offentliga mötesplatser finns i Kroksbäck idag och hur socio-ekonomiskt hållbara är de?
- Kan gestaltungs-förslagets offentliga mötesplatser bedömas som socio-ekonomiskt hållbara?
- Hur kan socio-ekonomiskt hållbara mötesplatser skapas i Kroksbäck genom medborgardeltagande?

1.2 Avgränsningar

1.2.1 Geografisk avgränsning

Denna uppsats syftar till att analysera socio-ekonomiska kvaliteter hos mötesplatser i Kroksbäck. Program för gestaltungsstudie för Kroksbäck i Hylle i Malmö - Del av Planprogram 6045 (Malmö 2014c) ligger till grund för två föreliggande gestaltungs-förslag för Kroksbäck. Häri anges att gestaltungs-förslagen skall omfatta specifika gator och ytor. Gränsdragningarna omfattar och inkluderar "Norrbäcksgatan, Sörbäcksgatan, Hyllievångsvägen och Kroksbäcksparken i mötet mellan ny bebyggelse och park" (ibid., s. 4). Vi väljer dock även att inkludera området norr om Norrbäcksgatan fram till Mobäcksgatan och dess anslutande fastighet, för att på detta sätt inkludera HSB:s BRF Kroksbäck som är beläget här.

1.2.2 Skalan

Arkitekturteoretikern och professorn Mattias Kärrholm definierar begreppet skala som olika nivåer av komplexitet bland de delar som komponerats för att tillsammans utgöra en enhet eller helhet (Kärrholm 2011). Vad som utgör en helhet i ett avseende kan vara endast en delkomponent i ett annat, exempelvis en stadsdel respektive en stad. Därmed finns det alltid multipla skalor att förhålla sig till. Beroende på vilket skalperspektiv som antas kan förhållandena i en stadsdel och effekter av den te sig annorlunda (ibid.). På grund av utrymmesskäl innefattar inte denna uppsats en analys av vilka effekter som förändringar i Kroksbäck's byggda miljö skulle kunna få i en större skala. Avsikten är med andra ord inte att granska hur förändringar skulle kunna påverka skalförhållandena i angränsande områden eller Malmö stad som helhet. Dock vill vi poängtera att en sådan analys kan vara relevant och därmed bör vara föremål för eventuella framtida analyser.

1.2.3 Offentlig mötesplats

I denna uppsats kommer vi fokusera på mötesplatser i det offentliga rummet där människor träffas både planerat och oplanerat, där uppstyrdade aktiviteter eller verksamheter kan få folk att dröja kvar. De mötesplatser som berörs avgränsas till att inkludera gemensamma platser i det offentliga och halvoffentliga rummet. Detta innebär att platser som är tillgängliga för allmänheten, men som kräver att individen har ett legitimt skäl att vistas på platsen eller att platsen endast kan besökas under en begränsad tidsrymd - som en offentlig tvättstuga, föreningslokal eller restaurang - inte kommer att ingå i denna studie. Dock kan en sådan inrättning eller funktion finnas i eller i anslutning till det offentliga rummet, men inte ensamt utgöra vad vi här definierar som en offentlig mötesplats. I denna definition avser vi inte offentliga mötesplatser som präglas av negativa krafter som droghandel eller annan

kriminell verksamhet, därför kommer denna typ av platser inte att utgöra analysobjekt för uppsatsen.

1.2.4 Socio-ekonomisk hållbarhet

Huruvida något är ekonomiskt hållbart har vi i vårt arbete valt att inte tolka som en stegrande etablering av kommersiella aktörer eller ökande fastighetspriser inom ett område. Här inriktar vi oss istället på en socio-ekonomisk hållbarhet, där ett samhällsekonomiskt perspektiv antas med vilket ekonomin ska förstås som förbunden med sociala förhållanden. Hur sociala värden och (miss)förhållanden relaterar till ett samhällsekonomiskt perspektiv diskuteras i genomgången av teori, begrepp och historik.

1.3 Disposition

Efter den inledande bakgrundsbeskrivningen med syfte och frågeställningar för den föreliggande uppsatsen följer i kapitel två en orienterande diskussion om begreppet hållbarhet i en stadsutvecklingskontext med särskilt fokus på social hållbarhet. Här på diskuteras begrepp och teori som är relevanta för att förstå mänsklig interaktion och sociala relationer i en urban miljö. Territorialitet och det därtill relaterade ämnesområdet rörande socio-rumsliga praktiker låter oss förstå hur den byggda miljön samspelar med människan och det urbana samhällets strukturer. Där på diskuteras grannskapet ur ett historiskt såväl som samtida perspektiv och då i synnerhet hur planering av grannskap och dess boendemiljöer har skett över tid samt hur detta kan ses utifrån en socio-ekonomisk synvinkel. De för denna uppsats centrala begreppen mötesplatser och offentliga platser/rum beskrivs härnäst samt hur dessa använts historiskt och behandlas i ett planerings-sammanhang. Platserna och rummens fysiska gestaltning och hur de kan sättas i relation till det offentlig-privata nämns också. Denna del av uppsatsen avslutas med preciseringen av normativa principer för en välfungerande offentlig mötesplats, vilka kunnat uttydas ur de ovan nämnda avsnitten.

Tredje kapitlet rör dess metodik och tillvägagångssätt. Såväl en diskussion om undersökningsområde och undersökningsobjekt som ingående beskrivningar av sekundär- och primärdata ges. Där på beskrivs analysens metod och hur vi konkret strukturerat upp denna del av arbetet, förväntningar på vilka resultat analysen kan komma att utmynna i samt ett avsnitt med metod- och källkritik. Slutligen redogörs det även för hur förstudien gjorts samt hur fokusområdet valts ut och avslutningsvis beskrivs hur projektplanen kommit till stånd.

Del fyra utgörs av en nulägesbeskrivning som ger en god inblick i dagens Kroksbäcks situation, problem och möjligheter samt en beskrivning av hur Malmö stad arbetar med området och vilka planer som är aktuella att förhålla sig till beträffande Kroksbäck. De två föreliggande gestaltungs-förslagen som finns för Kroksbäck beskrivs i samband med detta. I kapitel fem följer den socio-ekonomiska hållbarhetsanalys som syftar till att diskutera och i möjligaste mån besvara uppsatsens frågeställningar. Denna del landar i en projekttidé som syftar till att avhjälpa den problematik som analysen artikulerat.

Projekttidén leder vidare till del sex, en detaljerad projektplan över projektet *Möt ditt Kroksbäck!* som är en insats som är lämplig att anta för att främja utvecklingen av goda offentliga mötesplatser i Kroksbäck genom medborgardeltagande. Uppsatsens sista del, del sju, ger till sist en diskussion där vissa konkluderande slutsatser dras och förslag på vidare forskning ges.

2. Möten och sociala relationer i bostadsområdet

Denna del behandlar uppsatsens huvudsakliga ämnesområden: offentliga platser och rum, mötesplatser i grannskapet och socio-ekonomiska förutsättningar för ett hållbart bostadsområde. Tillsammans ligger dessa områden till grund för ett teoretiskt ramverk som vidare utmynnar i normativa principer för vad som är en välfungerande, socio-ekonomiskt hållbar offentlig mötesplats.

2.1 Hållbarhet och hållbar stadsutveckling

I vad som brukar kallas för Brundtlandrapporten finner man en av de första definitionerna av hållbar utveckling, vilken idag är bland de mest refererade och vanligen förekommande definitionerna:

“Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. It contains within it two key concepts:

- the concept of ‘needs’, in particular the essential needs of the world’s poor. to which overriding priority should be given; and
- the idea of limitations imposed by the state of technology and social organization on the environment’s ability to meet present and future needs.”.

(World Commission on Environment and Development 1987, s. 43).

Brundtlandrapporten utarbetades av FN:s Världskommission för miljö och utveckling och häri för kommissionen en extensiv diskussion om hållbarhet och hållbar utveckling samt problematiserar hur ekonomi, ekologi och sociala värden är länkade till varandra i en global skala (se World Commission on Environment and Development 1987). Rapporten blev ett startskott för breda diskussioner om hur man planerar för en hållbar värld och framtid. Dock brukar kritik riktas mot det antropocentriska synsätt som ovan definition av hållbar utveckling ger uttryck för (Hopwood, Mellor & O’Brien 2005). Enligt Kärrholm (2011) finns det ännu inte en allmänt accepterad definition av hållbarhet, liksom det inte heller finns en vedertagen metod för att mäta graden av hållbarhet i utvecklingsansatser (Hedenfelt 2013). Hållbarhet kan med andra ord ses i flera skalor och hållbarhet i ett avseende behöver inte vara det i ett annat (Kärrholm 2011). Trots detta har begreppet hållbarhet kommit att få stor betydelse i dagens alltmer globaliserade och urbaniserade värld. I synnerhet i städerna har frågan om hållbarhet fått stort utrymme hos många olika aktörer och på olika arenor. Detta kommer sig av att kopplingen mellan problem rörande den globala ekologin, klimatet och sociala rättviseproblem har börjat synliggöras under de senaste årtiondena. Våra samhällens socio-ekonomiska problem är ofrånkomligen förbundna med miljörelaterade problem (Hopwood, Mellor & O’Brien 2005).

Idag är hållbar stadsutveckling på agendan hos folkvalda, tjänstemän, forskare, organisationer, företag och medborgare, men vad de olika aktörerna avser med begreppet hållbarhet grundar sig i mycket skilda förhållningssätt och målsättningar (Hedenfelt 2013; Hopwood, Mellor & O’Brien 2005). Då hållbarhet är ett normativt begrepp ligger det mycket makt i att ha möjlighet till inflytande på vad hållbarhet är och syftar till. Detta kan göra att hållbarhetsbegreppet blir till ett verktyg för makthavare och inflytelserika att använda för att rättfärdiga olika beslut och aktiviteter (Hedenfelt 2013). Dessa aktörer verkar i ett samhälle

som tar allt mindre hänsyn till sociala förhållanden och trots att Världskommissionen hyser förhoppningar om en minskning av den globaliserade, industrialiserade världens klimatböroda på utsatta områden och befolkningar, menar Världskommissionen att dagens policier och regelverk inte kan åstadkomma en sådan förändring (World Commission on Environment and Development 1987). I Brundtlandrapporten efterfrågar därav kommissionen ett nytt ekonomiskt system, ett som är kraftfullt men som också är socialt och ekologiskt hållbart (ibid.). Detta påvisar hur tätt förbundet samhället och dess sociala förhållanden är med miljö såväl som med ekonomi. Inom hållbarhetsdiskursen brukar vanligtvis tre dimensioner av hållbarhet diskuteras, man talar om *Triple Bottom Line*: en ekologisk, social respektive ekonomisk dimension. I tillägg till dessa nämns det ibland även en kulturell och/eller institutionell dimension. De tre dimensionerna i *Triple Bottom Line* anses vara nära sammanlänkade och en balans mellan de tre är nödvändig och eftersträvansvärd för att en hållbar utveckling ska kunna nås (Hedenfelt 2013).

Utgångspunkten för denna uppsats är ett socio-ekonomiskt hållbarhetsperspektiv. På grund av utrymmesskäl är därmed avsikten inte att problematisera kring ekologisk hållbarhet, även om en sådan ansats hade kunnat anses betydelsefull. I följande avsnitt ges därför enbart en redogörelse för innebörden av socio-ekonomisk hållbarhet, i enlighet med denna uppsats syfte och avgränsning.

2.1.1 Socio-ekonomisk hållbarhet

Med denna uppsats socio-ekonomiska hållbarhetsperspektiv är avsikten att inbegripa såväl den sociala som den ekonomiska hållbarhetsdimensionen och att göra så utifrån en integrerad ansats. Föresatsen med detta är att belysa centrala aspekter hos de två dimensionerna, men även viktiga länkar dem emellan. Dessa dimensionslänkar kan synliggöra dimensionernas ömsesidiga förhållanden och är enligt Hedenfelt (2013) av stor betydelse att ta hänsyn till vid en analys av hållbarhet i ett stadsutvecklingssammanhang.

Precis som hållbarhet, så är social hållbarhet ett komplext begrepp. Att social hållbarhet är en del av den övergripande hållbarhetsdiskursen är numera allmänt vedertaget (Dempsey et al 2011). Hedenfelt (2013, s. 20) beskriver social hållbarhet som att vara "en människo-baserad syn på hållbarhet.". Social hållbarhet bör ses som en process som försiggår och förändras över tid, som ett tillstånd som inte är konstant. Omvärldsfaktorer och skal-kontexten är viktiga inverkanse aspekter på social hållbarhet. Trots detta har social hållbarhet inte utvecklats särskilt explicit i förhållande till urbana miljöer (Dempsey et al 2011).

Sett specifikt i förhållande till den byggda miljös offentliga platser kan social hållbarhet "förstås som möjligheten för olika individer och grupper att vilja ta plats i stadsrummet, att mötas med respekt samt att kunna delta i platsens utveckling på ett meningsfullt sätt både i avseende på vardagligt skapande och större fysiska förändringar." (Parker 2014, s. 64). Dock varierar uppfattningen om vad detta innebär, då olika tolkningar av platsens kontext, behov och vad som bör prioriteras finns bland olika grupper. En plats som inbjuder till att olika gruppkonstellationer vistas på platsen och att olika aktiviteter kan försiggå där utan att starka, och därmed exkluderande, territorier uppstår kan sägas vara en plats som kan relateras till en utveckling mot en större social hållbarhet (Parker 2014; jmf. Kärrholm 2004). Främjandet och skapandet av välfungerande offentliga mötesplatser kan vara ett givande sätt att arbeta mot en socialt hållbar stad (Parker 2014). Detta relaterar till vad Dempsey et al (2011) beskriver som en överlappning mellan den sociala och den fysiska, byggda miljön.

Att skilja begreppet social hållbarhet från den urbana miljön är därmed svårt, då dagens globala mänskliga aktivitet och bosättningar i allt större omfattning finns eller utgår från världens urbaniserade områden. Som Andrén (2009) påpekar - hållbar stadsutveckling behöver ha sin utgångspunkt i hur medborgares verkligheter och möjligheter ser ut, och att i Malmö kan just den sociala dimensionen av hållbarhet vara mycket givande såväl som komplicerad att arbeta med.

Europeiska Unionens Bristolöverenskommelse från 2005 beskriver ett hållbart grannskap eller bostadsområde som att vara:

“platser där människor vill bo och arbeta, nu och i framtiden. De uppfyller de olika behov som de nu bosatta och de framtida invånarna har, de tar hänsyn till miljön och bidrar till en hög livskvalitet. De är säkra och integrerande, välplanerade och välbyggda och styrs på ett gott sätt, samt erbjuder alla invånare lika möjligheter och högkvalitativa tjänster”.
(Europaparlamentet 2007, s. 2).

Ett hållbart grannskap är uppbyggt av bland annat social rättvisa och jämlikhet och menas kunna utgöra en livsmiljö för människan som möjliggör en jämlik, inkluderande och hållbar mänsklig aktivitet och interaktion människor emellan, där begreppet “hållbar” ska förstås som social såväl som ekologisk och ekonomisk hållbarhet (Dempsey et al 2011). Författarna (ibid.) menar att i relation till det hållbara urbana lokalområdets miljö finns två punkter som i synnerhet är viktiga: social jämlikhet (*social equity*) och hållbarheten hos grannskapet (*sustainability of community*). Vidare menar Roseland & Soots (2007) att starka lokala ekonomier utgör grunden för starka lokalsamhällen, som är viktiga för städernas utveckling. Inte endast de traditionella aspekterna arbetstillfällen, inkomst och säkerhet bör beaktas, utan även miljöskydd, lokal infrastruktur, sociala nätverk, kulturyttringar och kulturarv samt lokalsamhällets samlade mängd kunskap och färdigheter. Kooperativa, lokala lösningar och strukturer kan bidra till att bygga ett grannskaps sociala värden och fungera som en grund för hållbara ekonomiska strukturer. Med hjälp av arbetstillfällen och lokala samhällsstrukturer som bygger på samarbete kan lokalsamhället ges tillfällen för uppbyggnad av ett rikare socialt såväl som ekonomiskt kapital. Effekterna härav bidrar till en nationellt och globalt hållbar, jämlik och rättvis ekonomi (ibid.). Detta ger uttryck för hur ett samhälles hållbarhet är beroende av en balans mellan sociala och ekonomiska värden.

Ekonomi brukar omtalas som ett verktyg för att styra samhället i en hållbar riktning och är därmed inte ett övergripande mål i sig (Hedenfelt 2013). Grundläggande är istället det socialt hållbara samhället. För att kunna uppnå ett socialt hållbart samhälle är det bland annat av vikt att externa effekter av sociala och ekologiska förhållanden internaliseras i de ekonomiska kalkylerna, så att de mer rättvist kan belysa de faktiska kostnader som det ekonomiska systemet resulterar i (ibid.). Därmed är sociala kvaliteter och sociala förhållanden i hög grad avgörande för ett samhälles socio-ekonomiska hållbarhet. För att kunna uppnå en socio-ekonomiskt hållbar utveckling är hållbara investeringar viktiga (ibid.). Det inbegriper bland annat en investeringspolitik med helhetsgrepp som dels erkänner de växande socio-ekonomiska skillnaderna mellan människor och dels de ojämlikheter vad gäller tillgång till resurser som fördjupade socio-ekonomiska klyftor tar sig uttryck i (Salonen 2012). Konsekvenserna är därav kostsamma, inte bara för den berörda individen eller familjen, utan även för samhället i stort. Social ojämlikhet medför samhällsliga omkostnader såsom mental och fysisk ohälsa, fetma, våld, kortare livslängd, sämre sociala relationer och

sämre utbildningsresultat (Agyeman 2013). Det finns därmed starka samband mellan ett samhälles sociala och ekonomiska resurser och starka skäl för att motverka och förebygga socio-ekonomiska ojämlikheter i syfte att främja ett socio-ekonomiskt hållbart samhälle.

2.2 Socialt kapital och social jämlikhet

Sampson (2012) nämner att begreppet socialt kapital har många definitioner och grad av omfång, men konceptualiserar socialt kapital som en resurs som finns att hämta i sociala band mellan människor och utgörs av nätverk, normer och tillit. Socialt kapital kan i relation till den byggda miljön förstås med avseende på graden av samhällsdeltagande, möjligheter till lokalt inflytande via social interaktion och en gemenskapskänsla hos samtliga invånare. Socialt kapital är med andra ord inget som är kvantitativt mätbart eller påtagligt, utan ligger i de sociala banden som finns mellan människor (Dempsey et al 2011). Social interaktion och sociala nätverk är viktiga delar av det sociala kapitalet (Dempsey et al 2011). Häri inbegrips också de förväntningar, krav och normer som existerar inom ett socialt nätverk samt graden av kontakter mellan nätverkets individer, såväl som graden av externa kontakter, det vill säga kopplingar till andra nätverk och aktörer (Rydin & Pennington 2000). Detta kan också beskrivas som överbryggande (*bridging*) eller som stödjande (*bonding*) socialt kapital. Det överbryggande sociala kapitalet fungerar som ett kitt mellan olika nätverk eller grupper med en kompletterande effekt, det vill säga att det överbryggande kapitalet syftar till att komplettera brister i det egna nätverket. Enligt samma logik inbegriper stödjande socialt kapital de relationer som finns internt i det egna nätverket, exempelvis relationer till vänner och familj (Gerell 2013).

Det har visat sig att bostadsområden med svagt socialt kapital har låg produktivitet, ökad sannolikhet för våldsrelaterade brott bland den yngre generationen och sämre skolresultat. Dessutom har även en negativ korrelation till hälsa, grad av skadegörelse och grad av upplevd trygghet påvisats (Gerell 2013). Ett bristande socialt kapital kan alltså få negativa konsekvenser på individ- såväl som på samhällsnivå och i ett mer direkt, kortsiktigt perspektiv såväl som på längre sikt (ibid.).

I litteratur och i styrdokument av olika slag anses begrepp som socialt kapital och social sammanhållning, det vill säga hur beteenden hos ett bostadsområdes invånare integreras (Dempsey 2008 i Dempsey et al 2011), vara positivt laddade. Dock bör denna inställning problematiseras, då en stark social sammanhållning också kan innebära att andra personer utesluts från gemenskapen eller att individers friheter och individuella möjligheter inskränks (Dempsey et al 2011).

Social jämlikhet, eller social rättvisa, kan beskrivas som ett tillstånd vid vilket det inte finns sociala eller miljömässiga hinder för en given individs deltagande i det ekonomiska, politiska eller sociala samhällslivet. Exempel på sådana hinder är rasism eller åldersdiskriminering. Bristande social jämlikhet kan ta sig uttryck i mindre välmående områden med en otillräcklig tillgång till service och med generellt sämre levnadskvaliteter. Just tillgång eller tillgänglighet är ofta ansett vara en viktig faktor i diskussioner kring social jämlikhet (Gerell 2013).

2.3 Trygghet, ordning och social kontroll

Aktiviteter i det offentliga rummet, vare sig de är av social, rekreationell eller annan frivillig karaktär, är betingade av att förhållandena för vistelse där är goda och inbjudande. Huruvida detta är fallet är delvis beroende på hur trygg människan är och upplever sig vara då hon befinner sig på platsen. I områden där kriminalitet och utsatthet är ett problem är frågan om säkerhet och trygghet stor (Gehl 2001). Gatornas ordning bevaras inte i första hand av polisen, utan upprätthålls främst av invånarnas informella normer och självövervakning (Jacobs 2004). Graden av denna sociala kontroll i ett område kan ha betydelse för faktisk, men också upplevd, trygghet.

Begreppet ordning, eller snarare dess motsats oordning, kan dock problematiseras då det har definierats och använts på flera olika sätt i forskning och teoribildning. Det kan beskrivas som att exponera en annan eller något för fara, ofta i en gråzon mellan normbrytande beteende och brottsliga handlingar. Grannar med besvärande och oroande beteende, berusning, fysiskt våld, antastande, trafikproblem och skadegörelse kan sägas vara ofta använda faktorer för att påvisa grad av ordning respektive oordning (Gerell 2013). Sampson & Raudenbusch (i Gerell 2013) har påvisat att faktisk oordning inte behöver korrelera med upplevd oordning. Förväntningar på oordning i ett givet område inverkar på den upplevda oordningen av platsen, och behöver alltså inte stämma överens med den faktiska graden av oordning.

Trygghet nämns som en viktig aspekt att arbeta med i Malmö Områdesundersökning (MOMS) 2012 (Ivert et al 2013), då bristande trygghet kan få som effekt att personer upplever sig förhindrade i att företa olika handlingar och aktiviteter i det offentliga rummet. I MOMS 2012 (ibid.) hänvisas till utförda studier som visar att trygghet inte är jämligt distribuerad mellan olika samhällsgrupper, något som kan begränsa handlingsutrymmet i högre grad för vissa än för andra. Sett till en områdesskala kan en ökad otrygghet urholka områdets sociala kontroll samt de sociala nätverken mellan platsens boende. Det, i sin tur, kan resultera i negativa effekter på ordningen och möjligen även leda till en ökad nivå av brott. Dock är korrelationen mellan brott och upplevd trygghet inte alltid given eller tydlig, då otrygghet också kan vara en konsekvens av andra aspekter (ibid.). Härtill relaterat är begreppet kollektiv styrka, som i MOMS 2012 (Ivert et al 2013, s. 10) beskrivs som "ett mått på vilken beredskap, förmåga och vilka förutsättningar som finns hos de boende för att upprätthålla gemensamma normer, hantera problem samt ingripa 'för områdets bästa.'" Den kollektiva styrkan byggs upp av ett områdes sociala sammanhållning och tillit samt dess informella sociala kontroll, och antas kunna ligga till grund för en högre grad av trygghet. I MOMS 2012 (ibid.) har faktorerna andel arbetslösa, områdets nivå av kollektiv styrka samt områdets sociala problem visat sig ha störst inverkan grad av allmän otrygghet inom ett givet bostadsområde, det vill säga grad av oro för att bli utsatt för brott inom bostadsområdet ifråga.

Med många bostadsfönster vända mot de offentliga rummen kan graden av social kontroll öka (Gehl 2011). Enligt Jacobs (2004) kan det faktum att de boende betraktar - och därmed på ett informellt vis övervakar gatan - attrahera tillfälliga besökare eller främlingar till gaturummet, vilka är en viktig del i trygghetsskapandet. Detta sker ofta i kombination med tydliga gränser mellan privata och offentliga platser. Det försiggår med andra ord ett samspel mellan ett områdes främlingar och dess gatuobservatörer, där betraktarna föredrar att

se på en gata med liv och kontinuerlig rörelse, medan främlingarna behöver den trygghets-
skapande övervakningen för att vilja vistas där. Användningen och bevakningen bör ske
omedvetet och frivilligt, där samhällsfunktioner och service som är öppna även kvällar och
nätter utgör fundamentala förutsättningar för att generera vad som kan kallas den goda
tryggheten (ibid.). En sådan strategi känns igen inom en viss diskurs om brottsförebyggande
åtgärder i staden, som menar att den kollektiva övervakningen är något som vi alla bidrar till
oavsett om sociala relationer mellan individer och grupper existerar på förhand. En under-
medveten kontroll av det offentliga rummet sker så länge människor rör sig på platsen. Där-
igenom kan den urbana tryggheten säkerställas (Herbert 2014). Newman (1973 i Gehl 2001)
betonar den positiva effekt som aktiviteter i stadsrummet, vilo- och sittplatser i anslutning
till bostäder samt möjlighet att överblicka gemensamma rum kan ha på graden av
kriminalitet och vandalism i ett givet område.

Jacobs (2004) menar att säkerhetsproblem inte nödvändigtvis är sammankopplade med
områden där ekonomisk utsatthet råder eller som har en stor andel minoritetsgrupper. I
vissa fall visar det sig nämligen att dessa platser har en hög trygghetsfaktor medan platser
med en homogen befolkning kan vara bland de farligaste (ibid.). Detta kan ses i relation till
en slutsats som dras i MOMS 2012 (Ivert et al 2013): att en upplevd otrygghet inte kan
förklaras med faktorer relaterade till området och dess kontext, men inte heller förklaras
med faktorer som finns hos den enskilda individen. Istället bör otrygghet ses i relation till
båda dessa aspekter och som uttryck för en komplex samverkan mellan dem.

2.4 Sociala förändringsinsatser i ett samhällsekonomiskt perspektiv

I en rapport som bland annat innefattar en litteraturgenomgång samt analys av boende-
segregationens och fysiska omvandlingars potentiella effekter på socialt belastade bostads-
områden har Boverket (2010) tagit fasta på ett samhällsekonomiskt perspektiv. Vid
investeringar i infrastruktur behöver en social konsekvensbedömning göras, så att
förändringens effekter kan beskrivas ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Bostads-
segregationens effekter är en annan aspekt som påverkar samhällsekonomin. Dock finns det
få studier i ämnet, något som kan förklaras med ämnets komplexitet (ibid.). Vilka mätbara
effekter får riktade insatser och hur redovisas dessa? Inte minst är detta svårgreppbart då
beräkningar på eventuella framtida insatser är teoretiska. Men vilka socio-ekonomiska
konsekvenser skulle en fortsatt negativ utveckling få, och hur kan de bäst motverkas? Dessa
frågor visar på relevansen såväl som komplexiteten hos forskningsområdet.

Tidigare, fram till 1990-talet, har fokus legat på insatser riktade mot den fysiska utform-
ningen och den byggda miljön för att vända utvecklingen i socio-ekonomiskt utsatta
områden. Statligt stöd gavs till fastighetsägare för upprustning av nedgångna bostads-
områden med sociala problem. I stor utsträckning kostade renoveringarna mer än de vinster
man kunde påvisa att de medförde, och resulterade därför ofta i merkostnader för de
boende. En följd av prisstegringarna var att en del resursvaga blev tvungna att flytta ut och
att mer resursstarka personer flyttade in. Viktigt att påpeka är att problemen som dessa
utsatta hushåll hade inte försvann, de förflyttades. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är
det därav svårt att peka på direkta vinster (Boverket 2010).

Från 1990-talet antogs en kompletterande strategi med socialt betingade insatser.
Samarbete med polis och socialtjänst och fokus på samverkan med de boende i området

ifråga skulle höja boendekvaliteten. Sådana insatser är dock mycket lokala och begränsar sig till att bearbeta symptomen av segregationens negativa effekter, men inte orsakerna till boendesegregationen som sådan. Vissa positiva effekter kan de dock medföra, men dessa kan främst påvisas i ett företagsekonomiskt perspektiv, relaterat till den specifika fastighetsförvaltaren (Boverket 2010). Nästintill inga studier har gjorts, menar Boverket (ibid.), där en samhällsekonomisk analys har företagits. Ingen sådan analys har gjorts för områdesbaserade åtgärder i ett prognosticerande syfte (*ex ante*) och endast någon enstaka studie har gjorts i ett utvärderande syfte (*ex post*). Det är alltså mycket svårt att finna metoder för att beräkna områdesåtgärders samhällsekonomiska effekter, och därmed svårt att ur ett samhällsekonomiskt perspektiv dra slutsatser om vilka åtgärder som bör ha eller ej ha effekt. Boverket (2010) rapporterar dock att kontentan av verkets företagna genomgång visar på vissa slutsatser: samordning och samarbete mellan flera olika aktörer är viktigt såväl som kontinuitet. Slutligen är det de positiva effekter som åtgärderna kan ha på samhället i stort som utmärker sig. Detta pekar på vikten av ett samhällsekonomiskt perspektiv vid analyser av fysiska och sociala åtgärder.

2.5 Territorialitet

Genom historien har platser och uppdragna gränser varit viktiga att förhålla sig till ur ett maktperspektiv. Att kunna hävda ägarskap och utöva makt över en viss plats har varit betydelsefullt för vår värld som vi känner den idag samt vårt samhälles offentliga, öppna och demokratiska mötesplatser. Därav diskuteras här nedan begreppet territorialitet vilket är användbart för en vidare diskussion och analys av offentliga mötesplatser samt vilka funktioner och avgränsningar dessa förhåller sig till.

Territorialitet handlar om makt och kontroll i en rumslig kontext och grundar sig till stor del på samhälls- och beteendevetenskapens teorier kring just makt och kontroll (Kärrholm 2004). Ett territorium är en process eller en handling snarare än ett fysiskt objekt eller en avgränsning, och beskrivs av arkitekturteoretikern Mattias Kärrholm som socio-materialistisk då fysiska former och artefakter har stor inverkan på produktionen av territorier (Kärrholm 2012). Även Brighenti (2010) delar denna syn på territorialitet. Kärrholm (2004) gör två konkluderande påståenden som den vidare diskussionen relaterar till, nämligen:

“territorialitet är en rumsligt avgränsad och verksam kontroll.” (ibid., ss. 69-73) samt

“territorialitet är en rumslig institutionalisering.” (ibid., ss. 73-77).

Kontrollen som utövas är inte nödvändigtvis avsedd eller planerad. Territorialiteten hos en plats kan vara mer eller mindre påtagbar och kan vara skiftande. I ovan mening ska prepositionen *hos* (egen kursivering) en plats tolkas bokstavligen, då Kärrholm (2004) menar att hans teoretiska ramverk har en form av platsterritorialitet - i motsats till personterritorialitet - som utgångspunkt. Det är vad som sker inom ett territorium som är det primära samt hur ett givet territorium som sådant fungerar. “Med platsterritorialitet avses att territoriet konstitueras av de maktrelationer som är verksamma inom en viss avgränsad plats.” (ibid., s. 78). Med detta resonemang blir territorialitet något som är direkt synbart och verksamt i den byggda miljön. Territoriet är subjektet, det agerande och utövande. De aktörer som finns och syns på en given plats är med andra ord inte avgörande för dess territorialitet. En plats territorialitet bestäms och formas istället av dess händelser och skeenden, vilka producerar och underbygger territorialiteten.

Hitintills har begreppet territorialitet använts begränsat inom arkitekturteorin, något som Kärrholm (2004) menar kan förklaras med den starka dominans som begreppen plats och rum (*place* och *space*) har haft och ännu har. Dock kan teorier kring territorialitet vara fruktbara att tillämpa vid analyser av praktiker och beteenden på en viss plats samt för att analysera hur ett område kontrolleras och tillgängliggörs. I en kontext av offentligt-privat kan detta vara ett sätt att belysa de gränser som finns.

För en mer utförlig diskussion om begreppet territorialitet hänvisas till Kärrholms detaljerade avhandling om dess innebörder och tolkningar (se Kärrholm 2004).

2.5.1 Det producerade territoriet

Territorier kan ta form på olika sätt och av olika aktörer, medvetet eller oavsiktligt. Flertalet territorier kan tillskrivas en och samma plats eller artefakt, utan att dessa behöver ha någon hierarkisk ordning sinsemellan (Kärrholm 2004). Kärrholm definierar olika former eller metoder för hur territorier kan produceras (se nedan, figur 1):

	Oppersonlig kontroll:	Personlig kontroll:
Avsiktlig territoriell produktion:	<i>Territoriell strategi</i>	<i>Territoriell taktik</i>
Territoriell produktion via användning:	<i>Territoriell association</i>	<i>Territoriell appropriation</i>

Figur 1. *Territoriella produktionsformer* (Kärrholm 2012, s. 15; jmf. Kärrholm 2004, s. 82).

I denna matris kan fyra olika sätt utläsas på vilka ett territorium kan ta form och underbyggas i en offentlig urban kontext. Det finns viss samverkan mellan dessa produktionsformer, flera olika metoder kan med andra ord vara verksamma på en plats (Kärrholm 2004).

Här redogörs kort för dessa fyra produktionsformer med tyngdpunkten på de två sista: territoriell association och appropriation. De associationer som kopplas till en plats är av vikt för hur det sociala samspelet fungerar. Som territoriell produktionsmetod är territoriell appropriation intressant, då den är ofta återkommande och påtagbar på offentliga mötesplatser.

Territoriell strategi och taktik

Dessa två produktionsformer har ett sinsemellan aktivt förhållande, i symbios eller i opposition med varandra. Bägge beskriver hur en aktör medvetet och avsiktligt verkar för att upprätta ett starkt territorium i eller runt ett visst område och därigenom alltså även begränsar dess tillgänglighet. Ofta görs detta med fysiska markörer och gränser. Dock behöver aktörens avsikter inte vara desamma som det i verkligheten uppkomna territoriet (Kärrholm 2004).

Strategi är frukten av noggrann planering och övervägning, som ofta kan ske på avstånd från den plats på vilken strategin är avsedd att verka. En territoriell strategi är formellt utövad, ofta av en aktör som verkar i en professionell (yrkes)roll. Anlagda gångvägar eller en väl avgränsad uteservering är exempelvis resultat av olika territoriella strategier. Kontrollen över territoriet har i många fall ålagts objekt, utformning eller artefakter i den offentliga miljön. Dessa kan ha reglerande och sanktionerande åtgärder kopplade till sig, exempelvis böter om de normer som den territoriella strategin indikerar bryts. De människor som accepterar dessa strategier och efterlever dem är också med om att bekräfta och stärka territorialiteten hos platsen i fråga, till exempel en parkeringsplats eller ett bibliotek (Kärrholm 2004).

Taktik, å andra sidan, är främst personlig och dess utövare har inte resurser för att göra taktiken formaliserad på så sätt som den territoriella strategin är. En territoriell taktik äger rum här och nu, i den givna kontexten. Exempelvis kan en territoriell taktik sägas ha förelegat för de upptrampade genvägar som på en gräsmatta kan ses avvika från en anlagd gångväg. Likaså är kafémöbler som har flyttats utanför uteserveringens område resultatet av någons territoriella taktik, ett sätt att handskas med situationen på det sätt som verkat mest naturligt eller önskvärt för denna person. Redan existerande gränser och platser kan med territoriella taktiker omformas för att fylla ett nytt syfte eller för att en individ eller grupp ska kunna använda platsen under specifika former. Exempel på detta är hur en tillfällig nyttjanderätt till ett kafébord eller parkbänk kan markeras genom att någon lägger sina tillhörigheter där. En territoriell taktik kan alltså vara betingad av att en territoriell strategi redan finns på platsen; de offentliga parkbänkarna har redan placerats ut i parken. Den territoriella taktiken är ofta en vanlig och naturlig del av det sociala samspelet i det offentliga rummet (Kärrholm 2004).

Territoriell association och appropriation

På samma sätt som den territoriella strategin och den territoriella taktiken, är dessa två produktionsformer tätt sammanlänkade. De inbegriper vanor och beteendemönster och ger upphov till territorier som uppstått spontant genom relationer och kontexter. Territorier som produceras genom association och appropriation är alltså inte planerade och har ingen formell legitimitet knutna till sig. De skapas genom de sätt människor nyttjar - approprierar - platsen samt genom de associationer som användarna, användningen och platsen ger upphov till. Territorierna har otydliga avgränsningar och vart gränserna går kan också tolkas olika av de olika brukarna av platsen (Kärrholm 2004).

Territoriell association betecknar förhållandet att en plats tillskrivs vissa grupper eller ett visst användningsområde. Platsen ges vissa ramar och förväntningar på av vem eller för vad den antas användas. Ett territorium som uppstått genom association är generellt sett inte resultatet av planer eller avsikter, utan är snarare resultatet av vanor och sociala koder. Vad som är en parkbänk kan genom association bli till "alkisarnas bänk", snarare än den ospecifika parkbänk som var avsedd med den bakomliggande territoriella strategin. Funktioner, beteenden och användargrupper kan alltså genom en sorts mental mappning associeras till platser, som gör att de enkelt kan avkodas och tillskrivas specifika attribut. Detta kan också bidra till att vi skapar oss en förståelse för hur vi ska bete oss i relation till platsen. Ett exempel är en kuststräcka som associeras med en föreställning om en badstrand. Genom associationen guidas vi till att följa förförstådda beteendekoder och

handlingsmönster som vi associerar till just en badstrand, snarare till den specifika kuststräckan i fråga. Då det kommer till de sociala aspekterna och följderna av territoriell association brukar begreppet territoriell distinktion användas. Om platsen associeras till en grupp som representerar något eftersträvansvärt utmärker sig platsen genom så kallad *mimetisk territorialitet*. *Exkluderande territorialitet* relaterar till att specifika grupper ses som otillbörliga och utan behörighet till en plats, medan *stigmatiserande territorialitet* är ett uttryck för hur en plats och de människor som befinner sig eller bor där tillskrivs negativa associationer och antaganden (Kärrholm 2004).

Med territoriell appropriation avses en specifik plats som en viss individ eller grupp mer eller mindre implicit tillhör, men utan att särskilda territoriella strategier eller taktiker föreligger. Detta relaterar till uppfattningar, upprepning av handlingar och beteenden och rutin. Samtidigt är känslor en viktig del av upprättandet av ett territorium genom appropriation. En plats intas och används av den eller de som gjort platsen till sin. Ett sådant område kan identifieras genom föremål eller rester som lämnats kvar på platsen, men territoriell appropriation kan endast sägas föreligga om dessa lämningar skett omedvetet utan avsikt att hävda ägandeskap till platsen. Ett par exempel på territorium av detta slag är stammisbaren som en individ eller grupp känner sig speciellt hemmahörande på, bostadskvarteret där man växt upp eller de butiker och stråk man ofta besöker och rör sig i. Appropriationen kan grunda sig i en mer eller mindre intensiv territorialitet. Det finns tillfälliga, mindre starka appropriationer som approprieringen av en bänk på stadens gågata. På motsvarande vis finns också mer starkt approprierade territorier som ofta uppstått efter att platsen har nyttjats under en längre tidsrymd, och som i högre grad har känslor och personligt intresse kopplade till sig. Tidsspännet, som krävs för att upprätta en stark appropriation till en plats, är intressant att ha i åtanke då den andel tid som individer har att disponera fritt, så kallad fritid, skiljer sig åt mellan samhällsgrupper. Alla har inte lika mycket tid att avsätta på att hävda sin plats och sina intressen i det offentliga rummet (Kärrholm 2004).

2.5.2 Upprätthållande av territorier genom sociala praktiker

Design av det materiella påverkar inte enbart våra sinnen, men också den mänskliga kroppen och våra rörelser i det offentliga rummet (Kärrholm 2012). Arkitektur är en process som inte endast berör arkitekter, utan kontinuerligt konstrueras, produceras och utformas av människor, i synnerhet de som relaterar till eller använder en given plats (ibid.). I det offentliga rummet finns dels en distinktion mellan det privata och det allmänna och offentliga, men också skillnader mellan socio-ekonomiska och kulturella uttryck. Offentliga platser är inte på något vis enhetliga och homogena utan här försiggår processer som låter sociala, etniska, politiska, ekonomiska, kulturella och estetiska uttryck manifesteras (Madanipour 2003). Detta kan sättas i relation till Kärrholms (2004) utkristallisering av fyra territoriella produktionsformer, genom vilka det mångfacetterade och heterogena offentliga rummet bättre kan förstås. I grannskapet kan den breda variationen av uttryck göra att rummet delas upp och påverkar gränserna mellan det privata och offentliga. Den privata och den offentliga sfären är i och med detta föränderliga (Madanipour 2003).

I grannskapet återfinns vissa socio-rumsliga praktiker, som är sätt på vilka de boende skapar och återskapar vissa utsagda normer för beteenden och handlingar i det gemensamma området. Dessa i verkligheten företagna tillämpningar eller överenskommelser ligger till grund för grannskapets ordning. Olika socio-rumsliga praktiker kan utövas samtidigt och

överlappa varandra, det sker en form av inskolning i vilka av dem som är förväntade och accepterade vid olika tidpunkter, kontexter och platser. Att kunna anpassa handlingar och beteenden till det enskilda grannskapets implicita normer är en viktig del i att upprätthålla den sociala ordningen, utan vilken social och möjligen även fysisk ordning kan bli resultatet (Gerell 2013). Detta resonemang kan liknas vid Roger Barkers begrepp *behaviour settings*, som beskriver det dynamiska samspelet mellan individer och den sociala miljö som de befinner sig i. Beteenden formas och utvecklas successivt av de individer som ingår i den sociala miljön eller på platsen där detta dynamiska spel äger rum. De är till mångt och mycket resultat av föreliggande konsensus och normer (Heft 2007). De socio-rumsliga praktikerna i ett grannskap och de normativa beteendena hos en gemenskap kan knytas an till ett områdes territoriella produktioner (jmf. Kärrholm 2004). Detta leder oss in på följande område: grannskapet, dess praktiker och dess territorialitet.

2.6 Grannskapet

2.6.1 Grannskapet studerat

Forskningen kring grannskap och ett grannskaps relation till den byggda miljön respektive dess sociala kontext har pågått under en längre tid. Chicagoskolans humanekologi som växte fram under 1920-talet (Sampson 2012), det konfliktteoretiska perspektivet under inflytande av Marx sociologiska teorier och det nyweberska perspektivet enligt vilket resurstilldelning och position på marknaden formar olika sociala klasser med boendeklasser som ett resultat, är några exempel. Grannskapsbegreppet är med andra ord inget nytt, men det har använts i flertalet olika sammanhang och teoribildningar (Urban 2002). En mer konkret definition av grannskap (*neighborhood*) har Sampson (2012, s. 56) beskrivit såsom "a geographic section of a larger community or region (e.g., city) that usually contains residents or institutions and has socially distinctive characteristics.". En urskiljbar social karaktär kan sägas innebära att grannskapet i fråga har en homogen karaktär, alternativt har tydliga socialt betingade gränser (Gerell 2013). Ett grannskap, menar Sampson (2012), ska i och med ovan definition ses som en analytisk enhet som är betydelsefull både i en rumslig och spatial skala såväl som socialt sett. Inom svensk forskning har grannskapet ofta varit mer formellt definierat, som de av Statistiska Centralbyrån (SCB) definierade SAMS-områdena (Gerell 2013; jmf. SCB 2015).

Huruvida den byggda miljön har inflytande på grannskapet eller om grannskapets sociologiska processer har inflytande på bebyggelsemiljön finns det många förklaringsmodeller och teorier kring (Urban 2002). Vidare brukar även ett grannskaps effekt på individen diskuteras, då i form av kompositionell eller kontextuell effekt. Den första relaterar till personerna och sammansättningen av personerna i grannskapet, den andra berör kollektiva platsbetingade processer som normer och platsens kultur. Sociala gränsdragningar kan i praktiken vara annorlunda än de formella gränsdragningarna (Gerell 2013). Ett grannskaps mer formella, administrativa territorier - som i enlighet med Kärrholm (2004) har framkommit via avsiktlig och opersonlig produktion det vill säga territoriell strategi - kan inte antas vara desamma som de som producerats genom användningssätt och association (Gerell 2013).

Urban (2002) menar att den breda användningen av begreppet grannskap till trots, så har teoribildningarna gemensamt att de betecknar ett lokalt område och dess sociala kontext och detta är forskningens huvudobjekt. Många menar att den byggda miljön, dess arkitektoniska former och dess sociala strukturer har betydelse för grannskapets välmående

(ibid.). Grannskapet är dock inte en ensam, fristående ö som kan studeras exkluderat från sin omvärld, utan det befinner sig per definition av nödvändighet i ett socio-geografiskt, socio-ekonomiskt och demografiskt sammanhang. Grannskapet och dess platser behöver förstås i relation till den större skala det befinner sig i. Tidigare forskning har främst hanterat de interna aspekterna hos ett grannskap, isolerade från sin övriga kontext (Sampson 2012). Dock behöver ett grannskaps sociala processer analyseras i förhållande till dess spatiala såväl som icke-spatiala omvärld i en lokal, nationell såväl som global skala (ibid.; jmf. Kärrholm 2011).

2.6.2 Det urbana grannskapet

Sveriges miljonprogramsområden med sina storskaliga bostadskvarter är utmärkande för den övertilltro till de nybyggda, moderna, rymliga och funktionella bostadsområdenas förmåga att avskaffa socio-ekonomiska skillnader och bidra till att bygga ett gott, demokratiskt samhälle, vilken rådde under 60- och 70-talen. Grannskapstanken, som dessförinnan hade varit en nyckelaspekt i stadsplaneringen, byttes ut mot utvecklingsprincipen att bygga grannskapsenheter (egen kursivering). Skalan drogs upp och husen gjordes större, men ännu byggdes områdescentrum och bostadsgårdar. Dock låg tonvikten på det funktionella och det praktiska i att dessa grannskapsenheter kunde införlivas i ett slags enhetligt produktionsmönster, en typ av industrialisering av produktionen av bostadsområden (Urban 2002). De sociala värdena och hur de skulle kunna påverkas av den förstörade skalan och enformiga spatiala förhållanden lades åt sidan (Urban 2002; jmf. Gehl 2001). Konsekvenser av denna funktionsuppdelning och likriktning, må så vara med goda avsikter, har blivit uppenbara under senare år i och med de effekter den funktionsuppdelade staden gett upphov till. Centrumbildningarnas kommersiella verksamhet vidareutvecklades inte utan bibehöll en modest nivå och den lokala arbetsmarknaden uteblev. Bostadshusen krävde ett mer omfattande och kostsamt underhåll än beräknat med hyreshöjningar, utflyttning av resursstarka boende, försämrat rykte, barriäreffekter, sociala problem och stigmatisering till följd. En insikt om att grannskapsenheterna med sina överdimensionerade offentliga ytor hade rönt en begränsad framgång med att bygga ett gott socialt liv började växa fram (Urban 2002). Även tanken om att ett grannskap är möjligt att bygga med planeringsinstrument och -metoder började kritiseras (Urban 2002; jmf. Madanipour 2003). Kroksbäck är ett exempel på ett i många avseenden typiskt miljonprogramsområde, byggt under 60-talet och grundligt renoverat under 1980-talet (Gehl 2001; MKB 2015). Under 80-talet inleddes runt om i landet mer eller mindre omfattande ombyggnadsprojekt av miljonprogramsområdena med fokus på fysiska och estetiska aspekter, ofta med förklaringen att renoveringarna gjordes för att gynna de sociala kvaliteterna i bostadsområdet. Huruvida detta har lyckats är omtvistat, men mycket pekar på att denna typ av åtgärd inte förbättrat bostadsmiljöerna (Urban 2002). Bland annat har områdets funktionsuppdelning och en infrastruktur som främjar bruket av bil som transportmedel resulterat i en arkitektoniskt sett enformig byggd miljö.

En undersökning företagen vid Köpenhamns arkitektskola, om vilka faktorer som gynnar social interaktion, visade att en gemensam och meningsfull nämnare måste finnas mellan människor, för att sociala kontakter ska utvecklas. Denna eller dessa nämnare kan vara av ekonomisk, politisk eller ideologisk karaktär. Utan något av dessa gemensamma intressen eller åsikter finns det inte en grund för att djupare kontakter ska äga rum (Gehl 2001). Den byggda miljöns utformning kan vidare möjliggöra eller försvåra för att dessa sociala

sammankopplingar ska skapas. Därmed är den urbana formen ett viktigt verktyg för att främja goda sociala relationer (ibid.).

I det urbana, offentliga rummet försiggår olika typer av sociala kontakter. Dessa har Gehl placerat längsmed en intensitetsaxel, såsom illustrerat i figur 2 (se nedan), med den mest vardagliga typen av social interaktion nederst i spannet "lågintensitet" och nära vänskap överst i spannet "högintensitet":

Högintensiva kontakter:	Nära vänskap Vänskap Bekantskap Tillfälliga, slumpmässiga kontakter
Lågintensiva kontakter:	Passiva kontakter (se och hör andra människor)

Figur 2. Gradering av sociala kontakter (Gehl 2001).

Lågintensiva kontakter kan tyckas obetydliga, men är de mest förekommande och är viktiga för människors samspel med omvärlden och för uppbyggnad och bibehållande av sociala band (ibid.). Denna indelning kan relateras till den indelning av sociala nätverk som görs av Fischer (1982 i Dempsey et al 2011), som beskriver sociala nätverk som system som understödjer upplevd trygghet och välmående. Ett svagt socialt nätverk inkluderar de människor man brukar se och stöta ihop med, medan ett starkt socialt nätverk inbegriper vänner och familj. Även en persons svaga sociala nätverk är av stor betydelse, i synnerhet sett i den lokala skalan, bland annat då det är på en områdesnivå som mycket av den sociala interaktionen som är viktig för ett fungerande samhälle äger rum (ibid.).

Flertalet observationer och studier pekar på att människor och mänsklig interaktion är den enskilt viktigaste aspekten i ett socialt välfungerande offentligt rum, långt viktigare än byggnaders arkitektoniska utformning eller de formerna för underhållning om vanligen kan ses i en urban kontext (Gehl 2001). I en större skala är även graden av social interaktion en grundsten för ett sammanhållet, fungerande samhälle såväl som ett beteende som är grundläggande mänskligt (Dempsey et al 2011). Barn är en grupp i samhället som i hög grad påverkas av bristen på social interaktion i sitt bostadsområde (ibid.), något som vidare kan inverka negativt på barns utveckling (Björklid & Nordström 2007). Vid planering för användbara gemensamma rum behöver hänsyn tas till graden av åtkomlighet och hur tillgängliga de offentliga platserna är från människors bostäder. En god design kan främja möjligheter för otvungen social interaktion, något som kan utgöra en grogrund för djupare relationer och mer meningsfulla sociala företeelser (Gehl 2001).

2.7 Mötesplatser

Begreppet plats (*place*) förstås ibland som motsatsen till begreppet rum (*space*), det vill säga ett visst område som kan anses betydelsefullt i relation till sin rumsliga kontext. Denna snäva definition utelämnar dock viktiga kvaliteter i platsbegreppet. För att bli meningsfullt behöver viktiga och vardagliga men ändå svårdefinierbara innebörder som identitet, gemenskap (*community*), karaktär och hem länkas till begreppet plats (Dovey 2008). Med utgångspunkt i detta ses en plats snarare som en produkt av sociala och rumsliga praktiker än en produkt av fysiska strukturer och byggd miljö (ibid.).

Mötesplatsen som fysisk plats är inte ett väletablerat begrepp inom litteraturen, därför behandlas även de mer erkända begreppen offentliga platser och rum i denna litteraturgenomgång med fokus på de som har funktionen av en mötesplats. Generellt har mötesplatsen historiskt sett använts i många olika syften; som skapare av demokrati och sammanhållning, som en motor för att attrahera människor och kapital samt som ett inslag för att lösa de sociala samhällsproblemen, något som skildras mer djuplodande i de följande avsnitten.

2.7.1 Offentligt och privat

En plats kan beskrivas som offentlig om den står under kontroll och inflytande av en offentlig instans, om den berör och relaterar till samhället i stort, är öppen och tillgänglig för allmänheten och används eller delas av alla medlemmar inom en given gemenskap eller ett grannskap (*community*) (Mandanipour 2003). Gränsdragningen mellan offentligt och privat innefattar dock en mångfald av gråskalor och begreppen är ofta använda i skilda sammanhang och syften. Benn & Gauss (1983 i Mandanipour 2003, ss. 111-112) har identifierat tre fält av social organisation som kan ligga till grund för en förståelse av relationen mellan det offentliga och det privata: tillgänglighet (*access*), agent (*agency*) och intresse (*interest*). Tillgänglighet ses generellt som grundläggande för ett offentligt rum, i betydelsen av åtkomst till platsen som sådan såväl som de aktiviteter som sker där. För att klargöra tillgänglighet ytterligare, delar Benn & Gauss (*ibid.*) upp begreppet enligt följande: fysisk tillgång till rum (*spaces*), tillgång till aktiviteter, tillgång till information och tillgång till resurser. Således är gemensamma platser och utrymmen offentliga just för att vem som helst har rätt att vara fysisk närvarande. Huruvida en person har tillgång till aktiviteter hänger oftast ihop med om även tillgänglighet till platsen som sådan också erhålls. Författarna poängterar dock (*ibid.*), tillgång till en plats behöver inte betyda tillgång till själva aktiviteterna på platsen i fråga.

Tillgänglighet till information är central för graden av gråskala mellan den offentliga och privata dimensionen. Information ses här som en människas kontroll över och förmåga att kommunicera information om sig själv, det offentliga jaget. Tillgång till resurser innebär det inflytande och den makt människan har i offentliga frågor. Sub-kategorin tillgång till resurser är därmed viktig när det gäller agent-fältet (*agency*), som beskriver ställningstaganden eller intressesfären hos de agenter som är involverade. En agent som är privat eller som agerar utifrån ett företagsperspektiv har andra förhållningssätt och målsättningar än en offentlig förvaltning. Detta relaterar i sin tur till det tredje fältet på skalan offentligt-privat: intresse. Här begrundas frågeställningar om vem som har intresse och nytta av en viss företeelse; är det privata och enskilda intressen eller samhället i stort? (Benn & Gauss 1983 i Mandanipour 2003, ss. 111-112). Detta skulle kunna vara problematiskt då kommersiella aktörer såsom gallerior och butiker kan verka exkluderande för resurssvaga samhällsgrupper.

2.7.2 Mötesplatser nu och då

Med funktionalismens planeringsideal togs liten hänsyn till de sociala och psykologiska aspekterna på arkitektur och offentliga platser utformning (Gehl 2001). Under denna tid ansågs det dock vara viktigt för demokratin att det fanns utrymme för de offentliga diskussionerna och det civila samhället och därför skapades offentliga mötesplatser, dessa kritiserades dock då de i enlighet med grannskapsplaneringens diskurs utformades med en syn på staden som olika enheter istället för en helhet och gjordes halvprivata istället för offentliga (Urban 2002). Funktionalismens fokus låg på det strikt fysiska och materiella utan

att ta egentlig hänsyn till mänskliga skalor och sociala behov (Gehl 2001). Den rutnätsstad som dessa planeringsnormer skapade medförde en ökande segregation mellan människor med olika inkomster och etnicitet, något som innebar att det lokalt på grannskapsnivå kunde finnas gemenskap mellan människor medan staden som helhet var segregerad och uppdelad (Urban 2002). Storskaliga bostadsområden, vidsträckta avstånd, bilvägar och öppna gräsmattor och gårdar utan synbart syfte är i många tillfällen signifikativt för områden som tillkom under detta ideal.

“Throughout the entire history of human habitation, streets and squares had formed focal points and gathering places, but with the advent of functionalism, streets and squares were literally declared unwanted. Instead, they were replaced by roads, paths, and endless grass lawns.”
(Gehl 2001, s. 47).

Förbättrade ljus- och luftförhållanden samt generellt hälsosammare levnadsmiljöer var ofta motivet och även i viss utsträckning resultatet, medan aspekter som sociala kvaliteter, mångfalden i det urbana stadslivet och det mänskliga perspektivet ofta försumrades. Trots att det skapades kollektiva inrättningar och mötesplatser som skulle främja solidaritet och demokrati kunde områdena nämligen kritiseras för att vara bland annat identitetslösa och sakna social kontroll (Urban 2002). Med nya transport- och kommunikationsmetoder har hastigheten i det offentliga rummet ökat, något som bidragit till den funktionsuppdelade staden. Detta har vidare lett till att detta utrymme inte har samma betydelse och funktion som förr var mycket betydande och central (Madanipour 2003).

Genom historien har nämligen offentliga platser varit omstridda och att inneha kontrollen över dem i krig eller vid revolution har inneburit en manifestation av makt över samhället, staden och dess symboler (Madanipour 2003). Carter (2013) påpekar att framväxten av offentliga mötesplatser har haft en direkt koppling till allmänhetens erhållande av demokratiska rättigheter under utvecklingen av den grekiska demokratin. Deras demokratiska värde lyfts även i Malmö stads översiktsplan för 2014, där man menar att “Tillgänglighet till och möjligheten att mötas i det offentliga rummet är grundläggande för ett demokratiskt samhälle” (Malmö stad 2014b, s. 38). Denna positiva inställning till möten mellan människor är en del av vårt europeiska och anglo-amerikanska arv och detta goda praktiseras på mötesplatserna, som främjar folkhälsan och fungerar som en arena där människor lär sig att leva tillsammans i tolerans och utvecklar en känsla av samhällsansvar och solidaritet (Carter 2013; Shaftoe 2012). Här äger allmänhetens diskussioner rum och utifrån ett stadsdelsperspektiv innebär det en plats där ett områdes boende kan göra sig hörda (Carter 2013) och solidaritet byggs upp genom demonstrationer och arrangemang (Shaftoe 2012). Detta är som sagt grunden för den parlamentariska demokratin, men kan också bli ett forum för missnöje där en revolution startar (Carter 2013). Dock är möjligheten att nyttja det offentliga rummet och att göra sin röst hörd ojämnt fördelad över samhällsgrupper. Samhällets olika aktörer och grupper har inte en likvärdig tillgång till resurser och har inte samma möjligheter att inta det offentliga rummet på lika villkor. De mer etablerade och inflytelserika befinner sig ofta i en redan gynnad position då deras intressen understöds och de har en bättre tillgång till det offentliga rummet (Ek & Nilsson 2014). På grund av detta sker en förskjutning i representativitet på dessa gemensamhetsytor och den goda mötesplatsen motverkas.

Mötesplatser kan även ha en negativ karaktär, präglade av våld och otrygghet vilket kan leda till att stora samhällsgrupper exkluderas (Regionplanekontoret SLL 2010). Detta kan exemplifieras med hur killgäng i Kroksbäck tillfälligt approprierar platser som infarten till ett parkeringsgarage och visar att de kontrollerar platsen, vilket skapar oro för de boende att vistas i området (Gerell & Hallin 2014a). Utestängningen av vissa människor i staden är dock inte bara kopplat till deras rädsla att vistas på platser, utan de största hoten mot de offentliga rummens frihet och tillgänglighet är deras ökade privatisering och hårda övervakning (Regionplanekontoret SLL 2010). Många platser i det offentliga rummet kan ses som allmänt tillgängliga, men begränsas i själva verket av det faktum att de har restriktioner som kännetecknas av vissa funktioner och beteenden (Madanipour 2003). Exempel på detta är restauranger, som kräver ekonomiska medel av de som befinner sig på platsen och som har begränsade öppettider, eller bibliotek, som även de är öppna under specifika tider och där syftet med en persons vistelse är relativt begränsat (ibid.; jmf. Kärrholm 2004). Detta går emot hur Madanipour (2003) menar att offentliga platser traditionellt har betraktats, nämligen som utrymmen som är öppna, brukas och delas av alla samhällets medborgare, samt har upprättats och förvaltas av myndigheterna. Istället för att utgöra en plattform där olika kulturella, ekonomiska och politiska tillhörigheter möts har den offentliga platsen blivit en del i privatiseringen, kommersialiseringen och marknadsföringen av den konkurrensutsatta staden även om den också ska främja social sammanhållning och kulturell rikedom (ibid.). Denna utveckling kan anses motverka de offentliga rummens goda egenskaper som frambringare av tolerans, gemenskap och integration, då vissa människor utestängs från platserna.

2.7.3 Att planera för möten

I Mötesplatser i Stockholmsregionen understryker Regionplanekontoret SLL (2010) hur offentliga miljöer i form av mötesplatser har blivit allt mer väsentliga inom stadsutvecklingen. De används i strategier för att utveckla och öka städernas attraktivitet och konkurrenskraft, de antas främja sociala värden som socialt kapital, delaktighet, engagemang och trygghet samt används som medel för att stödja utsatta stadsdelar och skapa integration mellan olika samhällsgrupper på platserna (ibid.). Gerell och Hallin (2014b) nämner också mötesplatser som en av de viktigaste förutsättningarna för ett socialt välfungerande bostadsområde. Det finns dock en risk för att de betraktas som ett förenklat verktyg i strävan att komma tillrätta med samhällsproblem. Visserligen kan ett framtagande av mötesplatser i stadsrummet ge förutsättningar för integration och social gemenskap, men det krävs samtidigt andra allmänna åtgärder för att det hela ska bli framgångsrikt (Regionplanekontoret SLL 2010).

Frågan är om offentliga mötesplatser är något som kan konstrueras, ett ifrågasättande som enligt Madanipour (2003) kan kopplas till den generella kritiken av grannskapsplaneringen. Grannskapsplaneringen har fokuserat på miljöernas fysiska gestaltning snarare än på platsernas sociala värden. Erfarenheter har dock att det är svårt att skapa social sammanhållning i ett grannskap genom fysiska åtgärder och att det inte räcker att placera människor i bostäder nära varandra för att gemenskap ska växa fram (ibid.). På samma sätt kan man anta att det inte är tillräckligt att endast fysiskt uppföra en mötesplats i ett bostadsområde, utan att det även krävs insatser som leder till att de boende i området får en social anknytning till platsen och faktiskt interagerar med varandra. Denna kritiska hållning har även Regionplanekontoret SLL (2010) som menar att platser som skapas för att främja möten inte automatiskt blir verkliga mötesplatser, för att detta ska ske bör man undvika att

göra dem alltför planerade och istället involvera olika samhällsaktörer såsom näringsliv, föreningsliv eller kultur-och fritidsförvaltningen i utvecklingen.

2.7.4 Jämställdhet i planeringen

I planeringssammanhang har jämställdhet och genus på senare tid diskuterats alltmer i styrdokument och utredningar (Björnson 2013; Malmö stad 2011b; Vägverket 2009). I Sverige finns nationella jämställdhetsmål, antagna av Riksdagen, som syftar till att förverkliga mäns och kvinnors lika möjligheter, skyldigheter och rättigheter i samhället och genom hela livet (Länsstyrelsen Örebro län 2004). För att kunna planera för jämställdhet måste dock en insikt om samhällets underliggande maktstrukturer föreligga, då jämställdhet inte är något som händer av sig självt. Jämställdhet som begrepp berör alltså möjligheter, skyldigheter och rättigheter mellan män och kvinnor, med avseende på en biologisk könstillhörighet. Genus berör det socialt konstruerade könet. Mannen och kvinnan tillskrivs vissa egenskaper utifrån sin biologiska könstillhörighet, egenskaper vilka är grundande i en föreställning och en idé om förväntningar och krav på hur en man respektive kvinna ska vara, om vad som är manligt respektive kvinnligt. Inom genusteorin anses genus vara en konsekvens av samhällets maktrelationer och att vi utifrån dessa tillskrivs genus. Enligt genussystemet är mannen norm och en könsmaktsordning som underbygger genuskillnaderna sätter de ramar inom vilka samhället fungerar. Detta resulterar bland annat i att kvinnor respektive män har olika möjligheter, skyldigheter och rättigheter i samhället (Vägverket 2009).

I synnerhet i relation till den offentliga byggda miljön har genusteori och jämställdhetsplanering stor betydelse, då offentliga rum visserligen är fysiska, men till en mycket stor del även är socialt skapade. De tillskrivs olika egenskaper baserat på deras användningsområden och associationer. Hemmet och de sfärer det inbegriper är traditionellt kvinnligt, medan det offentliga rummet traditionellt anses vara manligt. Det förekommer en segregering i rum mellan könen, som kan ta sig uttryck i att kvinnor inte upplever sig ha tillgång till det offentliga rummet i samma utsträckning, på samma sätt och under samma tidsrum som män. Dessutom är de sysslor som könen där utför olika, något som har rötter i genussystemet (Länsstyrelsen Örebro län 2004). I diskussionerna kring jämställdhet i planeringssammanhang har det uppmärksammats att yrkesrollen som sådan har en tendens att planera för "alla", någon slags typisk genomsnittsmedborgare (Björnson 2013; Vägverket 2009). Granskat ur ett genusperspektiv är denna genomsnittsmedborgare manlig, vilket innebär att den byggda miljön och dess funktioner planeras för män, inte för kvinnor. Genom planerarens yrkesutövning bidrar stadens utformning till att upprätthålla könsskillnaderna (Vägverket 2009).

Ett gott exempel på jämställdhet i planeringsprocessen är framtagandet av aktivitetsplatsen Rosens röda matta i Rosengård, där planerarna har arbetat med jämställdhetsfokus. Inom arbetsgruppen hade det synliggjorts att de gestaltungsförslag som togs fram initialt innehöll rutinartade förslag om vilka aktiviteter som platsen borde erbjuda, utan någon djupare analys av vem som skulle kunna tänkas bruka dem eller vad som borde främjas. Skateramper och grafittiväggar valdes därför bort i syfte att istället utforma platsen för och med områdets tjejer, som man ville synliggöra och göra närvarande i området. Kulturella aktiviteter med bland annat ett dansgolv, sittplatser och en scen för olika uppträdande kom att stå i centrum. Tjejernas bruk av offentliga aktivitetsplatser, ungdomsgårdar och engagemang i idrottsföreningar följer för övrigt annars det nationella mönstret att vara mycket lågt i

förhållande till pojkars och killars bruk av desamma (Björnson 2013). Projektet har varit en ansats till att främja en god offentlig mötesplats som samtidigt minskar genus inverkan på det offentliga rummet.

2.7.5 Fysisk gestaltning

Enligt Shaftoe (2012) bör offentliga platser generellt utformas på ett sätt som skapar välmående hos dess besökare genom att ha en rik och varierande miljö som är öppna för aktiviteter alla veckodagar och dygnets alla timmar. En offentlig plats popularitet är ytterst beroende av dess lokalisering och bör vara på en lättillgänglig plats där många människor cirkulerar. Närhet till stadskärnan och knypunkter för kollektivtrafik är fördelaktigt, medan skapandet av offentliga platser i glesbefolkade förorter är dömda att misslyckas i detta avseende (Shaftoe 2012). Å andra sidan kan en offentlig plats popularitet ses i ljuset av hur uppskattad och välanvänd den är av de boende i området, istället för popularitet definierat av antal människor och antal knypunkter på en plats. Detta beskriver Gehl (2001) som att det sociala livet är ett resultat av hur länge de olika händelserna pågår. Det är alltså inte, enligt Gehl (ibid.), antalet människor eller antalet händelser som räknas, utan snarare den faktiska tid som händelserna löper över. Ett områdes sociala kvaliteter kan främjas genom att planera för att fler människor använder de offentliga rummen och genom att vidta åtgärder för att förlänga att varje enskild människas vistelse där (ibid.).

Gehl (2001) beskriver hur det offentliga rummet behöver - och kan - utgå från människan och det sociala liv som utformningen av gemensamma rum ofta syftar till att främja, men mer frekvent snarare motverkar. Genom att ta hänsyn till våra sinnen kan byggnationen som sådan, såväl som utrymmen mellan byggnader, formges på ett sätt som samspelar med mänskliga sociala behov. Avstånd till artefakter och andra människor, synintryck, intensitet i upplevelser samt hörselintryck påverkar hur vi upplever den urbana formen och vidare vilka möjligheter för sociala relationer och interaktion som den urbana formen erbjuder. Ett offentligt rum vars dimensioner är nerskalade med smala gator och utrymmen gör att byggnader, detaljer och människor med nödvändighet kommer närmre inpå och intensiteten i det upplevda ökar. Denna typ av stadsrum upplevs ofta som mer intimt, varmt och personligt, i kontrast till stadsrum med vidsträckt ytor, breda gator och höga byggnader som ofta upplevs som kalla och opersonliga (ibid.). Även Regionplanekontoret SLL (2010) påpekar att offentliga rum i form av mötesplatser får en mer inbjudande karaktär om de är av en mindre storlek, till skillnad från exempelvis stora torg som tenderar att bli ödsliga och kusliga. Mindre "platser i platsen" och täthet är också önskvärda attribut (ibid.).

Sociala kontakter och möten med andra människor sker i det gemensamma stadsrummet när vi går, står eller sitter. Detta kan jämföras med en person som befinner sig i en bil, som har mycket begränsade möjligheter att interagera med sin omvärld. För att främja sociala relationer behöver offentliga rum väl ägnade för ett rikt socialt liv utformas. Fem riktlinjer beskrivs vara grundläggande för planerare som önskar främja ett rikt samhällsliv: inga väggar, korta avstånd, låga hastigheter, bibehållandet av aktiviteter på en och samma nivå samt orientering mot andra människor (Gehl 2001).

Den fysiska gestaltningen är också viktig när det kommer till utformning och placering av sittplatser. Flexibla och anpassningsbara lösningar såsom trappsteg och lösa sittanordningar

bör prioriteras framför konventionella bänkar (Shaftoe 2012). Dock kan denna rekommendation ifrågasättas om man ser till de vitt skilda behov som finns mellan olika grupper i samhället. Gehl (2001) beskriver hur barn och ungdomar inte behöver offentliga sittplatser i någon påtaglig utsträckning. För dem kan mer vardagliga föremål eller marken utgöra välfungerande sitttytor, något som benämns som sekundära sittmöjligheter. För andra grupper, såsom äldre, gravida eller personer med någon fysisk nedsättning är välutformade bänkar eller stolar nära på ett krav och en förutsättning för att uppehålla sig i det offentliga rummet. Denna typ av sittplatser kan sägas vara primära sittmöjligheter (ibid.). En offentlig plats som inbjuder alla samhällsgrupper att ta del av platsen bör därför ha en bred variation av primära och sekundära sittplatser. Dessutom bör sittplatsernas placering och det håll som de är vända mot beaktas. Människor föredrar att sitta med ryggen mot någon fysisk artefakt eller barriär, som en fasad eller vad som upplevs som en gräns eller övergång till något annat: en vägg, en pelare eller den yttre bordraden på en uteservering. Denna något diffusa gräns eller övergång beskriver Gehl (2001) som en kantzon (*the edge zone*). Här är det möjligt för människor att få en överblick över sina omgivningar och observera andra, samtidigt som det inte upplevs vara ett krav på interaktion och deltagande i det som blir observerat, i den andra zonen. Att en sittplats ger möjlighet till observation och överblick är med andra ord viktigt för att den ska upplevas som välfungerande, och därmed ökar sannolikheten för att den faktiskt används i en högre grad (ibid.).

Glädjemoment som offentlig konst och underhållning gör platserna attraktiva och triggar konversationer mellan främlingar, men färg kan också vara ett bra sätt att pigga upp en plats på. Vidare är utrymmen som skänker skydd mot väder och vind välkomna och offentliga toaletter är en viktig komponent för lyckade offentliga platser, vilket även förhindrar diskriminering av barn, äldre och funktionshindrade i det offentliga rummet (Shaftoe 2012).

2.7.6 Klimatets roll

Geografiska faktorer som väder-, vind-, klimat- och ljusförhållanden kan ha stor betydelse för användningsgraden av och funktionsdugligheten hos stadens gemensamma rum. Faktorerna inverkar på de mänskliga interaktionerna som kan ses på en given plats, en inverkan som vid nordiska förhållanden kan vara mycket påtaglig. Klimatet och den rådande väderleken ger förutsättningar för eller begränsar dess användbarhet. Kyla, regn och blåst har en hämmande effekt på det sociala livet, medan antalet människor som vistas i stadens rum är betydligt fler under de varmare och soliga tiderna. Vid framtagandet av gemensamma platser behöver därför formgivning och planering ta hänsyn till de lokala förhållandena (Gehl 2001).

På offentliga platser behöver även bland annat ljusförhållanden beaktas, utan god belysning finns inte möjligheten att se och bli sedd. Vid utformning av offentliga platser som ska vara maximalt användbara även under de mörkare månaderna, är belysningen därmed en viktig faktor. Tänkvärt är att belysningen ska nå vad som är socialt relevant och viktigt: människor och deras ansikten samt de områden där social interaktion sker och där människor rör sig (Gehl 2001). Jacobs (2004) påvisar att god gatubelysning kan locka ut människorna på gatan, där de genom sina blickar omedvetet bevakar och därigenom bidrar till trygghetsskapande i det offentliga rummet. Enligt Gehl (2001) bör belysningen ha en varm ton och inge en trygg känsla. I det avseendet är alltså generellt mer och starkare belysning inte att föredra, utan det viktigaste är kvaliteten på belysningen är huvudsaken (ibid.).

2.8 Normer för en god mötesplats

Utifrån ovan behandlade perspektiv och teorier har vi uttrönt tre övergripande teman som underbygger en välfungerande offentlig mötesplats: fysiska gestaltungsprinciper, socio-ekonomiska principer och planeringsprinciper. Relaterat till dessa har vi kunnat uttyda normativa principer för en offentlig mötesplats.

Fysiska gestaltungsprinciper

Dessa principer syftar till hur själva mötesplatsen är utformad fysiskt avseende byggnader, markyta, nivåskillnader, grönska och artefakter.

- Den offentliga mötesplatsens fysiska gestaltning utgår från en mänsklig skala och genom detta understöds det sociala livet.
- Tillgängligheten till den offentliga mötesplatsen är jämlikt distribuerad så att alla har tillgång till de platser, aktiviteter, information och resurser som här finns och kan uppstå.
- Den fysiska utformningen är variationsrik, intresseväckande, inkluderande och föränderlig.
- Den offentliga mötesplatsen har en egen identitet som bidrar till att skapa lokal förankring och engagemang för de människor som bor och vistas här.
- Det finns tydliga gränser mellan den offentliga mötesplatsen och angränsande privata, semiprivata och offentliga platser.
- Den offentliga mötesplatsen tillgodoser människors varierande behov och möjligheter av att röra sig, sitta och stå.

Socio-ekonomiska principer

Dessa principer behandlar det innehåll och de aktiviteter som mötesplatsen bör ha eller uppmuntra till för att främja områdets socio-ekonomiska hållbarhet.

- Den offentliga mötesplatsen är integrerande och främjar positiva sociala värden.
- Blandade funktioner, samhällsservice och handel bidrar till sysselsättning och välmående.
- Platsen uppmuntrar till och möjliggör lek och rörelse för alla åldrar.
- På den offentliga mötesplatsen ges alla möjlighet till vistelse på lika villkor.
- Den offentliga mötesplatsen skapar utrymme för diskussioner och sociala, etniska, politiska, ekonomiska, kulturella och estetiska uttryck och yttringar i linje med demokratiska värden.

Planeringsprinciper

Dessa principer berör likt de fysiska gestaltungsprinciperna den fysiska utformningen av den offentliga mötesplatsen. Skillnaden är att planeringsprinciperna tar hänsyn till den kontext som mötesplatsen befinner sig i, samt vad som ur ett planeringsperspektiv krävs för att tillgängliggöra platsen för olika brukargrupper.

- Människors lika värde beaktas och understöds så att jämlikhet och jämställdhet realiseras.
- Platsen är anpassad till lokala förhållanden och planeras för att vara representativ för de boende på platsen.
- Hänsyn tas till årstidsväxlingar, klimat och väder.
- Goda kommunikationsmöjligheter och knytpunkter finns för att tillgängliggöra platsen och möjliggöra att många människor rör sig här.

3 Metod

3.1 Undersökningsområde

3.1.1 Förförståelse och uppsatsens bakgrund

Denna magisteruppsats är del av mastersprogrammet *Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning* som är ett samarbetsprogram mellan Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp och Malmö högskola. Under föregående termin har vi läst kursen *Hållbar stadsutveckling i teori och praktik* vid Malmö högskola som gett oss en fördjupad förståelse för aspekter av hållbar stadsutveckling. Under denna kurs har vi även studerat hållbarhetsfrågor rörande områdena Holma-Kroksbäck i Malmö. Då har vi bland annat fördjupat oss i vilka effekter ett fiktivt projekt gällande urban odling skulle kunna medföra för områdesutvecklingen samt utarbetat ett förslag på en integrativ hållbarhetsanalys för omvandlingen av Lorensborgsgatan till stadshuvudgata. Bryman (2011) menar att det är viktigt att ha en förståelse för den kontext som en undersökning utspelar sig i för att kunna tolka exempelvis de beteenden eller värderingar som förekommer. Sammantaget har våra ovan nämnda erfarenheter gett oss dessa relevanta insikter, med en god förståelse för hållbarhetsbegreppet och en relativt god förförståelse för de utmaningar och möjligheter som finns i Kroksbäck idag. Detta har inspirerat oss till att i denna magisteruppsats arbeta vidare med Kroksbäck utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Då uppsatsens syfte är att utföra en socio-ekonomisk hållbarhetsanalys av offentliga mötesplatser i bostadsområdet Kroksbäck har det följt sig naturligt att undersöka teorier och litteratur rörande ämnena social hållbarhet och mötesplatser. Angående mötesplatser som begrepp hade vi före uppsatsen ingen i forskningen förankrad förförståelse, utan endast erfarenhet som brukare av mötesplatser i det urbana rummet. För att få insikt i mötesplatsens funktion och betydelse har därför en historisk återblick och en granskning av dagens användning av begreppet gjorts, men då termen mötesplats inte är vanligt förekommande i litteraturen har också de vidare spridda begreppen offentliga platser och offentliga rum undersökts, med fokus på de som har mänsklig interaktion som ändamål.

Malmö stad, genom företrädare för Stadsområdesförvaltning väster, föreslog för Malmö högskola att ett önskvärt uppsatsämne var att företa en social konsekvensanalys av Kroksbäck med utgångspunkt i två nyss inkomna gestaltningsförslag. Vi har dock behövt avgränsa undersökningsområdet geografiskt såväl som teoretiskt och har därmed valt ett något modifierat analysområde och uppsatsämne än vad som ursprungligen diskuterades. Denna magisteruppsats är med andra ord ett resultat av en uttalad önskan från Malmö stads sida och ett förslag från Malmö högskola, i kombination med ett starkt intresse från oss som uppsatsförfattare och ett behov av en djupare analys av gestaltningsförslagets sociala och ekonomiska effekter.

De gestaltningsförslag som det här hänvisas till är gestaltningsstudier framtagna av Wingårdhs respektive Nyréns Arkitektkontor utifrån det uppdrag som Malmö stad preciserat närmare i Program för gestaltningsstudie för Kroksbäck i Hylle i Malmö - Del av Planprogram 6045 (Malmö stad 2014c), som löpte under november-december 2014 med slutmöte och inlämning 18 december 2014. Dessa inbegriper en del av området Kroksbäck, men ej intilliggande områden eller en analys av vilka effekter gestaltningsstudierna skulle kunna medföra i en större skala.

3.1.2 Metodik och analys

Inom ramen för denna magisteruppsats har vi valt att företa en socio-ekonomisk hållbarhetsanalys av mötesplatser i det offentliga rummet i Kroksbäck. Socio-ekonomiska analyser anses vara betydelsefulla för att påvisa sociala problemställningar såväl som möjliga lösningar och är viktiga att ta sig an för att belysa samhällsvinster och -kostnader för socialt betingade förhållanden (Hedenfelt 2013). Vårt angreppssätt är kvalitativt, inte kvantitativt. Distinktionen mellan dessa två förfaranden finns i grund och botten i hur data behandlas av forskarna, dock finns det inga vattentäta skott mellan definitioner av kvantitativ och kvalitativ forskningsmetod, som har många gemensamma drag. Avseende kvalitativ forskning finns dock vissa grundläggande antaganden: ord ses ofta som den centrala analysenheten, metoden brukar associeras med en beskrivande ansats och ett holistiskt perspektiv, forskaren tenderar att inta en till viss del deltagande och subjektiv roll vid framtagandet av data samt att kvalitativ forskning förknippas med ett prövande och omprövande tillvägagångssätt (Denscombe 2000). Vår avsikt har med andra ord inte varit att göra replikerbara mätningar och beräkningar vilket annars brukar anses vara av vikt för pålitliga och relevanta hållbarhetsanalyser vid vilka tröskelvärden ses som ett lämpligt underlag, då de ger analysen en jämförbarhet. Dock är det mycket svårt att mäta sociala aspekter av hållbarhet, då sociala värden baseras på subjektiva uppfattningar och föreställningar om samhället (Hedenfelt 2013).

Detta underbygger valet av en kvalitativ forskningsmetod, vilket har möjliggjort för oss att inta rollen som uttolkare av beteenden och data, då forskaren har en viktig del vid såväl framtagandet som tolkningen av kvalitativ data. En kvalitativ metod anses även lämpa sig väl vid undersökningar rörande komplexa sociala situationer (Denscombe 2000). Denscombe (ibid.) beskriver två ställningstaganden som forskare som använder ett kvalitativt tillvägagångssätt kan göra med avseende på det egna jagets inblandning i hanteringen av data: forskaren bör ta avstånd från personliga åsikter och ståndpunkter, alternativt att forskaren bör redogöra för hur personliga faktorer, bakgrund och erfarenheter kan påverka forskningen. Dessa två motpoler har flertalet gråzoner sinsemellan. Vid arbetet med denna uppsats och dess forskningsområde har vi ställt oss utanför våra personliga referensramar och sökt förhålla oss opartiska till datahanteringen. Trots detta är vi medvetna om att en viss subjektivitet kan förekomma vid inhämtning och interpretation av datamaterialet, något som är svårt att frånkomma. Detta berör frågan om tillförlitlighet - en annan ska kunna göra samma undersökning som denna analys syftar till och nå samma slutsatser. Därav har det varit av vikt för oss att bibehålla en transparens alltigenom uppsatsens skrivprocess (ibid.).

Då vi med denna uppsats har avsett att betrakta sociala förhållanden som förbundna med ett samhällsekonomiskt perspektiv har vi inte beaktat mer konkret kvantitativa socio-ekonomiska förhållanden såsom medelinkomst, utbildningsnivå och arbetslöshet (jmf. Hedenfelt 2013). Därav har vi valt att grunda vår analys på intryck och upplevelser istället för kvantifierbara faktorer. Därmed har vi utfört en kvalitativ socio-ekonomisk hållbarhetsanalys av offentliga mötesplatser. För dess genomförande har vi tagit stöd i uppsatsens olika teori-kapitel och de resulterande normativa principerna för en välfungerande offentlig mötesplats.

Ambitionen är att vårt arbete kan komma att bidra till att ge berörda aktörer relevant beslutsunderlag för hur fysiska åtgärder i Kroksbäck kan utformas och vilka utfall dessa kan få. Då det också är en del av uppsatsens struktur att föreslå ett förändringsprojekt samt att genomföra en förstudie och projektplan för detta, är det även vår förhoppning att vårt utarbetade projekt kan komma att ligga till grund för framtida åtgärder.

3.2 Undersökningsobjekt

Vårt ursprungliga uppsatsämne - en social konsekvensanalys av två gestaltungsförslag för det framtida Kroksbäck - föreslogs av tjänstemän från Malmö stad genom Malmö högskola och var alltså inte ett val sprungen ur någon teori. Vårt eget val av avgränsning avseende undersökningsområdet i form av offentliga mötesplatser i Kroksbäck kan däremot ses som vad Gummesson (2004) benämner vara ett teoretiskt urval vid användandet av fallstudier där det mest berikande fallet väljs ut. Mötesplatsernas relevans som studieobjekt kan styrkas av det faktum att de beskrivs av Gerell och Hallin (2014b) som en av flera viktiga faktorer för ett välfungerande bostadsområde vilket man också från Malmö stads sida syftar till att skapa (Respondent 2 2015), något som indikeras i och med de utarbetade gestaltungsförslagen. Samtidigt finns det även en önskan från kroksbäcksbor om ett utvecklande av mötesplatser i bostadsområdet (Gerell 2013). Dock har det inom uppsatsens ramar inte funnits en möjlighet för en fördjupning i kompletterande fall som står i motsats till vårt utvalda fall eller ger som en mer fullständig orientering inom ämnet, något som Gummesson (2004) ser som väsentligt för att få den mättnad av information som kan leda till en vidare generaliserbarhet av resultaten. Det bör därför finnas ett medvetet kritiskt förhållningssätt till studiens utfall och endast vidare forskning inom området kan leda till att allmänna slutsatser kan dras.

Initialt har vi haft för avsikt att genomföra observationer i syfte att lokalisera vilka platser som är offentliga mötesplatser i dagens Kroksbäck, för att på så vis kunna välja vilka mötesplatser som skulle analyseras vidare. Under undersökningsprocessens gång och i synnerhet efter vad som framkommit vid intervjuer med två tjänstemän inom Malmö stad (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015), har dock endast en befintlig offentlig mötesplats lokaliserats. Denna plats är naturtemalekparken invid Mellanbäcksgången.

Antalet planerade mötesplatser som vi avsett analysera har skiftat under arbetets gång, bland annat baserat på den information som erhållits under de två intervjuerna med tjänstemän inom Malmö stad (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015). Vid en punkt i undersökningsprocessen har relevansen av en analys av tre potentiella mötesplatser diskuterats, varav en finns i gestaltungsförslagen medan de andra två har kommit till vår kännedom genom intervjun med Respondent 1 (2015). Då etablerandet av dessa dock ännu är mycket osäkert och relevant material om dem saknas, har valet fallit på att endast inkludera mötesplatser som finns i gestaltungsförslagen från Wingårdhs respektive Nyréns i den föreliggande hållbarhetsanalysen. De två platser som har urskilts vara de mest betydelsefulla offentliga mötesplatserna i gestaltungsförslagen är *Kroksbäckstorget* i Nyréns förslag samt *Torgmarknad* i Wingårdhs förslag.

3.3 Sekundärdata

Vår litteratursökning har utgått från de ovan nämnda temana social hållbarhet, mötesplatser och offentliga platser/rum, med underliggande anknyttande ämnen. Vid sökning i databas har vi använt oss av den via Malmö högskolas biblioteks tillgängliga sökmotorn "Summon" och av sökmotorn "Google Scholar". De sökord som använts för att finna relevant litteratur har varit *social sustainability, social capital, social control, safety, community, meeting places, public space, social hållbarhet, socialt kapital, social kontroll, territorialitet, grannskap, mötesplatser och offentliga platser*, vilka återfinns i tidigare studier eller skrifter med fokus på eller relevans för mötesplatser eller social hållbarhet. Vi har också tilldelats relevant

litteratur med anknytning till ämnena från våra handledare, såsom antologin *Att laga revor i samhällsväven - om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden* (Ek et al 2014) och *Bränder, skadegörelse, grannskap och socialt kapital* (Gerell 2013). Detta material utgår bland annat från intervjuer och samtal med de boende i Kroksbäck vilket till viss del kan väga upp för det faktum att vi inte har kunnat genomföra intervjuer med de boende.

Vi har vid flera tillfällen hittat nya relevanta källor genom att hitta lämpliga referenser i för oss välkänd litteratur inom ämnet, som vi haft anledning att studera under tidigare kurser (*Hållbar stadsutveckling i teori och praktik* vid Malmö högskola under HT 2014; *Stadens utmaningar* vid SLU Alnarp under HT 2014). Texterna har till viss del lästs före uppsatsens start, då vi haft anledning att läsa vissa av dem tidigare. De flesta texter har dock lästs och bearbetats i en kontinuerlig skrivprocess allt eftersom vi lokaliserat lämpliga källor och fått nya infallsvinklar. Vissa källor är i form av tryckt material som utgivits av Malmö stad. Detta material har vi använt oss av för att kunna ge lägesbeskrivningar och underbygga resonemang rörande Kroksbäck och Malmö stads utvecklings- samt hållbarhetsarbete. Dessa rapporter och skrifter i fråga har vi alltså använt för att förankra teori och empiri i lokala förhållanden och i en stadsbyggnadskontext.

Gestaltningförslagen för Kroksbäck som tagits fram på uppdrag av Malmö stad har bidragit till urvalet av platser för analys samt utgjort material för den resulterande text- och bildanalysen. Dessa gestaltningförslag består bägge av visualiseringsbilder, ritningar, foton och text. De syftar till att kommunicera möjliga utvecklingsförslag för Kroksbäck i enlighet med på förhand givna riktlinjer från Malmö stads sida (se Program för gestaltningsstudie för Kroksbäck i Hulle i Malmö - Del av Planprogram 6045, Malmö stad 2014c). Dessa har djuplästs vid starten av undersökningen och har därefter fungerat som referens och stöd under den löpande uppsatsprocessen. Vid tiden för analys har vi haft bägge förslag tillgängliga i fysiskt utskriftsformat samt elektroniskt på datorskärm.

De förklaringsmodeller och begrepp som studerats avseende hållbarhetsperspektivet har valts ut för sin applicerbarhet på bostadsområdets skalnivå och på mötesplatsen som stadsrum. Uppsatsens inledande teoretiska kapitel har givit en förståelse för social hållbarhet som att vara integrerad med ekonomisk hållbarhet. En utgångspunkt för denna uppsats är därmed att ekonomisk hållbarhet inte behandlats som ett enskilt område inom hållbarhetsdiskursen, utan som effekter eller värden sprungna ur de sociala faktorerna samt i en samhällsekonomisk mening. Socio-ekonomiska hållbarhetsanalyser och mötesplatser kan ses som komplexa studieområden och då är en fallstudie i enlighet med Gummesson (2003/2004) en användbar forskningsmetod som även är relevant då den passar i sammanhang där syftet är att redogöra för erfarenheter från något som genomförts eller som ska genomföras. Detta kan relateras till den föreliggande analysen av gestaltningförslagets mötesplatser samt till vår projektidé avseende en metod för generering av mötesplatser genom medborgardeltagande. Vidare talar Gummesson (2003/2004) om fallstudier som teorigenererande eller teoritestande, så som i detta fall då vi genom en narrativ litteraturgenomgång har fått en förståelse för och en bild av våra genomgående teman (Bryman 2011): social hållbarhet, mötesplatser samt offentliga platser och rum. Utifrån detta har normativa principer för goda mötesplatser genererats vilka sedan har använts för att bedöma om mötesplatserna i gestaltningförslagen lever upp till sin fulla potential.

3.4 Primärdata

Själva gestaltningsförslagen har erhållits från tjänstemän på Malmö stad genom våra handledare Per-Olof Hallin och Mikaela Herbert, från vilka vi även har mottagit viss bakgrundsinformation om Kroksbäcks problematik och dess sociala förhållanden. För att få ytterligare information avseende gestaltningsförslagen och deras framtagande samt utvecklingen av Kroksbäck fysiskt såväl som socialt, har semi-strukturerade intervjuer utförts med två tjänstemän inom Malmö stad vilka har ansetts relevanta då de genom sina arbeten har anknytning till förslagen och området. Tjänstemännen arbetar vid Stadsbyggnadskontoret respektive Stadsområde väster. För att komplettera intervjuunderlaget har vi även genomfört platsobservationer av den identifierade offentliga mötesplatsen som idag finns i Kroksbäck.

3.4.1 Intervjuer

Intervjuer har gjorts med två tjänstemän vid Malmö stad, en kvinna och en man, vilka båda har arbetat inom kommunen och med Kroksbäck såväl indirekt som direkt under en längre tid och som därmed kan förväntas ha en avsevärd förståelse för området och områdesutvecklingen. Avsikten med intervjuerna har bland annat varit att få information om områdets nuvarande mötesplatser, något som har varit relevant att erhålla för att i ett senare stadie kunna utföra platsobservationer. Vi har kommit i kontakt med intervjupersonerna genom våra handledare som förmedlade kontakterna. Dessa intervjupersoner har bägge ett starkt professionellt intresse och även till viss del personligt intresse för att främja en positiv utveckling för Kroksbäck och dess invånare. Dock kan de också sägas vara professionellt influerade av sin yrkesroll och det pågående beslutstagandet om hur, när, var och i vilken utsträckning en omgestaltning av Kroksbäck kan eller bör äga rum. Detta skulle kunna medföra att deras syn på och information om området samt gestaltningsförslagen har viss subjektivitet. Till detta följer även att vi inte gjort kompletterande intervjuer med boende eller verksamma i Kroksbäck, huvudsakligen på grund av att vi vid uppsatsskrivandets början blev ombudda att inte kommunicera gestaltningsförslagen till allmänheten då dessa ännu ej var offentliga eller hade dryftats med de boende.

Intervjuerna har varit av en semi-strukturerad karaktär och har kretsat kring ämnena ifråga (Dalen 2011), Kroksbäck och gestaltningsförslagen. Vi hade på förhand gjort en sammanställning av de frågor som vi önskade diskutera (se bilaga 1) baserat på att vi ville få den respektive tjänstemannens perspektiv på dagens och framtidens Kroksbäck och arbetet med områdesutvecklingen. Detta syftade till att ge oss underlag för att bättre kunna besvara uppsatsens frågeställningar och göra en mer välinformerad analys av vilka sociala och fysiska förutsättningar som finns i dag och vilka som fattas. En semi-strukturerad intervju brukar anses passande vid tillfällen när forskaren avser att respondenten ska kunna tala fritt och efterhand utveckla idéer och tankegångar (Denscombe 2000). Intervjuerna som vi genomfört har haft denna öppna karaktär då vi som forskare har intagit en låg profil i samtalen genom att i princip endast ställa frågor och följdfrågor. Kontakt med respondenterna togs via e-post. Initialt försökte vi arrangera en gruppintervju, en intervjuform som kan främja en fördjupad och mer mångfacetterad diskussion vilket anses kunna öka verifierbarheten och svarens tillförlitlighet (ibid.). Då detta inte gick att arrangera på grund av svårigheter att finna en tid då samtliga kunde ses, övergick vi till att avtala personliga intervjuer med var och en av de två tjänstemännen. Samtalen har med andra ord skett mellan oss som forskare och

den enskilde respondenten. De semi-strukturerade intervjufrågorna bifogas som en bilaga till uppsatsen och intervjuunderlaget används i uppsatsens nulägesbeskrivning och dess analysdel.

Intervjun med den manlige tjänstemannen vid Stadsområde väster (Respondent 1 2015) ägde rum på dennes kontor under lite drygt en timmes tid. Intervjusituationen var avspänd och tillmötesgående och skedde under ostörda former, det vill säga, inga avbrott eller störande ljud förekom. Intervjun spelades in med tjänstemannens godkännande och har därefter transkriberats för hand.

Dagen därpå genomfördes intervjun med den kvinnliga tjänstemannen vid Stadsbyggnadskontoret (Respondent 2 2015). Denna gång hade vi stämt möte på ett café då det bäst passade in i vårt och i tjänstemannens schema. Själva intervjun varade under cirka en halvtimmes tid. Omgivningen var delvis stökig med andra personer som satt och samtalande och caféverksamheten förde en del ljud, men för övrigt var intervjusituationen gemytlig. Inledningsvis, innan intervjun startade, gav oss intervjupersonen feedback på en kort sammanfattning av denna uppsats och dess projektidé som vi inför mötet hade delgivit henne. Hon pekade på vissa aspekter som kunde behöva omformuleras och vid detta tillfälle kunde det faktum att tjänstemannen har nära personliga kopplingar till Kroksbäck märkas. Detta gjorde att vi blev något mer observanta på våra egna formuleringar och frågor under själva intervjun något som kan ha haft viss begränsande inverkan på hur vi hanterade samtalets fortskridande. Intervjun spelades in med tjänstemannens godkännande och har därefter transkriberats för hand.

3.4.2 Observationer

Under uppsatsprocessens gång och efterhand som ny information om Kroksbäck kommit till vår kännedom, har det stått klart att det endast finns en plats i Kroksbäck som i dag kan anses vara en avgränsad offentlig mötesplats, borträknat från sådana platser som är mötesplatser av negativ karaktär där möten med kriminellt uppsåt sker, såsom droghandel (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015). Denna plats är naturtemalekparken invid Mellanbäcksgången för vilken det fram tills nyligen, enligt Respondent 1 (2015), funnits planer att göra till en jämställd mötesplats inspirerad av Rosens röda matta i Rosengård. Vi valde därav att företa observationer av enbart denna plats, då ingen annan mötesplats i det offentliga rummet finns per dags dato. Dock har även Kroksbäck som område studerats för att vi skulle få en egen uppfattning om platsen och kunna placera mötesplatsen i sin omgivande sociala kontext. Genom våra tidigare litteraturstudier av Kroksbäck har våra åsikter avseende området färgats och gett oss en till stor del negativ bild, som indirekt påverkade vårt sätt att röra oss och observera platsen.

Vi har genomfört tre olika observationer på mötesplatsen. Den första ägde rum på en vardag under en eftermiddag och den andra under densamma vardag, men senare under kvällstid. Bägge observationerna varade i cirka 15 minuter. Den tredje observationen skedde på en söndagseftermiddag och försiggick under ca 1 timme då även platsen dokumenterades genom fotografering. Inga problem inträffade i samband med observationerna. Våra förväntningar på att området skulle upplevas hotfullt och konfliktfyllt infriades med andra ord inte, utan tvärtom upplevde vi mötesplatsen såväl som dess kringliggande grannskap som lugnt och problemfritt.

För att identifiera vilka aspekter som skulle studeras vid observationerna av mötesplatsen utgick vi i enlighet med Denscombe (2000) från de normativa principer för goda mötesplatser som vi har utarbetat utifrån föreliggande teori- och litteraturöversikt. Observationerna var av en så kallad dold karaktär, då vi antog rollen som användare av platsen och på detta sätt kunnat uppfattas en del av den grupp människor som vistas där utan att dessa uppmärksammats på att en undersökning ägt rum. Vid denna form av observation bör anteckningar göras i efterhand för att skapa en större närhet till gruppen och inte avslöja intentioner i egenskap av forskare (Holme & Solvang 1997). Därav avvaktade vi tills efter observationerna med att notera våra upplevelser av Kroksbäck som plats samt hur vida mötesplatsen levde upp till våra normativa principer eller ej. Likt Bengtsson et al (1998) anser vi att våra handlingar, upplevelser och känslor vid observationstillfällena bör antecknas då dessa är värdefulla för analysen vilken syftar till att se mötesplatsen såväl i en subjektivt social kontext som en objektivt fysisk kontext.

För att fastställa om mötesplatsen lever upp till våra normativa principer fokuserades observationerna på platsens rent fysiska utförande och dess sociala kontext kopplat till hur vi som användare upplever den. Då vi på detta sätt medvetet valt att inte registrera antal människor eller deras aktiviteter på platsen ansåg vi det inte nödvändigt att förta ett stort antal observationer, utan betraktade det som tillräckligt med tre tillfällen som representerade olika veckodagar och olika tider på dygnet då våra upplevelser av platsen kan antas variera med detta. För att få en mer mångfasetterad och korrekt analys av mötesplatsen menar vi dock att observationer borde ha genomförts under alla de olika årstiderna, då uppfattningen av platsen kan förmodas förändras beroende på väderlek, klimat och ljusförhållande. Det finns dock inte möjlighet att företa en mer extensiv observationsstudie på grund av de begränsade ramarna för uppsatsen.

3.5 Analys av befintliga och föreslagna mötesplatser

3.5.1 Normativa principer

Utvecklandet av principerna har skett utifrån en normativ analys som urskiljer vilka värden som litteraturen framhäver som önskvärda (Badersten 2003/04). Enligt Badersten (2003/04, s. 209) syftar en sådan analys till "att synliggöra och precisera sådan värdeutsägor och utifrån dessa rationellt argumentera för ett ställningstagande", vilket i detta fall leder till fastställandet av riktlinjer för goda mötesplatsers form, funktion och frambringande som med stöd av Badersten (2003/04) blir de idealbegrepp och instrument som det empiriska materialet sedan granskas utifrån. Vid framtagandet av principerna har vi genomfört en strukturerad genomgång av all teoribildning för att på så vis identifiera relevanta nyckelord och resonemang för en hållbar offentlig mötesplats (se Bilaga 2). Genom en analys av materialet har vi kunnat utläsa övergripande teman som vi sedan utvecklat normativa principer för. Dessa teman är: mötesplatsers fysiska gestaltungsprinciper, planeringsprinciper och socio-ekonomiska principer.

3.5.2 Analysens tillvägagångssätt

De mötesplatser som har analyserats är Kroksbäckens naturtemalekplats, Nyréns *Kroksbäckstorg* och Wingårdhs *Torgmarknad*. Analysen har utgått från de ovan nämnda normativa principerna för välfungerande mötesplatser men den relaterar också direkt till de

teorier och begrepp som har behandlats. Den analys som gjorts av den idag befintliga naturtemalekparken har grundats på personliga erfarenheter, tolkningar och upplevelser av platsen som erhållits genom de observationer som förtagits där.

Det material som analysen av de två föreslagna mötesplatserna baseras på är två från varandra fristående gestaltungsförslag från Nyréns arkitektkontor respektive Wingårdhs. Tolkningarna av de gestaltade mötesplatser utgår från den text och de bilder som beskriver platserna ifråga, men också utifrån den övergripande bild som gestaltungsförslagen kommunicerar avseende hela Kroksbäck. Den fakta som erhållits genom intervjuer med två tjänstemän vid Malmö stad (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015) avseende förslagets möjliggörande och användbarhet har också nyttjats och styrkt de påståenden som lagts fram och de analytiska resonemang som görs.

De normativa principernas tre övergripande teman; fysiska gestaltungsprinciper, socio-ekonomiska principer och planeringsprinciper, har tillsammans utgjort grunden för analysen. Då det har ansetts mer givande att utforma analysen som ett enhetligt analytiskt resonemang har vi valt att inte diskutera var och en av de normativa principerna för sig. Istället har analysen av respektive mötesplats utformats i tre steg som var och ett relaterar till de överordnade temana. När analysen genomförts har dock samtliga normativa principer beaktats och värderats i förhållande till mötesplatsen i fråga, men inordnats under det tema som den givna principen tillhör. På så vis har en analytisk granskning av de tre berörda mötesplatserna kunnat göras i form av en sammanhållen och sammanhängande analys som tillåter en större bred och djup i diskussionen som förs angående de offentliga mötesplatserna.

3.6 Förväntningar på resultat

De boende i Kroksbäck har inte haft möjlighet att i ett tidigt skede delta i beslut kring en kommande omvandlingsprocess. Det faktum att medborgarna inte inkluderats i utvecklingen av de gestaltungsförslag som ligger till grund för denna socio-ekonomiska hållbarhetsanalys, kan betyda att förslagen inte passar dem som faktiskt ska använda platserna. I planeringssammanhang har medborgardialog och metoder för att involvera olika berörda intressenter i en planeringsprocess blivit en alltmer uppmärksam del av sammanhanget (Edelenbos & Klijn 2005; Rydin & Pennington 2000). På så vis ökar medborgares inflytande i beslutsfattande som rör samhällliga frågor. Det kan sägas finnas två huvudsakliga syften varför medborgardeltagande initieras och drivs vilka Rydin & Pennington (2000) har identifierat: av demokratiska skäl med fokus på att det är en rättighet att få delta i processen, samt skälet att genom medborgares deltagande kunna säkra ett mer relevant beslutsunderlag och för att kunna fatta beslut som är förankrade hos och reflekterar allmänheten.

Denna vetenskap har influerat oss som uppsatsförfattare i vår förståelse av utvecklingsarbetet i Kroksbäck och våra förväntningar på vilka resultat kommande analys kan ge. Då det är viktigt att vi är transparenta med detta, bör det poängteras att vi på förhand kan ha haft vissa förväntningar på att kvaliteten i gestaltungsförslagets offentliga rum - och det offentliga rummets förutsättning att utgöra goda mötesplatser - inte möter uppsatta kriterier. Detta görs grundat i litteratur som visar att ett väl utformat och genomfört medborgardeltagande ofta resulterar i mer lämpliga, välanpassade och välfungerande resultat (Edelenbos & Klijn 2006; Sebastiani 2001; jmf. Denters & Klok 2010). Dock ska det

även sägas att det enkla faktum att medborgare har involverats i en beslutsprocess inte behöver betyda ett gott utfall. Mycket av utfallets kvalitet och relevans kan ses härröra från hur pass väl själva deltagandeprocessen utformats, letts och följts upp (Edelenbos & Klijn 2006).

3.7 Metod- och källkritik

3.7.1 Områdesgräns och skala

Att företa en analys baserat på ett avgränsat geografiskt område har nackdelar. För det första är definitionen av vad ett område eller ett grannskap är varierande. I program, riktlinjer och planer brukar specifika termer med avseende på stadens olika delar användas för att möjliggöra och precisera arbetet. Dock innebär terminologin och dess brist på definitioner att oklarheter kan uppstå och även att de avsedda effekterna av olika insatser inte får önskad effekt. Möjligen är de begrepp som används inom planeringsyrket inte de mest lämpliga (Peterman 2000). Administrativa gränser som definierar ett område kan också få som effekt att hänsyn inte tas till en lämplig skala (Kärrholm 2011).

3.7.2 Gestaltungsförslag som analysunderlag

En betydande del av analysunderlaget är de två gestaltungsförslag som Nyréns Arkitektkontor respektive Wingårdhs har tagit fram enligt riktlinjer från Malmö stad (2014c). En svaghet i analysen är att dessa förslag inte är realiserade utan endast kan analyseras i det konceptuella stadiet som gestaltungsförslagen beskriver. I förslagen finns en stor andel beskrivande text, plan- och sektionsritningar samt andra skalenliga ritningar, men också visualiseringsbilder vilka syftar till att främst förmedla en känsla hos betraktaren, en idé om hur en specifik plats skulle kunna bli. Ofta visas platserna i fråga från sin bästa sida; solen skiner, människorna är tillfreds och interagerar utan konflikter, byggnationer är skinande rena, växtligheten grönskar och ingenstans finns skräp eller otrevligheter. Under arbetsprocessen är det av vikt att vi, som företar denna analys, håller detta i minne.

3.8 Förstudien arbetsprocess

3.8.1 Val av fokusområde

Gerell och Hallin (2014a) ger förslag på åtgärder som behöver implementeras för att få bukt med och bryta den negativa utveckling mot otrygghet, brist på tillit, skadegörelse och kriminella handlingar som idag ses i Kroksbäck. En åtgärd är att genomföra rådslag med boende och aktiva i området för att utkristallisera förslag och åsikter samt bidra till fördjupad demokrati och delaktighet. Vår förstudie med resulterande projektplan tar fasta på detta. Projektplanen syftar till ett framtagande av en metod för hur området och dess offentliga mötesplatser kan framarbetas och utvecklas på ett integrativt vis i ett samråd mellan Stadsbyggnadskontoret, Stadsområde väster, MKB, HSB:s BRF Kroksbäck och - inte minst - de boende hos dessa två fastighetsförvaltare.

För att utforma planförslaget vars syfte är att främja en framväxt av mötesplatser genom medborgardeltagande i Kroksbäck har teorier och litteratur med anknytning till medborgardeltagande undersökts. Framförallt är det Carmona (2014), Shaftoe (2012) och Sebastiani (2001) som ligger till grund för projektplanens fokus på medborgardeltagande. Dessa

författare menar samtliga att offentliga platser bör utformas i samråd med de boende på platsen och pekar på att ett sådant förfarande kan möjliggöra för platser som bättre harmoniserar med sin kringliggande fysiska och sociala omgivning samt grannskapet och dess boende.

3.8.2 Planförslagets metodval

Vidare undersöktes vilka arbetssätt och metoder som kan vara användbara för att möjliggöra medborgardeltagande i den stadsutvecklingsprocess som nu äger rum i Kroksbäck.

Konnässörsmetoden kan lämpligen användas som ett sätt att engagera de som är boende och därmed sannolikt "konnässörer" av området i en föreliggande områdesutveckling. De som bor i området har en stor kunskap och insikter om området som stadsplanerare och andra experter troligen inte har. Med denna metod betraktas de boende som konnässörer av sitt bostadsområde, som experter på den lokala fysiska och sociala kontexten som de befinner sig i dagligen (Mellqvist, Gustavsson & Gunnarsson 2013). Genom olika aktiviteter och workshops tillåts utvalda områdeskännare inta en sorts expertroll och ges stöd i att uttrycka personliga upplevelser, åsikter och idéer om området som undersöks. Konnässörsmetoden har valts som grund för en stor del av projektplanen, då den är ett tillvägagångssätt för kommunikativt och interaktivt medborgardeltagande.

Utöver konnässörsmetoden har valet även fallit på att inkludera vad Brabham (2009) skriver om hur *crowdsourcing* kan användas för att lösa kollektiva problemställningar genom att engagera en bredare intressentgrupp i lösningen. Genom att möjliggöra för den berörda allmänheten att delge sina synpunkter och komma med förslag på hur problemställningar inom exempelvis stadsutveckling kan lösas, kan innovationer och lokal expertis främjas samtidigt som demokratin tryggas genom allmänhetens inflytande på processen. Dessa två metoder; konnässörsmetoden och crowdsourcing, utgör ramarna för planförslagets utformning.

3.8.3 Utformning av projektplan

Projektidén har, som nämnts, grundats i teori och metod som syftar till att främja en hållbar och lokalt förankrad områdesutveckling där det huvudsakligen är de boende som producerar beslutsunderlag och genererar idéer och förslag. Denna idé har diskuterats under uppsatsarbetets gång med handledare samt med de två tjänstemän vid Malmö stad som har intervjuats i samband med uppsatsen (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015). Då samtliga av dessa personer haft en positiv hållning till idén har vi preciserat idén allt eftersom vi mottagit återkoppling och information. Dock har projektplanen främst utarbetats i skrivprocessens senare del, efter att tillräckligt stor kunskap och förståelse för Kroksbäcks fysiska och sociala kontext samt politiska föresatser och ekonomiska möjligheter och begränsningar erhållits.

Respondent 1 (2015) och Respondent 2 (2015) har bägge uttryckt sitt intresse för att bidra till projektplanens utveckling under den intervju som vi haft med respektive respondent. Då dessa två bägge är intressenter i projektet har vi bitt dem om att precisera sina respektive önskemål och förväntningar, krav på projektet samt åsikter om uppskattad tidsram, för att kunna göra en mer realistisk och detaljerad projektplan. Denna kommunikation har gjorts via e-post. Inledningsvis föreslog vi att projektet skulle sträcka sig över ett års tid, men

tidsramen har därefter justerats och förlängts, då det hade varit mycket svårt att genomföra projektplanens samtliga aktiviteter under endast ett år.

För övrigt har intressentanalys, kravspecifikation, riskanalys, kommunikationsplan och budget utarbetats utan bidrag från andra intressenter och aktörer. Förstudiens olika delar ska därför inte misstas för att vara fakta, utan bör betraktas vara en välavvägd analys och uppskattning gjord utifrån den information som erhållits allteftersom denna uppsats tagit form.

3.9 Resultatens tillförlitlighet

För att bedöma kvaliteten hos studier inom kvantitativ forskning diskuteras vanligen reliabilitet och validitet, men bland de forskare som bedriver kvalitativ forskning råder det oenighet angående dessa kriteriers relevans, bland annat då de är mer inriktade på mätbara variabler (Bryman 2011). Relaterat till uppsatsens fallstudie handlar det om att säkra kvalitet och relevans hos de primär- och sekundärkällor som samlats in i form av litteratur, dokument, intervjuer och observationer, något som har gjorts genom ett av de alternativa sätt som Bryman (2011) menar kan tillämpas vid utvärdering av kvalitativa undersökningar. För uppsatsens utgångspunkt och syfte ansågs Yardleys fyra kriterier vara lämpliga, vilka beskrivs i figur 3 här nedan:

- *Engagemang och strikthet.* Ett gediget engagemang i forskningstemat, nödvändiga färdigheter och noggrann insamling och analys av data.
- *Sensitivitet när det gäller kontexten.* Sensitivitet gäller inte enbart den sociala miljö där forskningen utförs utan även potentiellt relevanta teoretiska ståndpunkter och etiska frågeställningar.
- *Tydlighet och sammanhang.* Forskningsmetoderna ska vara tydligt specificerade, argumenten ska vara klart uttryckta och förhållningssättet ska vara reflekterande och reflexivt.
- *Effekt och betydelse.* Vikten av att få en effekt på och betydelse för den teori, de praktiker och för den samhällsfär där forskningen genomförs.

Figur 3. Kriterier för utvärdering av kvalitativa undersökningar (Yardley 2000 i Bryman 2011, s. 357).

De kurser vi som uppsatsskrivare företog under den föregående terminen och våra akademiska bakgrunder har bidragit till att skapa ett stort intresse för mötesplatser respektive socio-ekonomisk hållbarhet som forskningsämnen, men också försett oss med nödvändiga färdigheter för att utföra en högkvalitativ studie där relevant material utsetts samt tolkats och analyserats på ett tillförlitligt vis. Insamlingen av information har utförts på ett grundligt sätt utifrån de givna förutsättningarna men för att få en mer mångfasetterad bild skulle fler intervjuer ha behövt genomföras med ett större antal intressenter, såsom de boende i Kroksbäck. Då vi accepterade Malmö stads förfrågan om uppsatsämne, en social konsekvensanalys av de två gestaltungsförslagen, innebar det dock att intervjuer inte kunde vara den mest extensiva insamlingsmetoden, i varje fall inte i ett inledande skede av uppsatsarbetet. Förslagen fick nämligen inte kommuniceras till medborgarna, då dessa ännu inte var offentliga. Först den 11 mars 2015 genomfördes en medborgardialog, då en sammanslagning av de båda utkasten presenterades för allmänheten (se Malmö stad 2015a, opublicerat material; Respondent 1 2015). Dock togs det i anslutning till detta ännu inte ett

definitivt beslut om val av gestaltungsförslag för utvecklingen av Kroksbäck. Det förbehåll om intervjuer med de boende som ålades oss under den första halvan av uppsatsarbetet har gjort att vi inte kunnat basera vår analys på att genom samtal med de boende i Kroksbäck skapa en bild av vilka mötesplatser som är välfungerande idag. Inte heller har vi kunnat fråga vad de boende anser om utformningsförslagen.

Hänsyn till sensitivitet när det gäller kontexten har tagits genom att endast diskreta besök och observationer i den sociala miljön som utgörs av bostadsområdet Kroksbäck har utförts, samt att intervjuer med två tjänstemän som har anknytning till platsen har skett under respektfulla former. Lämpliga teorier och begrepp har omsorgsfullt utsetts eller valts bort under den vetenskapliga processen genom studier av tidigare forskning samt med stöd av uppsatsens handledare. Etiska problemställningar har beaktats då intervjuer med civilsamhället och kroksbäcksbor inte genomförts med hänsyn till att vi som uppsatsförfattare blev anvisade att inte kommunicera arkitektbyråernas förslag till allmänheten på något vis, något som vi respekterat. Om sådana intervjuer hade genomförts, hade det varit etiskt problematiskt i det avseende att det hade kunnat väcka falska förhoppningar och missförtroende hos allmänheten och kroksbäcksbor.

Slutligen intervjuades alltså endast två tjänstemän angående Kroksbäck och gestaltungsförslagen, något som skulle kunna ge upphov till en otillräckligt underbyggd bild av bland annat området och medborgarnas uppfattning om omvandlingsplanerna. Då vi studerat en stor mängd texter kring Kroksbäck där boende och andra aktörer fått komma till tals har vi dock erhållit en mer omfattande beskrivning av platsen. Informationen avseende medborgarnas inställning utgår dock bara ifrån de två intervjuerna och protokollet från den medborgardialog (Malmö stad 2015a, opublicerat material) som nämns ovan, vilket innebär att korrektheten vid framställningen av detta kan ifrågasättas. Analysen av de olika mötesplatserna har utförts mycket noggrant då båda uppsatsförfattarna granskat och bidragit till alla enskilda delar samt helheten av den, samtidigt som dess arguments stärks av intervjuerna och grundar sig i teorierna. Allt detta sammantaget gör att studien till stor del lever upp till kravet om engagemang och strikthet.

Kontinuerligt under uppsatsarbetet har de tillämpade insamlingstaktikerna angetts på ett detaljrikt sätt i metodavsnittet, argumenten i analysen har formulerats tydligt underbyggda av teori, historik och intervjuer. Ett reflekterande och reflexivt förhållningssätt har bibehållits genom att vi i rollen av forskare i enlighet med Lynch (2000 i Bryman 2011) är väl medvetna om de ståndpunkter och antaganden som vi bär med oss in i uppsatsarbetet. Vi uppmärksammar även det som Bryman (2011) framhåller som relevant, nämligen vilka konsekvenser exempelvis metodval och skevheter kan innebära - så som vår avsaknad av medborgarintervjuer - för vårt kunskapsunderlag samt svårigheten att utföra en relevant analys av ej genomförda gestaltungsförslag.

Vi har under uppsatsarbetet drivits av ambitionen att etablera principer och skapa verktyg som kan användas vid verkliga stadsutvecklingsprojekt. För att uppnå uppsatsens syfte att genomföra en socio-ekonomisk hållbarhetsanalys av offentliga mötesplatser i Kroksbäck har målet med teorisammanställningen varit att denna ska utmynna i normativa principer som kan användas för denna bedömning. Dessa riktlinjer skulle även kunna användas vid utvärderingar av befintliga eller föreslagna allmänna mötesplatser i andra bostadsområden med liknande karaktär som Kroksbäck, vilket därmed skulle innebära ett bidrag till den praktiska planeringen i stort. Analysen lyfter vilka kvaliteter som den befintliga och de

föreslagna mötesplatserna besitter samt synliggör vad som utgör deras brister, kunskap som är betydelsefull för att förstå varför mötesplatserna i dagsläget inte är välfungerande.

Slutligen kan projektidén och projektplanen *Möt ditt Kroksbäck! – En metod för mötesplatsutveckling genom medborgardeltagande*, som denna uppsats utmynnar i, användas vid skapandet av nya mötesplatser i Kroksbäck och på detta sätt förhoppningsvis påverka området och resten av Malmö i en positiv bemärkelse. Förhoppningen är även att metoden, efter viss modifiering, ska kunna tillämpas också inför andra stadsutvecklingsprojekt.

4. Nulägesbeskrivning

4.1 Kroksbäcks demografi och fysiska gestaltning

Kroksbäck ligger i Malmös sydvästra del. Kroksbäck är huvudsakligen ett bostadsområde, vars västra delar främst utgörs av villor och enplanshus. Dess östra del består framför allt av flerfamiljshus byggda under miljonprogramsåren och som gränsar till den vidsträckta Kroksbäcksparken, som är cirka 400 x 700 meter (Malmö stad 2009). Parken utgör en avgränsning mellan Kroksbäck och grannområdet Holma som är beläget i sydöst. Mellan Kroksbäck och parken löper Hyllievångsvägen där främst bilar och bussar kör och som är en så kallad matargata. Hyllievångsvägen är nedsänkt i förhållande till parken och intilliggande bostadshus. Över den löper gång- och cykelvägar som effektivt separerar trafikslagen från varandra.

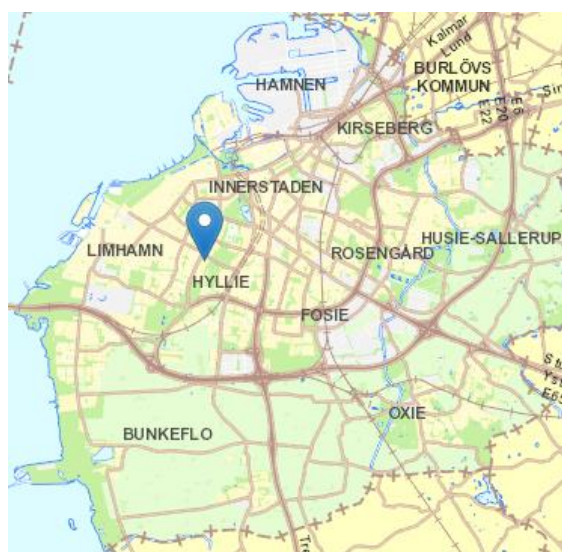

Bild 1: Karta över Malmö. Markören visar Kroksbäcks belägenhet. Källa: Malmö Stadsbyggnadskontor (2015).

I hela Kroksbäck bor, enligt siffror från år 2008, 4627 invånare varav 51 % kvinnor. Totalbefolkningen var vid tidpunkten beräknad att stiga till 4728 personer år 2014. År 2008 var 37% av de boende i Kroksbäck födda i utlandet, att jämföra med 15 % som var födda i Sverige men vars båda föräldrar var födda i utlandet (Malmö stad 2008). Detta innebär att andelen med utländsk bakgrund (definierat som personer födda i utlandet samt personer som är födda i Sverige men har föräldrar som båda två är födda i utlandet) var hela 52 % år 2008, varav de största invandrargrupperna hade ursprung från Jugoslavien, Afghanistan och Libanon (Gerell 2013; jmf. Malmö stad 2008).

Av befolkningen i Kroksbäck hade 22 % förgymnasial utbildning, 43 % hade gymnasial utbildning och 31 % hade eftergymnasial utbildning år 2008 (Malmö stad 2008). I Malmö stads Områdesprogrammet Holma-Kroksbäck anges att 41.3 % av befolkningen i Kroksbäck är under 30 år (Malmö stad 2011a), dock är det inte angivet årtal för dessa siffror. Detta kan jämföras med siffror från 2008 som anger att befolkningen i Kroksbäck till 34 % är under 25 år (Gerell 2013; jmf. Malmö stad 2008). I dialog-PM:et Hela Hyllie Hållbart från 2009 anges att Kroksbäcks invånare har en låg genomsnittsålder samt har "en stor andel personer med utländsk bakgrund" - hela 72 procent (Malmö stad 2009, s. 10).

Kroksbäck kan sägas vara indelat i två tydliga delar; den västliga enplanshusdelen och den östliga flerfamiljshusdelen. Dessa delar åtskiljs av den långsträckta Lorensborgsgatan som löper genom Malmös sydliga delar från Yttre ringvägen, genom Kroksbäck och vidare norrut till mötet med Pildammsparkens sydvästra del. Mellan dessa områden finns tydliga socio-ekonomiska skillnader. Ovan siffror ska därför inte ses som representativa för de olika grannskapen inom Kroksbäck då siffrorna är gällande för hela statistikområdet Kroksbäck, inte enbart den del av Kroksbäck som här analyseras. Trots detta kan statistiken bidra till att ge en bild av områdets socio-ekonomiska sammansättning.

Bild 2: Kartutsnitt över Kroksbäck och Kroksbäcksparken.
Källa: Malmö Stadsbyggnadskontor (2015).

Bild 3: Hyllievångsvägen med gångbro som leder till Kroksbäcksparken (höger i bild). Foto: Sommardal (2015).

Byggnationen i den östra delen av Kroksbäck, den del som i väst avgränsas av Lorensborgsgatan och i öst av Kroksbäcksparken, utgörs av storskaliga bostadshus uppförda under 60-talet och har en trafikinfrastruktur som utmärks av den trafikseparerande Hyllievångsvägen och de bilvägar som därifrån leder in till de två grannskapen kring Sörbäcksgatan och Norrbäcksgatan. Mellan dessa finns kvartersgatan Mellanbäcksgången.

Bild 4: Till höger i bild syns MKB:s hyreshus. Till vänster i bild är HSB:s BRF Kroksbäck. Mellan de två fastighetsbestånden löper Norrbäcksgatan. Foto: Sommardal (2015).

Bild 5: MKB:s hyreshus längsmed Norrbäcksgatan (till vänster i bild). I bildens bakgrund skimtar korsningen Norrbäcksgatan/Lorensborgsgatan. Foto: Sommardal (2015).

Norrbäcksgatan separerar MKB:s hyresrätter från bostadsrättsföreningen BRF Kroksbäck som förvaltas av HSB. Bostadsrättsföreningen har fått beviljat ett staket som idag avgränsar föreningens fastighetsgräns från Norrbäcksgatan. Staketet har tillkommit på grund av den oordning som bostadsrättsföreningen upplever i grannskapet, exempelvis att obehöriga parkerar på förhyrda parkeringsplatser eller att ungdomar kör moped genom området. MKB:s hyresrätter dominerar helt bebyggelsen i den södra delen av Kroksbäck. Här finns flerfamiljshus med tillhörande bostadsgårdar, grönytor i form av gräsmattor och vissa lektyor samt även en verksamhet i form av en bilverkstad. Arkitekturen är typisk för miljonprogramsområdena; enformig, storskalig och med tydliga drag av funktionalismens principer (Malmö stad 2009). Även BRF Kroksbäcks fastigheter är uppförda under 1960-talet, närmre bestämt 1966, och fastighetsbeståndet är fyra åttavåningshus samt fem trevåningshus (HSB 2014).

Bild 6: Norrbäcksgatan och staketet som avskiljer BRF Kroksbäck. Foto: Sommardal (2015).

Söder om Kroksbäck löper den flerfiliga Annetorpsleden över vilken en bro går som kopplar samman Kroksbäck med området nya Hyllie, som under senare år exploaterats starkt. Idag finns här attraktioner och nöjespunkter såsom Malmö Arena, shoppingcentret Emporia, kontorsbyggnader, hotell, vattenpark och Malmömässan samt i direkt anslutning Hyllie station med lokal- såväl som regionaltrafik. Malmö stad beskriver Hyllie centrumområde som att vara Malmöns nya framsida, "ge närhet till allt" och som att vara "ett nytt centrum i södra Malmö men också ett profilområde för hela Öresundsregionen." (Malmö stad 2015b). Ambitionen är att Hyllie ska utvecklas mot att bli en blandstad där stad möter landskap, storskaligt möter småskaligt, med profilerande arkitektur och som ska bli världsbäst på hållbar stadsutveckling till 2020. En energieffektiv, resurssnål och grön stadsdel med unikt kommunikationsläge invid Öresundsbron och nära till den danska flygplatsen Kastrup och som också ska inrymma 2500 bostäder, det kommande Hylliebadet, förskola, grundskola, handel, evenemang, skåniskt kulturlandskap och parkmiljöer. Hyllie centrumområde är menat att utgöra grunden för Malmöns södra framsida genom integration och i egenskap av att representera den goda jorden och fungera som kommunikationsnod (ibid.). Hyllie ska representera mycket, medan Kroksbäck ofta omtalas som att ha fått "ett förändrat läge i staden" i och med dess potentiella koppling till Hyllie centrumområde och att det inte längre är "din sista busshållplats" (Malmö stad 2015c). Detta påvisar hur Kroksbäck har stor potential att hamna i utvecklingsarbetets fokus men också att Kroksbäck kanske annars inte hade varit lika prioriterat, om inte Hyllie centrumområde funnits.

Bild 7: Semi-privat bostadsgård i Kroksbäck. Foto: Sommardal (2015).

På Malmö stads hemsida beskrivs Kroksbäck som en sovstad med få samhällsfunktioner. Här finns en problematik med personer som står utanför arbetsmarknaden, fattiga familjer och en stor andel bidragsberoende samtidigt som skolresultaten är låga och trångboddhet råder (Malmö stad 2015d). Det pågår även kriminella aktiviteter och oroligheter i Kroksbäck såväl som i det intilliggande området Holma, vilket under 2013 innebar stenkastning och bränder samt våren och försommaren 2014 eskalerade i en skjutning på Norrbäcksgatan och en dödskörning på Sörbäcksgatan (Gerell & Hallin 2014a). De boendes upplevelser av området varierar stort beroende på vem man talar med, då vissa känner sig trygga medan andra känner sig otrygga och begränsade i sin rörelseförmåga (ibid.). Enligt siffror från år 2012 anser 66 % av de då boende i Kroksbäck att området var bra att bo i medan 60 % av dem skulle kunna rekommendera en vän att bosätta sig här (Ivert et al 2013). Några utmärkande positiva inslag som finns i bostadsområdet är de engagemangsguider som verkar där för att hjälpa barn och ungdomar att hitta meningsfulla fritidsaktiviteter genom sina kontakter med Malmös föreningsliv (Malmö stad 2015e). Guiderna finns tillgängliga på närområdets väl-etablerade mötesplatser för unga: Aktivitetshuset i Holma samt Flamman och Lyktan i Kroksbäck (ibid.). Det föreningsliv som finns representerat i området idag består enligt Gerell (2013) av HSB:s BRF Kroksbäck, hyresgästföreningen, pensionärsföreningen PRO som i huvudsak består av personer från bostadsrättsföreningen med svensk härkomst, en kvinnoförening som enbart har medlemmar bland de boende i MKB:s hyresrätter samt kulturföreningar med etnisk prägel som kan upplevas som slutna, det finns bland annat två afghanska föreningar.

Bild 8: Fritidsgården Lyktan, belägen invid Mellanbäcksgången. Foto: Sommardal (2015).

Idag finns det ingen fysisk koppling mellan Kroksbäck och resten av Malmö (Respondent 2 2015), det enda som drar människor från andra stadsdelar till området är Kroksbäcksparken med dess nyetablerade temalekplats. Parken har goda kvaliteter men behöver utvecklas och locka fler besökare utifrån genom de transportvägar som leder till den. Den har potential att bli attraktiv även för resten av malmöborna och det finns planer om att förvandla den till en stadspark. Idag pågår upprustning av parken samt skapandet av nya aktiviteter och mötesplatser, en omvandling som i viss mån skett i samråd med de boende i Holma och Kroksbäck (Malmö stad 2011a). Enligt Boverket (2010) är mötesplatser en bristvara just i städens perifera delar och de med störst attraktionskraft befinner sig oftast i stadskärnorna. Därför är det viktigt att se till att mötesplatser existerar och tillgängliggörs i alla stadens delar (ibid.), något som Malmö stad också tar fasta på (Malmö stad 2014b). Då stadsdelen Rosengård i Malmö skulle knytas samman med resten av staden skapades just mötesplatser som en del av utvecklingsarbetet av det så kallade Rosengårdsstråket, där jämställda offentliga platser kom att hamna i fokus (Björnson 2013). Rosens röda matta, som utgör en av dessa platser, har som koncept uppmärksammats av Boverket som tilldelat Malmö stads Miljöförvaltning resurser för att skapa fler liknande mötesplatser runt om i staden. Utvecklingen av en sådan jämställd mötesplats i Kroksbäck är just nu under planering (Respondent 1 2015).

4.2 Socialt kapital, social jämlikhet, trygghet och social kontroll i Kroksbäck

Som tidigare nämnts anses en hög nivå av socialt kapital och social sammanhållning vara positivt för ett grannskaps funktionalitet (Dempsey 2008 i Dempsey et al 2011), men kan

också verka exkluderande för vissa invånargrupper (Dempsey et al 2011). Graden av social sammanhållning har visat sig vara relativt sett låg i Kroksbäck, strax under genomsnittet för Malmö som helhet. Också i jämförelse med andra delområden i Stadsområde väster är den sociala sammanhållningen låg (Ivert et al 2013). En forskningsstudie har bland annat undersökt sambanden mellan socialt kapital och sociala nätverk med anlagda bränder och skadegörelse i Kroksbäck. Studien har visat att de sociala nätverk som finns i det studerade området är avgränsade från varandra baserat på faktorer såsom ursprung, boendeform och vilket grannskap på mikronivå man tillhör. Det stödande kapitalet (*bonding capital*) kan framträda starkt inom det enskilda sociala nätverket, något som dock kan få en utestängande effekt gentemot utomstående personer och nätverk. Det kan vidare påverka den totala grad av socialt kapital som Kroksbäckens olika grannskap gemensamt besitter (Gerell 2013).

Gehl (2001) beskriver hur gemensamma nämnare mellan människor kan gynna social interaktion och utvecklandet av sociala nätverk. I Kroksbäck finns det en uttalad önskan om en föreningslokal (Malmö stad 2015a, opublicerat material), något som idag saknas. En sådan typ av samlingsplats och mötesplats skulle kunna ha en positiv effekt på grad av gemensamma nämnare och interaktion mellan de boende. Upprättandet av denna lokal eller liknande halvprivata platser för möten bör dock inte ta upp allt fokus avseende områdets utveckling då det även är viktigt att skapa mer allmänna mötesplatser som inte kräver en praktisk anledning att vistas på platsen. Sådana kan gynna de lågintensiva kontakterna och de svaga sociala nätverken bland de boende (Gerell 2013). Lågintensiva kontakter utgörs av så kallade passiva kontakter såsom människor i omgivningen som man ser eller hör medan svaga sociala nätverk inbegriper de man brukar se och stöta ihop med (Dempsey et al 2011). Då en föreningslokal brukas av en viss specifik sammanslutning av personer eller grupper, finns det en risk för att en föreningslokal också skulle kunna medföra en stor grad av stödande socialt kapital, som kan ha en exkluderande effekt gentemot andra personer och grupper (Gerell 2013), något som därför bör hållas i åtanke.

Att människor känner sig trygga i sitt grannskap är viktigt för att de ska trivas och vilja vistas där, något som är relaterat till platsens grad av social kontroll och närvaro av sociala nätverk (Ivert et al 2013). Enligt MOMS 2012 (ibid.) är graden av informell social kontroll i Kroksbäck under den uppmätta nivån för Malmö såväl som för Stadsområde väster, som Kroksbäck är en del av. Måttet kollektiv styrka är också relevant att observera och innefattar ett områdes grad av sociala sammanhållning, tillit och sociala kontroll. I Stadsområde väster är graden av kollektiv styrka högre än i Malmö generellt, men i Kroksbäck är graden av kollektiv styrka lägre än Malmös såväl som Stadsområde västers genomsnitt. Undersökningar visar att ett bostadsområdes nivå av kollektiv styrka tillsammans med andelen arbetslösa och områdets problemnivå påverkar dess generella otrygghet. Vad gäller Kroksbäck är den allmänna otryggheten hög (ibid.), vilket relaterat till studierna av detta kan anses bero på just den höga lokala problemnivån och arbetslösheten samt den låga kollektiva styrkan i området.

4.3 Samhällsekonomiska konsekvenser av bristande sociala kvaliteter

Utifrån en företagen forskningsstudie skriver Gerell (2013) att Kroksbäckens sociala nätverk är uppdelade efter etnisk tillhörighet. Stark social sammanhållning inom en given grupp samt ett starkt stödande socialt kapital kan göra att andra grupper stängs ute från en gemenskap. Detta kan göra att de svaga banden i det sociala nätverket minimeras eller uteblir. I kontrast

till dessa etniskt betingade grupperingar med stark social sammanhållning finns det i Kroksbäck också en andel av de boende som inte har utländsk härkomst och som inte ingår i några specifika grupper eller sammanslutningar. Det finns alltså en åtskillnad mellan sociala nätverk som beror på individens ursprung och fördefinierade tillhörighet, som har effekt på utformningen och omfattningen av Kroksbäckens sociala nätverk (ibid.).

Denna skillnad ses även i relation till boendeform och därmed även till socio-ekonomisk status och resurser (Gerell 2013). En ansträngd privatekonomi och bristande socialt stöd kan göra att personer löper en större risk för att hantera svårigheter mindre väl samt att i större utsträckning påverkas negativt av oroligheter i närområdet. Olika studier har påvisat att social stress är mer utbredd i utsatta områden, resulterande i bland annat sämre hälsa och välbefinnande och med mer direkt inverkan på personens eller den utsatta familjens situation och behov. De socio-ekonomiska missförhållanden som social stress resulterar i kan ha omfattande effekter på hälsan: psykiskt, socialt, känslomässigt och intellektuellt (Guldåker & Tykesson 2014). I ett område som Kroksbäck kan faktorer som oordning, bristande social kontroll samt incidenter som upplevs som störande, avvikande och kanske kriminella öka den sociala stressen hos de boende (Guldåker & Tykesson 2014; jmf. Ivert et al 2013). I Kroksbäck finns en hög nivå av såväl social som fysisk oordning jämfört med Malmös genomsnitt. I jämförelse med Stadsområde väster är dessa nivåer dock mycket höga (Ivert et al 2013). Den sociala oordningen förekommer, emellertid, inte överallt i Kroksbäck utan är främst knuten till områden där ungdomsgäng har gjort (approprierat) platsen till "sin". Dock påvisas ingen direkt korrelation mellan denna observerade sociala oordning och platser där man kartlagt fysisk oordning, utan förekomsten av observerad social oordning relaterar främst till upplevd otrygghet. Graden av fysisk oordning, exempelvis vandalism, är hög för Kroksbäck, men återigen varierar detta mellan olika grannskap och platser inom området Kroksbäck. BRF Kroksbäck har en lägre nivå av skadegörelse, medan de områden med hyreslägenheter som är förvaltade av MKB i regel har en hög nivå av skadegörelse och anlagda bränder. Dock är den fysiska oordningen än mer förekommande på specifika gator och inom vissa mikroområden än på andra (Gerell 2013). Av detta kan det utläsas att bristen på olika sociala kvaliteter och en förekomst av socio-ekonomiskt sämre förhållanden har koppling till samhällsomkostnader såsom ohälsa, skadegörelse, utanförskap och stigmatisering (jmf. Guldåker & Tykesson 2014).

Att faktorer som ohälsa, utanförskap och svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden har konsekvenser för både personen och därmed nivå av social stress samt privatekonomi såväl som större samhällsekonomiska konsekvenser finns det flertalet belägg för. Hög arbetslöshet har exempelvis ett samband med andel anlagda bränder, något som är ett frekvent problem i Kroksbäck. I området bor också en stor andel personer som är födda utomlands, men denna faktor har visat sig inte kunna förklara de många anlagda bränderna, utan socio-ekonomiska variabler är troligen avgörande i detta fall (Guldåker & Tykesson 2014). Att ohälsa genererar enorma privat- och samhällsekonomiska omkostnader, som till mycket stor del hade kunnat förebyggas, ger Nilsson & Wadeskog (2010) stöd för i sin rapport om kostnader och konsekvenser av psykisk ohälsa. Sannolikheten för att på grund av olika varianter och diagnoser av ohälsa hamna i permanent utanförskap är varierande. Sammantaget resulterar dock ett marginaliserande utanförskap i enorma kostnader mätt i monetärt värde; hela den andel som i Sverige befinner sig i utanförskap beräknas kosta samhället drygt 6370 miljoner kronor per år (ibid.). Att det finns pengar att spara - på kort såväl som lång sikt - genom att förebygga utanförskap är tydligt.

Samhällsinsatser i form av polisiärt arbete samt kommun- och räddningsinsatser är konkreta ansatser från samhällets sida för att förändra Kroksbäcks och dess invånares situation. Dock behöver de boende uppleva insatserna och myndighetsutövandet som relevant och legitimt för att det ska få en positiv effekt (Ivert et al 2013). I MOMS 2012 (ibid.) rapporteras att 75 % av Kroksbäcksborna känner det som att polisen bryr sig om vad som sker i området, jämfört med nästan 60 % av Stadsområde västers vilket är en siffra som är strax under Malmö stads genomsnitt. Cirka 68 % av Kroksbäcks invånare menar att polisen utför ett gott arbete i området, vilket är en högre andel än de 47 % av Stadsområde västers invånare som instämmer i påståendet. När det gäller påståendet om huruvida polisen bryr sig om vad som sker i området såväl som huruvida polisen utför ett gott arbete, är det en stor andel i Stadsområde väster som uppger att de inte vet. Inom Stadsdel väster menar en förhållandevis stor andel av Kroksbäcks boende, 64 %, att Malmö stad bryr sig om vad som sker inom bostadsområdet. I Kroksbäck anser cirka 20 % att de inte vet om påståendet om huruvida deras förtroende för Malmö stad är stort stämmer. I Stadsområde väster upplever sig 85 % ha ett stort förtroende för Räddningstjänsten Syd, en siffra som är strax över Malmö stads andel. Kroksbäcks invånare urskiljer sig inte, varken i det högre eller lägre spannet. När det kommer till påståendet om huruvida Räddningstjänsten Syd bryr sig om vad som sker i området hamnar dock Kroksbäck i det övre spannet med över 80 % som instämmer. Motsvarande andel för Stadsområde väster är 60 %, jämförbart med andelen för Malmö stad (ibid.).

De boende i Kroksbäck tycks baserat på dessa siffror hysa relativt gott förtroende för dessa olika myndighetsinstanser. Dock finns det flertalet gråzoner i statistiken och siffrorna som beroende på underlaget kan vara något osäkra. De relativt positiva siffrorna för området kan också ha att göra med det faktum att Kroksbäck under en tid varit föremål för olika insatser och extraresurser. Exempel på detta är Områdesprogrammet Holma-Kroksbäck (Malmö stad 2011a), brotts- och drogförebyggande samarbeten med skola, socialtjänst och polis (SSP) och ett pilotprojekt med fokus på sociala insatsgrupper som syftar till att motverka rekrytering till kriminella nätverk (Malmö stad 2015f). Dessa merresurser kan mycket väl vara behövliga och välgrundade men tyder på att det, ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, krävs omfattande insatser och resurser för ett både proaktivt och reaktivt arbete med konsekvenserna av de negativa företeelserna och förhållandena i området.

4.4 Offentligt och privat i Kroksbäck

Begrepp som kvartersstruktur och småskalighet återkommer ofta i samband med ombyggnadsplaner för äldre, storskaliga bostadsområden, som i detta fall Kroksbäck (jmf. Malmö stad 2009; Malmö stad 2011a). Storskaligheten och den generellt uniforma bebyggelsen kan ge upphov till oklara territorier och resultera i vad som kan beskrivas som ett ingenmansland. Istället bör mjuka men ändå relativt tydliga fysiska markörer finnas mellan olika territorier. Det underlättar förståelsen för gränser mellan det privata och det offentliga samt det semi-privata (Gehl 2001.). Detta är också något som Malmö stad berör och definierar som viktigt i Program för gestaltungsstudie för Kroksbäck i Hylle i Malmö - Del av Planprogram 6045 (Malmö stad 2014c). Man menar här att tydliga kantzoner och rumslig hierarki kan underlätta insikten om vad som är offentligt, halvoffentligt och privat och därmed fungera som vägvisare för lämpliga socio-rumsliga praktiker i relation till de befintliga territoriella gränserna (ibid.).

I ett område som Kroksbäck, som har väldigt få offentliga eller kommersiella inrättningar men en stor andel bostadshus och -områden, kan begreppet territoriell rättvisa nämnas som relevant att beakta. I skrivande stund är problematiken med till viss mån otydliga gränser mellan privat och offentligt möjligen inte lika påtaglig som den generellt föreliggande bristen på offentliga inrättningar. Det är i denna kontext territoriell rättvisa bör diskuteras. Territoriell rättvisa kan beskrivas som jämlik tillgång till samhällsservice och ett godtagbart utbud av varor och tjänster i hela det aktuella området, något som också brukar benämnas som horisontell rättvisa (Dempsey et al 2011). I Kroksbäck finns idag mycket få serviceinrättningar och faciliteter. De boende i bostadsrättsföreningen BRF Kroksbäck anser att affärer, mötesplatser där de boende i hyresrätter kan möta de boende i bostadsrätter, bättre parker och bättre handikappanpassning bör prioriteras i Kroksbäck (Gerell 2013). Med tanke på den stora angränsande Kroksbäcksparken kan möjligen önskemålet om "bättre parker" vara förvånande. Nyckelord i detta bör avläsas vara just "bättre" eller "bättre fungerande" parker.

Bild 9: Kroksbäcksparken med gångbro över till Mellanbäcksgången. Foto: Sommardal (2015).

Detta pekar på att Kroksbäcksparken har kvalitéer som inte uppfyller de önskningar och behov som finns hos en del boende i området, något som även styrks under en intervju med Respondent 2 (2015):

- [D]en enda attraktionen är parken ja men det är ju inte heller riktigt Kroksbäck utan man måste gå över de här broarna för att komma dit. Och parken är inte speciellt upphetsande. Det är stora gröna gräsytor om man jämför med att gå i Pildammsparken med vattenspelen och de omhändertagna rabatterna [...].

Å andra sidan framkommer inte dessa prioriteringar från hyresgästernas sida. Istället uppges då mer strukturella problem vara av prioritet, såsom kriminalitet, otrygghet och oordning.

Detta kan också bero på att det inom MKB-delen av Kroksbäck finns en hög grad av social och fysisk oordning och otrygghet, medan detta inte är ett utmärkande problem hos BRF Kroksbäck (Gerell 2013). Den territoriella orättvisa som finns i Kroksbäck i och med dess få serviceinrättningar tycks alltså vara något som främst bostadsrättsföreningens boende upplever, eller åtminstone ger uttryck för i den genomförda undersökningen. Dock ska detta inte tas för sanning i alltför hög grad, då studien (se Gerell 2013) som dessa resultat framkommit under haft ett begränsat intervjuunderlag och resultaten är därför inte helt tillförlitligt. Trots detta är det ett konstaterat faktum att Kroksbäck idag inte har butiker eller ett tillfredsställande serviceutbud. Respondent 2 (2015) menar att det främst är en livsmedelsbutik som behövs i Kroksbäck, dels för att uppnå en högre grad av horisontell rättvisa, dels för att underlätta dagligvaruinköp för de boende och möjliggöra att även äldre människor som kan ha svårigheter att förflytta sig längre avstånd kan bo kvar här.

4.5 Planerade åtgärder

I Malmö stads utvecklingsarbete genom de så kallade "områdesprogrammen" för bland annat Holma-Kroksbäck fokuserar man specifikt på att förbättra de utvalda områdenas kvaliteter, boendemiljöer och möjligheter. Dessa insatser har som syfte att främja social hållbarhet i hela staden, därför läggs också resurser från hela staden på förbättrings-åtgärderna (Malmö stad 2011a). Den verkliga anledningen till satsningarna på just Holma-Kroksbäck kan dock urskiljas i Områdesprogrammet Holma-Kroksbäck (2011a) där det beskrivs hur Citytunnelns tillblivelse och exploateringen av Hyllievång resulterat i att Holma-Kroksbäck är på väg att bli ett av Malmös centrala områden. Hyllievång omnämns också som "utvecklingsmotorn", något som kan förklara varför dessa investeringar i området görs just nu. I Områdesprogrammet Holma-Kroksbäck (ibid.) kan man också läsa hur arbeten och tillväxt ska skapas genom ett lokalt jobbkontor i Kroksbäcksskolan vars öppna karaktär ska främja trygghet, delaktighet och demokrati tillsammans med ett trygghetsprogram och medborgardialoger. Många insatser ligger på en större skalnivå och är av en mer gränsöverskridande karaktär då de berör alla de sinsemellan närliggande områdena Holma, Kroksbäck och Hyllievång med omnejd. Det handlar om integrationsåtgärder som motverkar fysiska barriärer så som Annetorpsleden, vilken separerar Holma-Kroksbäck från det nya Hyllievång, samt ett mer långsiktigt arbete med att häva de sociala hindren. Den redan etablerade samverkan mellan socialtjänst, skola och polis (SSP) ska fortgå samtidigt som investeringar görs i bostäder för stora familjer och som främjar barn och unga vuxnas livsvillkor samt fritidsaktiviteter till barn och unga. Det finns även en tanke om att utveckla mötesplatser för kultur- och fritidsaktiviteter samt ett etablerande av Kroksbäcksparken som stadspark (ibid.).

4.6 Gestaltungsforöslag för en förnyelse av Kroksbäck

Arkitektfirmorna Wingårdhs respektive Nyréns har på uppdrag av Malmö stad utformat varsitt förslag för en omvandling av Kroksbäck med utgångspunkt i Program för gestaltungsstudie för Kroksbäck i Hylle i Malmö - Del av Planprogram 6045 (Malmö stad 2014c). Istället för att välja ett av utkasterna har man en idé om att - i det fall beslut tas om att genomföra en fysisk förnyelse av Kroksbäck - ta goda bitar från båda och låta ett av bolagen utveckla dessa (Respondent 1 2015). Den 11 mars 2015 presenterades ett utkast av en sådan sammanlagda utvecklingsstrategi för de boende i Kroksbäck vid ett samrådsmöte. Enligt Respondent

1 (2015) hade de boende inte informerats eller rådfrågats om en eventuell förnyelse av området innan dess. Vid samrådsmötet offentliggjordes planerna på en fysisk utvecklingsinsats för första gången för allmänheten. Majoriteten av deltagarna kom från MKB:s miljonprogramsområde och endast några få från BRF Kroksbäck närvarade medan Kroksbäcks villaområde, som ligger väst om Lorensborgsgatan, helt saknade representation (ibid.). Respondent 1 (2015) som närvarade vid denna sammankomst upplevde de boende som positiva till förslaget samtidigt som önskemål om fler grönytor mellan husen framfördes.

Under de senaste 30 åren har det genomförts en mängd kortvarigare insatser, vilka har upplevts sakna mer bestående effekter (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015). Enligt Respondent 1 (2015) kan den nu föreliggande utvecklingsplanen ses som en mer långsiktig och omfattande investering om den blir av, det vill säga, inget politiskt beslut har nämligen ännu fattats avseende detta.

- [N]är det generella beslutet tas, om det tas att man vill satsa på att omvandla Kroksbäck, på att lyfta upp Kroksbäck. Då blir det mer detaljerad planering, var nånstans blir torget överhuvudtaget, hur stort och vilka funktioner som torget kommer att innehålla, och så vidare, och så vidare. [...]. (Respondent 1 2015).

Det har länge funnits idéer om en förnyelse och förtätning av Kroksbäck, men en tänkbar anledning till varför inget hitintills beslutats är att man avvaktat exploateringen av Hyllie centrumområde.

- Jag tror att man har väntat på Hyllie, på att Hyllie skulle bli lite mer uppbyggt och lite mer en magnet. Jag tror, alltså man tittar faktiskt på de marknadsmässiga värdena, i det, och därför ser man att det är viktigt att få igång Hyllie. Och nu, nu är liksom badet snart färdigt, det byggs mer, det börjar liksom nästan se ut som en stad, vid Emporia och så vidare. Det byggs upp. Jag tror det är det, som har gjort att man avvaktat, att man inte riktigt tror på de här satsningarna. [...]. Nu finns det möjligheter att titta även på sådana områden som inte har varit attraktiva innan, vad kan vi göra här? (Respondent 2 2015).

Respondent 1 (2015) menar att områdena runt Kroksbäck är under utveckling medan Kroksbäck hamnat mellan stolarna. I Malmö har man antagit en utbyggnadsstrategi där stora förvaltningar lokaliserar områden för etablering av nya bostäder och näringslivs- verksamhet. Områdena är indelade i olika prioriteringsetapper: etapp 1 som innebär en utveckling som kan vara pågående eller snart ska ske där det även kan finnas ett slutdatum, gällande etapp 2 är varken start- eller slutdatum definierat, medan etapp 3 handlar om ett mer långsiktigt perspektiv som snarare kan ses som ord på papper än något bestämt. Stora projekt som utvecklingen av Hyllie centrumområde, där det handlar om att bygga upp något från grunden, kan dock befinna sig i alla etapperna samtidigt. De sinsemellan närliggande områdena Holma, Hyllie centrumområde och Stadionområdet befinner sig alla i etapp 1 medan "den lilla ön Kroksbäck" befinner sig i etapp 2 och tycks glömmas bort, menar Respondent 1 (2015). Tjänstemännen på Stadsområde väster arbetar därför för att området ska hamna i etapp 1 som ett prioriterat utvecklingsområde. Förslaget om denna uppgradering har precis lämnats in till Stadsområdesnämnden och är nu på remiss (ibid.). Respondent 1 (2015) påpekar att Malmö stads utvecklingsstrategi bland annat syftar till att finna en bättre balans mellan investeringar och inkomster. För att tjäna detta syfte menar han att man bör omfördela pengar som tjänats på exempelvis markförsäljning och satsa på ekonomiskt

svaga områden som Kroksbäck där insatser behövs men som inte anses som lönsamma att investera i idag då avkastningen i form av socio-ekonomiska vinster inte kommer ge utdelning förrän om ett par år.

- [D]et som vi vill är att man tar det som man tjänat innan, satsa på Kroksbäck så att vi liksom sätter stopp på misär och allt annat som finns i området. Att vi... förändrar områdets rykte och avkastningen för hela Malmö, hela svenska samhället får positiv avkastning om ett par år. (Respondent 1 2015).

5. En socio-ekonomisk hållbarhetsanalys

5.1 Befintliga mötesplatser i Kroksbäck

Idag finns det ett mycket begränsat antal offentliga mötesplatser i Kroksbäck vilket framkommit under uppsatsprocessens litteratur- och forskningsstudier, i intervjuer med två tjänstemän (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015) samt vid observationstillfällena. Denna uppsats undersöker offentliga mötesplatser och inte halvoffentliga eller privata sådana, och utifrån det har endast 1 offentlig mötesplats kunnat urskiljas: naturtemalekparken invid Mellanbäcksgången. En sorts mötesplats finns också i form av den droghandelsplats som är lokaliserad på Sörbäcksgatan (Respondent 1 2015; Respondent 2 2015), men den här typen av negativa plats för möten ligger utanför denna uppsats avgränsning gällande mötesplatser. Då Sörbäcksgatan är kriminellt approprierad är den inte ett önskvärt element i området och inkluderas därmed inte heller i denna analys.

5.1.1 Naturtemalekparken

Naturtemalekparken är anlagd utefter Mellanbäcksgången, som är en gång- och cykelväg, och ligger bredvid en förskola i vars fastighet Lyktan, som är en fritidsverksamhet för yngre barn och ungdomar, finns. Området ramar in av de omkringliggande bostadshusen. Det finns inga gatkanter som man behöver ta sig över för att komma in i parken och det är lätt att spontant vandra in här. Mellan några kullar i dess östra del har marken en vildvuxen ankelhög gräsmatta där man lekfullt placerat ut stockar och stenar, som man inbjuds att hoppa mellan eller slå sig ned på. Nedanför kullarna finns även fyra runda, klumpiga metallstolar som kan liknas vid någon form av konst. Här finns också en del såväl skyddande som sikt-begränsande buskage och träd. I platsens östra kortsida finns en öppning i växtligheten som gör att en koppling fås till den gångväg som där bakom löper, invid Lyktan. Från öppningen in mot själva temalekplatsen kan man se hur gräset har trampats ner, här går en mänskligt upptrampad stig och genväg. För övrigt finns inte någon anlagd väg som korsar platsen. Det går dock ytterligare en upptrampad genväg från den söderut angränsande bostadsgården till gång- och cykelvägen. I mitten av platsen finns en gungställning, lekredskap, två par sittbänkar kombinerade med bord och grill. Temalekplatsen kan sägas vara avskild i två delar. Den mest östliga har beskrivits ovan. Den västliga är mer ödlig med vida gräsmattor med ett par sittbänkar med kombinerat bord. I mitten av ytan finns en lyktstolpe kring vilken fyra bänkar placerats ut. Upptrampade gångstigar löper mellan bänkarna och utåt. Denna yta är mer utsatt för väder och vind än den östliga delen är, som är vindskyddad och ger ett behagligt mikroklimat. Vid vistelse på temalekplatsens västliga del är ljudet från trafiken på Lorensborgsvägen påtagbar och vinden tar i. Gräsmattorna ter sig ödliga och outnyttjade.

Från vänster:

Bild 10: Vy över naturtemalekparken. Foto: Sommardal (2015).

Bild 11: Kanin invid en av naturtemalekparkens stockar. Foto: Sommardal (2015).

Är naturtemalekparken en socio-ekonomiskt hållbar mötesplats?

Denna analys utgår från de tre övergripande temana; fysiska gestaltungsprinciper, socio-ekonomiska principer och planeringsprinciper med respektive underliggande normativa principer vilka bestämts på grundval av teori och tidigare forskning. Naturtemalekparken analyseras i relation till dessa normativa principer utifrån företagna observationer.

Bild 12: Naturtemalekparken. I bakgrunden skymtar fritidsgården Lyktan. Foto: Sommardal (2015).

Fysiska gestaltningsprinciper

Naturtemalekparkens rumsliga storlek och innehåll kan anses vara av mänsklig skala. Den kan till viss del betraktas som tillgänglig för alla då den inte innehåller exkluderande moment som verksamheter som kräver medlemskap eller inträde. Dock saknar platsen generell underlag för en mångfald av aktiviteter som skulle kunna bidra till att fler och en bredare variation av människor skulle vilja vistas där. I dagsläget tycks mest flickor och kvinnor besöka platsen vilket gör att man kan ifrågasätta om den är jämlikt distribuerad. För att exempelvis män, pojkar och äldre människor skulle vilja vistas där kan de tänkas att andra attraktionspunkter som en boulebana eller en klättervägg skulle behövas. Generellt kan det konstateras att platsen saknar variationsrikedom när det gäller resurser som vid en första anblick kan ge upphov till olika aktiviteter. Man kan gunga i gungorna, grilla mat på grillen, hoppa mellan stockar och stenar eller slå sig ned på dessa eller de andra sittanordningarna. Detta är tecken på hur vissa territoriella strategier format platsen, men det finns inga uttalade eller synliga strategier för att kontrollera och upprätthålla platsens territorium i form av lekplats och aktivitetsyta. Istället ges besökare relativt fria ramar att nyttja platsens artefakter i enlighet med egna önskemål. De upptrampade gångstigarna påvisar hur platsens besökare genom territoriell association och appropriation gjort att en specifik del av platsen blivit till "gångväg" istället för den lekyta som platsen annars är planerad att vara. De upptrampade stigarna är tydliga och över tid bestående fysiska ingrepp som är resultat av hur just denna del av platsen har approprierats. Därmed associeras denna sträckning genom lekplatsen till att vara en stig, inte en plats för lek.

Den del av naturtemalekparken som vetter mot Lorensborgsgatan är mindre styrd av territoriella strategier, här finns det möjligheter att utöva andra sysslor eller spontan-aktiviteter som lekar eller sportaktiviteter, åtminstone om man använder sig av sin fantasi och tar med sig egen utrustning till platsen som ett kubbspel eller en fotboll. Denna potential gör att platsen blir föränderlig och därmed anpassningsbar genom olika territoriella taktiker, men för att aktiviteter vilka kräver tillgång till specifika resurser ska kunna utövas, kan endast människor som har tillgång till dessa utföra dem. Detta talar emot det faktum att platsen skulle kunna vara inkluderande och jämlikt distribuerad.

Det fattas gångstigar som är anpassade för olika behov och som hade gynnat framkomligheten, men då platsen primärt planerats som en aktivitets- och lekyta är det inte ett primärt behov att just här ha anlagda gångstigar. Hänsyn bör tas till att territoriella taktiker och appropriationer kan förekomma som dels kan understödjas och dels kan begränsas om strategier hade förelegat som hade gett denna offentliga mötesplats en mer varierad karaktär. En god variation av och tillgång till sittmöjligheter finns dock, något som tilltalar och inkluderar människor i olika åldrar och kön vars behov kan skilja sig åt. De bidrar till att möjliggöra för platsens besökare att skaffa sig en god överblick och vistas på platsen en längre tid. Lekplatsens naturtema skulle kunna ses som en intresseväckande aspekt men tilltalar kanske inte den breda allmänheten utan snarare en viss grupp som uppskattar just detta. Dess innehåll kan dock anses ge platsen en egen specifik identitet som det finns potential att skapa lokal förankring och engagemang kring. För att alla boende i Kroksbäck ska känna sig förbundna med platsen krävs kanske ändock en vidareutveckling av den tillsammans med de boende, då hänsyn bör tas till deras önskemål avseende innehållet. Platsens inramning av bostadshuset skapar tydliga gränser mellan naturtemalekparken som offentlig mötesplats och de närliggande privata och semiprivata bostadsgårdarna, samtidigt

som dess öppna kortsida ut mot Lorensborgsgatan gör att den också ges en öppen och tillgänglig karaktär.

Socio-ekonomiska principer

Naturtemalekparken främjar positiva sociala värden men är endast till viss del integrerande. Den tycks kunna fungera som en lokal mötesplats men utsträckningen i vilken de boende i andra grannskap eller områden vistas här är begränsad. Då platsen alltså snarare är en mötesplats sett till en mikroskala men inte för hela Kroksbäck eller alla områdets grupper, kan den inte sägas vara integrerande. Mötesplatsens utformning och funktioner främjar lek och umgänge men saknar helt andra funktioner eller serviceinrättningar. Detta är dock i dagsläget gällande för hela Kroksbäck och kan inte ses som unikt eller utmärkande för just denna plats. Tilläggas bör att denna plats är utformad huvudsakligen som en lekplats och därmed blir tanken om att det skulle finnas service och handel på platsen aningen långsökt, men platsens karaktär borde ändå inte behöva förhindra verksamheter i dess anslutande närhet. Mötesplatsen är trygg och harmonisk, vilket kan förstås i relation till platsens kantzoner mot kringliggande halvprivata och privata platser, dess många sittmöjligheter samt bostadsfönstren som ger de boende en överblick över platsen och kan förmedla en känsla av social kontroll till platsens besökare. En stor andel av dess besökare är flickor och kvinnor i olika åldrar som väljer att vistas på eller korsa platsen. Detta tyder på att platsen uppfattas som trygg av de boende i grannskapet.

Naturtemalekparken möjliggör och uppmuntrar till aktivitet och rörelse, men är anpassad främst för en yngre målgrupp i och med dess gungor och lekredskap. Det saknas en anpassning av platsen för en äldre målgrupp. Å andra sidan skulle naturtemalekparkens västra del som vetter mot Lorensborgsgatan kunna fungera som en "plats i platsen" för spontanaktiviteter, det vill säga att ytan kan användas för lek och rörelse som inte utgår från specifika artefakter. Denna brist på platsunika egenskaper gör dock att ytan upplevs opersonlig och identitetslös, något som också kan bidra till att den är oanvänd. På grund av dess bristande klimat- och bullerskydd är ytan heller inte trivsamt.

På den offentliga mötesplatsen ges alla i stor utsträckning möjlighet till vistelse på lika villkor. Dock behöver detta sägas med viss reservation, då platsen inte är fysiskt tillgängliggjord för synskadade eller personer med funktionsnedsättning. På naturtemalekparken finns inte några påbud eller restriktioner för vilka handlingar som är tillåtna eller inte, inga förbuds- eller påbudsskyltar finns och platsen är inte övervakad. Annat än att platsens användning styrs av avsiktlig territoriell produktion i form av territoriell strategi, finns inga synbart exkluderande eller avskräckande territoriella associationer eller appropriationer här. Detta underbygger en tillåtande atmosfär som kan skapa utrymme för diskussioner samt olika uttryck och yttringar i linje med demokratiska värden. På grund av att platsen, liksom Kroksbäck generellt, har en begränsad fysisk tillgänglighet sett från angränsande områden, används den dock inte som en plats för diskussion och mångfald.

Planeringsprinciper

Det är svårt att avgöra om denna mötesplats har utformats med människors lika värde, jämlikhet och jämställdhet i åtanke. Det finns dock heller inget som synbart påvisar

motsatsen. Då det främst är flickor och kvinnor som kan ses vistas på platsen kan den sägas vara utformad för att gynna kvinnors deltagande i det offentliga rummet, något som uppväger den manliga norm som annars formar samhället och den offentliga miljön. Därmed kan naturtemalekparken ses som en jämställd mötesplats - men då det är mycket få män eller äldre som väljer att vistas här är det inte glasklart.

Denna mötesplats östra del, som vetter mot fritidsgården Lyktan, är väl anpassad till lokala förhållanden med växtlighet och marknivåskillnader som bidrar till att skydda mot väder och vind. Den del som vetter mot Lorensborgsgatan är dock inte anpassad efter lokala förhållanden eller väder och klimat, då ingenting finns som kan ge skydd för blåst, sol eller biltrafikens oljud. Det saknas utrymmen eller andra element som gör att vistelse på naturtemalekparken främjas även vid exempelvis regn och kyla. Den är delvis representativ för områdets boende då det är en mötesplats som erbjuder utrymmen och redskap för lek, något som rimmar väl med Kroksbäcks unga befolkning. Något som brukar uppmärksammas som väsentligt för flickors och kvinnors långvariga vistelse på en plats är offentliga toaletter, vilket helt saknas på eller kring platsen.

Kommunikationsmöjligheterna till platsen är begränsade. Det går att ta sig in på mötesplatsen som gående alternativt som cyklist. Inga motorfordon är tillåtna i direkt anslutning till platsen. Med kollektivtrafik går det att ta sig till en av de närliggande busshållplatserna, men på grund av Kroksbäcks sociala stigmatisering och bristande attraktionskraft för andra malmöbor är det inte naturligt att ta sig hit med kollektivtrafik. Så tillvida du inte är boende i det direkta närområdet ges det idag ingen anledning för en mångfald av besökare att ta sig hit. Det finns därav ett begränsat antal människor i rörelse på och omkring denna mötesplats vilket missgynnar de sociala kontakterna och urholkar det sociala kapitalet.

5.2 Förslag till framtida mötesplatser

I de två gestaltungsförslagen finns det två offentliga mötesplatser som vidare analyseras: Nyréns *Kroksbäckstorget* respektive Wingårdhs *Torgmarknad*. Utöver dessa finns det även i deras utkast olika offentliga, halvoffentliga och privata mötesplatser. Dock har dessa två mötesplatser valts ut då de är de mest relevanta att analysera på grund av deras karaktär av offentlig mötesplats. Dessutom, då bägge föreslagna mötesplatser är placerade på samma geografiska utsnitt, blir en analys av just dessa platser mer givande då bådas förutsättningar är desamma.

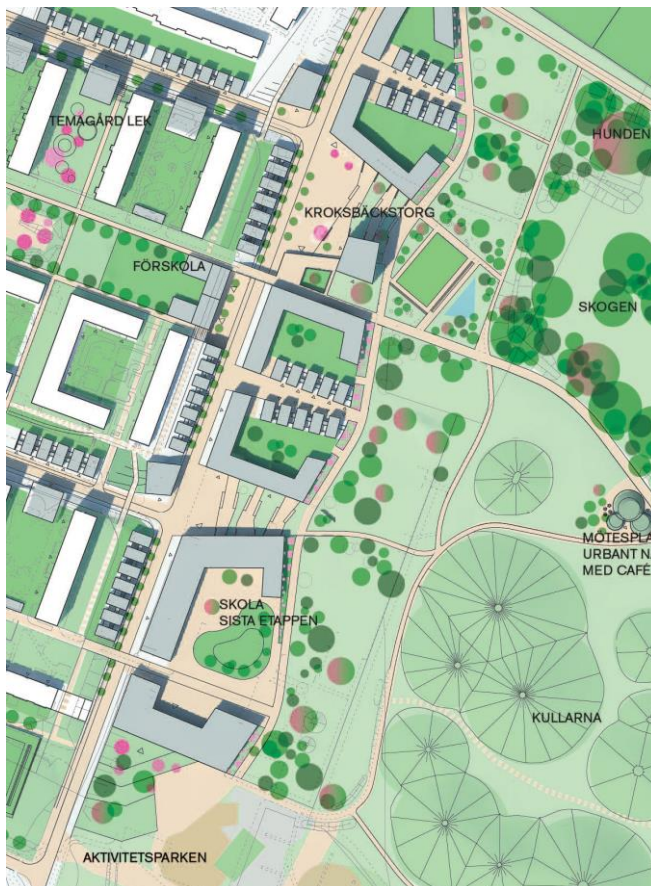
Bild 13: Krokbacksparken sedd från korsningen Norrbäcksgatan/Hyllievångsvägen. Gestaltungs-förslagets mötesplatser är lokaliserade i den del av parken som här syns. Foto: Sommardal (2015).

Bild 14: Här är gestaltungs-förslagets respektive mötesplatser belägna. Foto: Sommardal (2015).

5.2.1 Nyréns gestaltningsförslags mötesplats *Kroksbäckstorget*

Kroksbäckstorget ska enligt Nyréns gestaltningsförslag lokaliseras i den norra delen av Kroksbäcksparken, precis intill Hyllievångsvägen mitt emot där Norrbäcksgatan mynnar ut. Platsen utgörs idag av gräsbeklädda små kullar i form av en dunge beströdd med unga och smala träd, en nedgången fastighet samt den nuvarande puckelbollplanen som enligt planen ska kompletteras med en åskådaron. Puckelbollplanen avskiljs från resten av torget genom den nyetablerade cykelboulevarden som korsar området och har en perennbård längs med sin vänstra sida. Ambitionen är att torget ska knyta samman parken med bostadsområdet på andra sidan Hyllievångsvägen och tjänstgöra som en ny samlingsplats för kroksbäcksborna med en terrassering, mataffär, föreningslokal, vårdcentral och ett torn innehållande studentbostäder med ett dygnetruntöppet gym samt sociala ytor eller tvättstugor i bottenplan. Platsen ska präglas av urbanitet och grönska, där en trygghetsskapande och vitaliserande konstbelysning etableras på en så kallad flexyta som fungerar som marknadsplats under sommaren, skridskobana vintertid och som även kan inrymma vardagsaktiviteter eller festligheter. Tanken är att torget ska upprättas i samverkan mellan olika aktörer såsom Malmö stad, MKB och HSB som redan är verksamma på platsen, vilket man menar minskar kostnaderna för samtliga och ökar kvaliteten på satsningen. Flera andra intressenter kan bjudas in att medverka och samtala med alla inblandade bör föras på ett tidigt planeringsstadium.

Från vänster:

Bild 15: Översikt över Kroksbäck i Nyréns gestaltningsförslag. Källa: Nyréns (2015).

Bild 16: Utsnitt av gestaltningsförslag Kroksbäckstorget. Källa: Nyréns (2015).

Är Kroksbäckstorget en socio-ekonomiskt hållbar mötesplats?

Denna analys utgår från de tre övergripande temana; fysiska gestaltningsprinciper, socio-ekonomiska principer och planeringsprinciper med respektive underliggande normativa principer vilka bestämts på grundval av teori och tidigare forskning. Kroksbäckstorget analyseras i relation till dessa normativa principer utifrån företagna intervjuer och nulägesanalys.

Fysiska gestaltningsprinciper

När man ser på torget i relation till Nyréns gestaltningsförslag som helhet framträder torget som en trygg, harmonisk och välvårdad plats. Torgets utformning och byggnader tycks utgå ifrån en mänsklig skala med låga byggnader frånsett studentbostadstornet som kan tänkas bli något högre än de andra husen. Detta och den förtätning på båda sidor av Hyllievångsvägen som skapar en mer naturlig övergång mellan MKB:s bostadshus och Kroksbäcksparken kan anses stödja Kroksbäckens sociala liv. Samtidigt ramar torget till viss del in av dess fastigheter vilket tydligt skapar gränser i förhållande till resten av den offentligt tillgängliga Kroksbäcksparken.

Enligt Respondent 1 (2015) har man fått positiva reaktioner från de som närvarade vid medborgardialogmötet den 11 mars 2015 om områdesutvecklingen. Detta kan peka på att en åtgärd som syftar till att förena MKB:s fastighetsbestånd med Kroksbäcksparken på ett bättre sätt är välkommet.

- Och sedan [vill man se] en mer naturlig övergång från Kroksbäckens bostadsområde till Kroksbäcksparken och nu finns det en fysisk barriär, Hyllievångsvägen [...]. [M]en i stort sett mycket positiv, mycket positiva signaler har vi fått. (Respondent 1 2015).

Genom att platsen har varierande funktioner med både kostnadsfria aktiviteter och de som kräver betalning möjliggör detta för en jämlik tillgång till platsen som helhet men inte till enskilda verksamheter som genom avgifter eller medlemskap kan verka exkluderande. Delar av platsen kan anses vara tillgänglig för funktionshindrade men detta kan inte utrönas med någon exakthet då en mer detaljerad beskrivning av dess fysiska gestaltning saknas. Den planerade terrasseringens sluttande utformning exkluderar denna grupp och så gör även det faktum att torget inte kan nås direkt med bil. Vårdcentralen, affären, studentlägenhetstornet, flexytan och de andra utomhusutrymmena bör kunna utformas så att de kan användas även av de med fysiska svårigheter.

Det finns en relativt rik mångfald av sysslor som kan företas på platsen men till sin fysiska gestaltning kan den inte anses vara speciellt variationsrik eller intresseväckande, då utformningen av dess olika delar är liksidig, och präglas av den idag vanligt förekommande opersonliga internationella och stilrena stadsarkitekturstilen. Flexytan ger torget ett inslag av föränderlighet då det kan skifta funktion efter årstid och innehålla både vardags- och festaktiviteter. Just denna anpassningsbarhet kan ses som en del av torgets identitet vilket skiljer den från andra platser i Kroksbäck men inte från andra platser i Malmö generellt då det finns andra som också besitter denna egenskap. Denna ytas flexibilitet kan leda till att platsen förankras hos en bred majoritet av kroksbäcksborna och även engagera dem genom att erbjuda varierande aktiviteter som tilltalar olika samhälls- och åldersgrupper.

Förslagetets brist på detaljrikedom gör att det är svårt att avgöra om torgets planering tillgodoser människors varierande behov och möjligheter av att röra sig, sitta och stå. Funktionsblandningen ger viss variation avseende rörelse men när det gäller sittfunktioner finns det bara två exempel på som kan definieras som platser där folk kan slå sig ned: puckelbollplanens planerade åskådarpåplats och terrasseringen. Det finns alltså en brist på primära sittplatser riktade till olika åldersgrupper som traditionella bänkar som uppskattas av äldre, men även sekundära sittplatser som trappsteg eller en mur.

Socio-ekonomiska principer

Genom den mångfald av verksamheter som planeras in på torget kan olika invånare i Kroksbäck och även andra malmöbor lockas till platsen, vilket kan ge upphov till möten mellan olika grupper, något som därmed har en integrerande effekt. Detta kan i sig främja positiva sociala värden genom att nya sociala nätverk skapas eller att befintliga förstärks, vilket även ökar enskilda individers sociala kapital. Med flertalet pågående aktiviteter på platsen och genom studenttornets bostadsfönster kan även en form av social kontroll bedrivas vilket skapar trygghet, och som skulle kunna spridas till andra platser i Kroksbäck präglade av en otrygg atmosfär. Om det dygnetruntöppna gymmet etableras förstärks den sociala kontrollen genom att det ser till att torget är aktivt dygnet runt.

De blandade funktionerna, samhällsservice och handel kan öka sysselsättningsgraden i Kroksbäck genom de lokala arbetstillfällena som skapas, samtidigt kan tillgängligheten till dessa verksamheter öka välmåendet hos invånarna då deras vardagsstress minskar när de inte längre behöver företa långa resor för att inhandla varor eller besöka serviceinrättningar. Tack vare att detta viktiga funktionsutbud etableras i området kan de nu boende i området vilja bo kvar och nya människor lockas att flytta hit. Att mataffären är ett viktigt bidrag till Kroksbäck styrks av Respondent 2 (2015) som påpekar att

- [M]an flyttar inte dit om det inte finns en livsmedelsbutik, som kanske är en kedja som vet att ja men vi kan klara dom här första månaderna, eller halvåret eller vad det nu är [...], för vi har liksom stöd för att vi vet att det byggs. [...] Men man ska ju liksom inte tro att, att man kan ha blomstrande caféer och fika, alltså det är, rätt så begränsat. [...] Men en livsmedelsbutik är nog rätt så väsentligt för att man ska... i längden också kunna bo kvar i Kroksbäck även när man blir äldre. (Respondent 2 2015).

De olika aktivitetsytor och verksamhetsbyggnader som finns kompletterar varandra på ett sätt som gör att torget som helhet kan anses uppmuntra och möjliggöra lek och rörelse för alla åldrar. Flexytan kan locka ett brett åldersspann med viss variation beroende på vilken aktivitet som platsen för tillfället erbjuder, skridskoåkningen kanske inte lockar de allra äldsta besökarna eller de funktionshindrade medan andra typer av arrangemang och vardagssysselsättningar kan tilltala dessa. Puckelbollplanen kan också anses riktad till en yngre publik medan det gym som föreslås kan användas av alla invånare från ca 13 års ålder och uppåt. Det som saknas är ytor som genom sin fysiska utformning direkt riktar sig till små barn och gamla människor, som en boulebana eller lekplats.

Det går inte att förutsäga några territoriella strategier som skulle kunna exkludera vissa grupper från torgområdet, vilket gör att man kan anta att en vistelse på lika villkor är möjlig. Den begränsade information som gestaltungsförslaget ger avseende dess fysiska

utformning, exempelvis huruvida utformningen av kanter och markunderlaget är anpassat för synskadade eller människor med andra funktionsnedsättningar gör dock att det är osäkert om dessa grupper kan vistas där på lika villkor. När det gäller andra befolkningsgrupper kan man dock konstatera att detta antagande stämmer. Genom den varierade funktionsuppdelningen med både några öppna utrymmen, den anpassningsbara flexytan och verksamhetsbyggnaderna finns det förutsättningar för att diskussioner och sociala, etniska, politiska, ekonomiska, kulturella och estetiska uttryck och yttringar i linje med demokratiska värden ska äga rum. Dock kan man fråga sig om den sterila och opersonliga utformningen av platsen uppmuntrar till dessa företeelser. För att människor ska samtala och uttrycka sig på detta sätt bör de känna sig som hemma och vara bekväma i den rumsliga kontexten, känslor som kan etableras med tiden men som genom en platsutveckling med medborgardeltagande bör kunna infinna sig i ett tidigare stadium.

Planeringsprinciper

Sett till torgets varierade och i viss mån flexibla funktioner går det att hävda att människors lika värde har beaktats och understötts så att jämlikhet och jämställdhet realiserats, då alla invånare har möjlighet att på något sätt vistas på platsen och inte exkluderas från själva området genom någon form av fysiskt eller ekonomiskt hinder. Sett till enskilda ytor eller verksamheter på platsen finns det dock utestängande moment som kan vara fysiska, ekonomiska såväl som sociala. De aktiviteter som den fysiska utformningen mer direkt definierar såsom puckebollplanen riktas i högre grad till pojkar eller män medan ingen liknande fysiskt skapad plats i platsen är speciellt anpassad för tjejer eller kvinnor, vilket innebär att planeringen gjorts utifrån en manlig norm. Sammantaget kan funktionerna som finns i de olika byggnaderna såsom gymmet, vårdcentralen och föreningslokalen även locka kvinnor och tjejer men inte yngre flickor i någon högre grad.

Genom att funktionerna på torget främst är av en icke-kommersiell karaktär, som aktiviteterna på utomhusytorna och i föreningslokalen, går det att påstå att platsen är anpassad till lokala förhållanden i form av en befolkning vars begränsade resurser och invånarantal inte är tillräckligt för att kunna understödja ett rikare utbud av butiker. Etableringen av mataffären är ett viktigt tillskott till området som saknar denna funktion och vars kundunderlag även tryggas av byggandet av studentlägenheterna. Då de boende efterfrågat just föreningslokaler och arbetstillfällen kan man säga att torget planerats på ett sätt som till viss del uppfyller Kroksbäcksbarnas behov och önskemål. Den fysiska gestaltningen av platsen kan dock ifrågasättas då dess opersonliga karaktär inte kan anses vara representativ för den mångfald av kultur och etnicitet som finns i Kroksbäck. Då det finns en intention om att torgets skapande ska ske i form av ett samarbete mellan bland annat intressenter som redan har verksamheter i området vilka därmed kan anses ha en viss insikt i Kroksbäckens förutsättningar och de boendes önskemål, är det positivt att innehållet kan tänkas bli modifierat efter de lokala förhållandena.

Flexytan är det enda utomhusliggande utrymmet som kan anpassas till årstidsväxlingar då den kan fungera som exempelvis skridskobana såväl som marknadsplats. Här saknas skydd mot vind och nederbörd exempelvis någon form av sittplats med tak, dock kan inomhusfunktioner som gymmet och andra lokaler brukas året runt oavsett väderlek. Platsens lokalisering är förslagens svaga länk då det enligt Respondent 1 (2015) inte tar hänsyn till klimatförändringar eller platsens lokala förhållanden i form av en bristfällig

dagvattenhantering, vilket kan leda till att de byggnader som upprättas blir förstörda vid ett översvämningsscenario.

- Planprogrammet fortsätter och pågår med olika skisser. Och det är rätt så nytt det här med dagvattenhantering som har kommit, eller rättare sagt att vi inte har någon dagvattenhantering som hjälper. Vattennivåerna... Eller, vägen ligger så lågt så vad vi än gör det kommer att tränga upp vatten. Sen kanske det bara gör det vart hundra år, bara va... Men vi vet att, att det gör det och då är frågan ska vi verkligen satsa att bygga så som vissa av de här skisserna är, ska vi verkligen bygga längs den här gatan när vi vet... att det kanske är förstört och bilar som står parkerade bli förstörda och bottenvåningar blir förstörda [...]. (Respondent 2 2015).

Den slingrande cykelboulevarden och de många småstigarna tillgängliggör platsen för de cykelburna och gående medan förbudet mot motorfordon skapar svårigheter för funktionshindrade att ta sig hit. Då Hyllievångsvägen fortsatt kan brukas av bland annat bussar och bilar finns det ändå möjligheter för funktionshindrade eller mer långväga besökare att ta sig till Kroksbäckstorget. Nivåskillnaden mellan vägen och mötesplatsen skapar dock en barriär som hindrar ett mer naturligt inträde på torget och de som bara passerar med bussen sitter för lågt för att få en skytt av det och därmed lockas att stiga av. På detta sätt attraheras färre nya besökare till platsen och chansen minskar att en större mångfald av människor vistas här.

5.2.2 Wingårdhs gestaltungsforlags mötesplats *Torgmarknad*

Den foreslagna mötesplatsen med benämningen *Torgmarknad* är belägen i den norra delen av Kroksbäcksparken. Torgmarknaden ligger i närheten av den idag existerande puckelbollplanen och i anknötning till den i forslaget tillgängliggjorda Hyllievångsvägen, just där vägen möter Norrbäcksgatan. Mötesplatsen omges av ett dagis med tillhörande dagisgård och en plats för vattenlek, en byggnad som är tänkt att inhysa ett idéhus, växthus och café samt affär/affärer som ska finnas i ett 8-våningshus i korsningen mellan Hyllievångsvägen och Norrbäcksgatan.

Mötesplatsen utgör en del av vad man planerar ska bli Kroksbäcksparkens aktiva sida. Wingårdhs beskriver hur Hyllievångsvägen ska finnas kvar i nuvarande läge, det vill säga nedsänkt i förhållande till omgivande bostäder och park, men ombyggd till ett aktivitetsstråk där trafiken huvudsakligen anpassas till fotgängare. Dock ska Kroksbäcksparkens slänter jämnas ut så att parken får en tydligare koppling till MKB:s bostadsområde och det nya aktivitetsstråket. Med ett tydligt möte mellan stad och park ska parkens tillgänglighet ökas för kroksbäcksbör såväl som för övriga malmöbor. I gestaltungsforlaget saknas mer utförliga beskrivningar av hur torgmarknaden ska gestaltas eller hur man planerar att aktivera platsen. Vad som framgår av en volymskiss i fågelperspektiv över platsen samt inspirationsbilder är dock att terrasseringar är en tänkbar form av fysisk gestaltning. Terrasser i organiska och böljande former förbinder torgmarknaden och parken.

Bild 17: Översikt över Krokstadsområdet i Wingårdhs gestaltningsförslag. Källa: Wingårdhs (2014).

Är Torgmarknad en socio-ekonomiskt hållbar mötesplats?

Denna analys utgår från de tre övergripande temana; fysiska gestaltningsprinciper, socio-ekonomiska principer och planeringsprinciper med respektive underliggande normativa principer vilka bestämts på grundval av teori och tidigare forskning. Torgmarknad analyseras i relation till dessa normativa principer utifrån företagna intervjuer och nulägesanalys.

Bild 18: Utsnitt över gestaltningsförslag Torgmarknad. Källa: Wingårdhs (2014).

Fysiska gestaltningsprinciper

Då det i stor utsträckning saknas underlag för att granska den fysiska gestaltningen av mötesplatsen är det inte möjligt att i detta skede bedöma om platsen är anpassad till en mänsklig skala. Det faktum att parkens möte med bostadshusen förbättras genom att parkens slänt jämnas ut med hjälp av stigar och terrasseringar kan dock antyda att platsen kommer att bidra positivt till det sociala livet. Dock behövs det aktiviteter eller punkter som gör att de kringboende har anledning att ta sig till denna plats och sådana aktiviteter saknas i stor utsträckning i förslaget. Det kombinerade idéhuset, växthuset och caféet skulle kunna bidra till att locka människor till platsen men huruvida detta gynnar sociala möten är inte självklart. Idén riktar sig till en vuxen målgrupp som kan tänkas spendera pengar på plats, medan aktiviteter som levandegör platsen utan att kräva betalningsförmåga saknas.

Vattenlekplatsen kommer på grund av väderlek och klimat att vara användbar under en kort, begränsad del av året.

Denna mötesplats har en relativt god tillgänglighet. Den kan nås via Krokbäcksparken, som är vidsträckt och har barriärliknande kvaliteter, via den planerade cykelboulevarden som löper i anslutning till platsen längsmed Hyllievångsvägen eller via Norrbäcksgatan. Terrasseringarna kan bidra till att begränsa den jämlika tillgången till platsen då dess grad av handikappanpassning är oklar. Positivt är att platsen ligger i korsningen mellan MBK:s hyreshusfastigheter och BRF Kroksbäck och kan i och med detta fungera som en naturlig mötesplats för de boende hos de olika fastighetsförvaltarna. Vad som dock behöver beaktas är den vetskap som idag finns om att platsen befinner sig i risk för översvämning vid kraftig nederbörd och därmed bör inte platsen bebyggas med hårdgjorda ytor i en större utsträckning (Respondent 2 2015).

Den fysiska utformningens variationsrikedom kan ännu inte bedömas då underlag saknas. Torgmarknaden är dock intresseväckande i och med sin placering i mötet mellan park och bostäder och dess terrasser som är tänkta att bidra med att levandegöra miljön. Själva torgmarknaden är som det kommuniceras i gestaltningsförslaget inkluderande och föränderlig, men om denna plats hade blivit det vid en realisering av förslaget är inte säkert. Den äldre andelen av kroksbäcksborna och de unga verkar inte ingå i planeringen. Då torgmarknaden är en relativt öppen plats är den dock anpassningsbar i den bemärkelsen att olika aktiviteter och händelser skulle kunna äga rum. Detta kan relateras till vad Respondent 2 (2015) menar att en ny detaljeringsgrad och utformning kan ha för betydelse på området:

- [Jag] tror att man i Kroksbäck kan förändra otroligt mycket av det här som upplevs som monotont, upplevelsefattigt och så vidare, att man kan lägga till saker och ting och då menar jag inte den spektakulära jättekonstiga arkitekturen, utan bara nånting som har en annan skala nånting som blir omhändertaget på ett annat sätt. (Respondent 2 2015).

Viktigt är alltså att det som byggs inte bara fyller ett samhällsbehov, utan att det också formges med omsorg och är intresseväckande och stimulerande. I det sammanhanget är det väsentligt ha i åtanke att mötesplatsen ges en egen speciell identitet som kan göra att både kroksbäcksbor och andra malmöbor känner igen platsen och upplever den som engagerande. Det finns tydliga gränser mellan torgmarknadsplatsen och angränsande privata, semiprivata och offentliga platser i och med de terrasser och byggnader som ska avgränsa den offentliga mötesplatsen. Dock tycks dess användningsområde, som idag är svårt att göra en bedömning av, vara offentligt såväl som semi-privat beroende på aktiviteter på och kring platsen. Med tanke på dess anslutning till den offentliga Kroksbäcksparken kan det vara svårt för besökare och boende i området att bedöma platsens grad av offentlighet och därmed vilka sociala beteendekoder som är lämpliga.

Då platsen endast fungerar som handelsplats och då inga sittplatser går att urskilja kan man inte säga att planeringen av den offentliga mötesplatsen tillgodoser människors varierande behov och möjligheter av att röra sig, sitta och stå. Dock kan närliggande platser och funktioner som vattenleken, växthuset och caféet bidra till att infria detta - men även bidra till att minska antalet personer som väljer att vistas på själva torget och den tid som besöken på torget varar.

Socio-ekonomiska principer

Den offentliga mötesplatsen kan upplevas delvis integrerande på en lokal skala såväl som för andra malmöbor, då dess angränsande byggnader och funktioner i egenskap av dagis, idéhus, café och affärer kan göra att olika grupper möts. Dock finns det inte aktiviteter och funktioner som riktar sig uttryckligen till Kroksbäcks stora andel unga och låginkomsttagare, så som föreningslokaler och engagerande mötesplatser för ungdomar. Torgmarknaden kan dock verka integrerande då nya möten och ett bredare socialt nätverk kan gynnas av den här typen av mötesplats.

Invid torgmarknaden finns möjlighet för aktivitet i Kroksbäcksparken något som platsens terrasserings kan bidra till att uppmuntra. Det finns dock inte någon samhällsservice förutom dagiset, som primärt engagerar barnfamiljer. Den byggnad som är tänkt att upplåtas till verksamheter samt idéhuset skulle kunna ge underlag för lokala arbetstillfällen vilket vore positivt för sysselsättningen och välmåendet. Mötesplatsen främjar främst lek och rörelse för barn och ungdomar, men då Kroksbäcksparken är angränsande kan den anses fylla behovet av aktivitetsmöjligheter även för andra grupper. Dock har det framkommit att Kroksbäcksparkens kvaliteter behöver utvecklas och tillgängliggöras.

I gestaltningsförslaget syns inga tydliga territoriella strategier för att utestänga vissa grupper och en vistelse på lika villkor bör därför kunna uppnås. De tidigare nämnda fysiska aspekterna av tillgänglighet är dock inte tillräckligt utredda och förklarade i förslaget för att hävda detta med säkerhet. Dessutom har inga kulturella aspekter diskuterats i gestaltningsförslaget av torgmarknad som mötesplats och en utredning om särskild hänsyn i detta avseende bör göras för att säkerställa att alla kan vistas här på lika villkor.

Bristen på platsbildningar i själva mötesplatsen tyder på att utrymme inte ges för att göra detta till en plats för diskussioner och demokratiska uttryck av olika slag. Den tomma, stora ytan som platsen för torgmarknad är kan ifrågasättas med tanke på att kantzoner, sittplatser och trygghetsfrämjande social kontroll saknas. Gestaltningsförslaget innehåller dock ingenting om hur mötesplatsen ska användas vid tider då det inte äger rum några marknadsaktiviteter där, utan det är mest inriktat på angränsande byggnader när skisser och idéer för torgmarknaden utvecklats. Detta kan innebära att de sociala kvaliteterna som platsen skulle kunna ha inte understöds.

Planeringsprinciper

Den fåordiga beskrivningen av torgmarknaden gör det svårt att veta om människors lika värde beaktas och understöds så att jämlikhet och jämställdhet kan realiseras. Den bild som beskrivs kan dock inte anses gå emot detta antagande och just avsaknaden av detaljer möjliggör en modifiering av förslaget på ett sätt som främjar dessa värden. Valet av just en torgmarknad kan anses möta både medborgarnas efterfrågan och de lokala behov som finns av etablering av handel i området. En torgmarknad kan också generellt anses enkel att anpassa efter lokala förhållanden och representera de boende genom att ges ett innehåll som speglar det som intresserar och efterlyses av dessa. Så länge utbudet riktar till kroksbäcksborna går det att påstå att marknaden är lokalt anpassad och representativ. Respondent 1 (2015) anser att det är viktigt att denna lokala anknytning uppnås, något som skulle kunna främjas genom att låta invånarna själva sälja varor på platsen eller anordna olika arrangemang på platsen.

- [M]an borde ta hänsyn till dom lokala värdena. Så att koppla till det övriga, till befolkningen [...]. Vad är det för lokala värde som dom som bor där, hur dom definierar lokala värden. [...] Kanske vi som kommer dit som tjänstemän, med vårt uppdrag, med andra glasögon. Oavsett jag i mitt yrke eller du som student eller han som arkitekt, men vi bor inte där. Så vi ser, vi definierar områdets värde på ett sätt medan dom som bor där definierar områdets värde på ett helt annat sätt. (Respondent 1 2015).

Platsens användning som torgmarknad kan anses begränsad till de varmare årstiderna även om dess geografiska lokalisering i Skåne, som är en av de varmare delarna av Sverige, möjliggör ett något mer långvarigt nyttjande. Dess brist på skydd mot väder och vind hämmar också bruket av platsen även under den varmare perioden på året, men då de temporära marknadsstånden finns här skulle man även i anslutning till dessa kunna ha någon form av flyttbara skydd. Det ställe som marknaden är tänkt att etableras på är enligt Respondent 1 (2015) problematisk ur en klimatsynpunkt då den undermåliga hanteringen av dagvattnet i området innebär att platsen kan komma att översvämmas, men som hon säger:

- För det som är intressant i den hänsynen, med Wingårdhs förslag, det är ju faktiskt att de nästan inte bebygger nånting alls som kan förstöras med den här dagvattenhanteringen [...]. [I] bilden av det som har kommit upp nu så är det ju lite intressant [...]. (Respondent 2 2015).

Detta innebär att funktionen av en torgmarknad med tillfälliga marknadsstånd är realistisk och anpassad för de rådande klimatförhållandena, i synnerhet om markbeläggningen tillåter viss vattengenomsläpplighet. Detta går att säkerställa med ett väl genomtänkt materialval.

Det går inte att ta sig till torgmarknaden med motorfordon då sådana inte är tillåtna i direkt anslutning till platsen. Enligt gestaltungsförslaget ska vissa delar av Hyllievångsvägen som torgmarknaden är belägen intill omvandlas helt till gång- och cykelväg. Detta kan tillsammans med de många föreslagna gångvägarna genom Kroksbäcksparken och gångstigarna i det övriga Kroksbäck gynna tillgängligheten för gående och cyklister men missgynna dem som av olika anledningar behöver ta sig hit med bil eller buss så som funktionshindrade eller boende i andra delar av Malmö. Sammantaget går det att konstatera att kommunikationsmöjligheterna kan ses som otillräckliga för att tillgängliggöra platsen och möjliggöra att många människor rör sig här. Detta kan förhindra att ett större antal besökare tar sig till mötesplatsen, vilket kan göra den mindre livlig samtidigt som man missar möjligheten att stärka sammanhållningen mellan Kroksbäck och resten av Malmö.

5.3 Projektidé

5.3.1 Hur kan en god mötesplats uppnås?

Efter en genomgång av nuläget och en genomförd socio-ekonomisk hållbarhetsanalys av den idag befintliga mötesplatsen i Kroksbäck; naturtemalekparken invid Mellanbäcksgången, samt de för området föreslagna mötesplatserna har vi funnit att såväl den existerande såväl som projekterade mötesplatser inte lever upp till våra kriterier fullt ut. För att de normativa principerna ska kunna infrias krävs att en bredd av aktörer som inte har ett huvudsakligt vinstintresse eller är styrda av politiska direktiv är med och utvecklar dem.

Om syftet är att planera för socio-ekonomiskt hållbara offentliga mötesplatser så bör de sociala värdena vara i fokus för att på så sätt stärka området och därmed den övergripande samhällsekonomin. Enligt Carmona (2014) formar sex faktorer den offentliga miljön. Däribland finns grannskapet och den strävan och möjlighet som det har att påverka utvecklingsprocessen. De boende i området är alltså viktiga intressenter att involvera i utvecklingen av en offentlig plats.

Shaftoe (2012) påpekar att då översiktsplanering tillämpas i ett top-down perspektiv för att skapa offentliga platser är risken att dessa blir själlösa, ostimulerande och svåra att anpassa efter medborgarnas behov. Genom att tillämpa en mer organisk och demokratisk bottom-up process där medborgarna kan sätta sin personliga prägel på platsen kan enligt Shaftoe (2012) bättre använda och uppskattade människovänliga miljöer skapas. Sebastiani (2001) nämner att de regelverk som används vid utvecklingen av offentliga platser bör utformas i enlighet med bestämda villkor för att bli framgångsrika. Det måste finnas en medvetenhet hos beslutsfattarna om frågans komplexitet där aspekter så som miljö, trygghet, kultur- miljövard och identitet bör vägas in, vilket innebär att olika myndigheter eller institutioner med specifik expertis i anknytning till perspektiven med fördel bör rådfrågas. När regelverket och dess innehåll väl ska definieras bör alla berörda aktörer involveras i något som förefaller vara en lång och konfliktfylld process, men detta breda deltagande kan i slutändan spara tid och pengar då i synnerhet medborgares benägenhet att överklaga kan minska. Då offentliga platser är en del av invånarnas vardagsliv och har ett symbolvärde för dem är det relevant att deras gemensamma värderingar överensstämmer med de aspekter av stolthet, identitet och minnen som vägs in i riktlinjerna för att enighet och sympati ska skapas kring dessa. Då de offentliga platserna är väl synliga element i stadsrummet vars implementering involverar många invånare bör beslutsfattarna vara väl medvetna om när det är rätt tidpunkt att skapa dem, för att generera minsta möjliga känsla av fientlighet och besvikelse hos medborgarna. I ett framgångsrikt regelverk för utveckling av offentliga platser bör det beaktas på vilket sätt människor använder och identifierar sig med platsen, hur deltagandet avseende skötsel och organisering av platsen och dess påverkan på den offentliga sfären ser ut (ibid.).

Därmed föreslår vi ett projekt baserat på medborgardeltagande som har sin upprinnelse i möjligheten att möta invånarnas önskemål om utvecklandet av mötesplatser i Kroksbäck och Malmö stads ambition om att reformera området. Mötesplatser är ett element som enligt litteraturen främjar värden som trygghet och sammanhållning, vilka behöver stärkas för att bostadsområdet ska bli välfungerande. Malmö stad har också uttryckt att medborgardialog är ett viktigt och prioriterat verktyg att bruka (Malmö Stad 2014a). I enlighet med detta finns det därmed ett behov för såväl som en antagen strategi att arbeta med medborgardeltagande vid utveckling av offentliga mötesplatser.

5.3.2 Metoder för medborgardeltagande

Med vad Edelenbos & Klijn (2006) kallar för interaktivt beslutsfattande kan ett brett urval av aktörer involveras tidigt i en utvecklingsprocess, något som kan generera bättre beslutsunderlag då deras olika kunskaper, färdigheter, aspekter och idéer kan komma till användning. En konkret metod för hur man engagerar medborgare och samlar in relevant informationsunderlag om ett specifikt område är *konnässörsmetoden*. Sammanfattningsvis är detta en metod för kommunikativt och interaktivt medborgardeltagande. På så vis kan områdesutvecklingen ske utifrån ett för området representativt underlag av invånare.

Tillvägagångssättet syftar till att inhämta information om ett bestämt område från personer som normalt bor eller vistas där, för att möjliggöra en utveckling som stämmer överens med de boendes värderingar och behov. Enligt denna metod bidrar dessa områdeskännare vid utvecklingsprojekt med sin lokala expertis, bland annat genom upprepade dialoger, exkursioner och platsbetonade aktiviteter. Ytterligare en positiv aspekt är att ett sådant förfarande bidrar till att förankra beslut i lokalsamhället, stärka individers och grupper engagemang för sitt bostadsområde och deras självkänsla (Mellqvist, Gustavsson & Gunnarsson 2013). Fortsättningsvis kommer dessa konnässörer att benämnas *områdeskännare* i den härpå följande projektplanen.

Vid tillämpandet av konnässörsmetoden utförs så kallade *walk-and-talk-intervjuer* där rundvandring i det aktuella området sker med områdeskännarna, samtidigt som de frågas ut avseende den lokala kontexten och deras känslomässiga koppling. Samtalen pågår tillräckligt länge för att deltagarna ska ha hunnit passera hela området, och att på detta sätt närvara på den plats som diskussionen kretsar kring gör att plats specifika reflektioner och berättelser kan väckas till liv som inte hade framkommit under en vanlig intervju. Genom att kombinera dessa intervjuer med *social kartläggning* och *kollageskapande* kan ett rikare kunskapsmaterial genereras. Social kartläggning innebär att områdeskännarna nedtecknar sina reflektioner på kartor över det område som de precis besökt, vilket kan ge kompletterande information. Kollageskapandet ger dem möjlighet att på ett kreativt sätt genom tidningsurklipp och egna sketcher gestalta kollektiva eller personliga minnen från platsen eller framtida aktiviteter där, denna visualisering kan ge forskarna en möjlighet att kliva in i områdeskännarnas livsvärldar och på detta sätt förstå dem bättre (Mellqvist, Gustavsson & Gunnarsson 2013).

Bild 19: Kollage. Källa: Mellqvist & Åkerlund i Gustavsson et al. (2004).

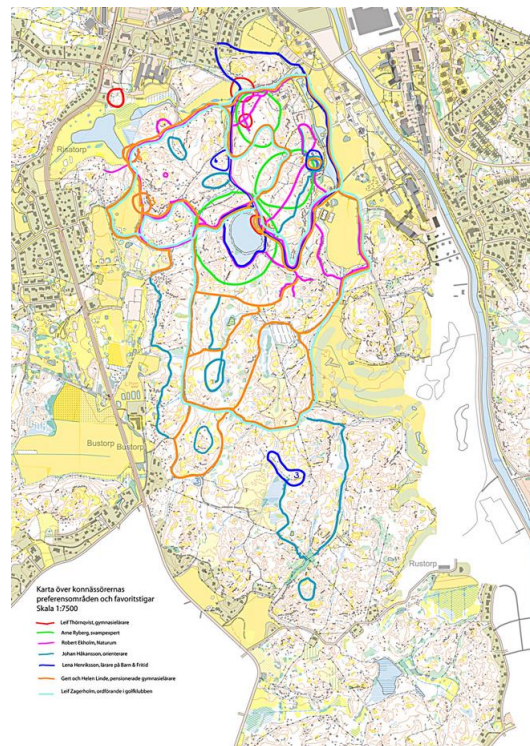

Bild 20: Social kartläggning. Källa: Mellqvist, Gustavsson & Gunnarsson (2013).

Brabham (2009) förespråkar användningen av *crowdsourcing* som ett sätt att samla idéer från medborgare till framtida utformning av stadens olika rum. Metoden bygger på att exempelvis en institution eller ett företag lägger fram ett problem som människor uppmuntras lösa genom att delge sina synpunkter och förslag via plattformar så som internet eller fysiska forum och platser. De många lösningar som generas är angreppssättets styrka och genom denna kollektiva visdom bör komplexa problem lättare kunna lösas än av uppdragsgivaren ensam. Genom att engagera medborgare i idégenerering och kunskapsinsamling kommer icke-expertter till tals och lokal kunskap tillvaratas, en demokratisk process som kan ge en stadsutveckling bättre anpassad efter de lokala förhållandena. Då denna metod tillåter människor att vara anonyma och därför inte påverkas av olika maktrelationer som existerar kan deltagandet ske på lika villkor och fler känner sig välkomna att medverka (ibid.).

Dessa utgångspunkter, konnäsrörsmetoden och crowdsourcing, bidrar till att forma projektidén.

MÖT DITT KROKSBACK!

- *En metod för mötesplatsutveckling genom medborgardeltagande*

Bild 21: Puckelbollplanen i Kroksbäcksparken. Foto: Sommardal (2015).

6. Projektplan

6.1 Projektdefinition

Följande utkast till projektplan beskriver hur man genom medborgardeltagande kan bidra till en utveckling av offentliga mötesplatser i Kroksbäck där även samverkansformer mellan områdets olika intressenter sker, samt hur denna metod konkret kan implementeras. Aktörerna som i detta fall avses är MKB, BRF Kroksbäck, Malmö stad genom Stadsbyggnadskontoret, Stadsområde väster och Kroksbäcks boende.

Utvecklingsprojektet *Möt ditt Kroksbäck!* görs i enlighet med Områdesprogrammet Holma-Kroksbäck (Malmö stad 2011a) där det beskrivs hur en positiv förändring av området ska generera social hållbarhet i hela Malmö. Föreliggande projektplan bygger på att denna områdesutveckling genomförs och blir i detta sammanhang en metod som har potential att förankra omvandlingen samt framtagandet av mötesplatser bland de boende och andra inblandade aktörer vilket därmed leder till ett mer framgångsrikt resultat. Malmö stad har påvisat sin ambition att genomföra en omfattande fysisk områdesförändring i och med Program för gestaltningsstudie för Kroksbäck i Hyllie i Malmö - Del av Planprogram (Malmö stad 2014c) och de gestaltningsförslag som därmed inkom. I samband med den framtida områdesutvecklingen är intentionen att projektplanen för denna metod för medborgardeltagande används i ett tidigt stadium så att omvandlingen utgår från de boende och tar tillvara på Kroksbäcks positiva värden. Baserat på det kunskapsunderlag som framkommer, kan en utveckling ske utifrån de lokala förhållandena och de människor som faktiskt ska bruka platsen.

6.2 Projektorganisation

Tabell 1. *Projektorganisation*

Roll	Aktör	Telefonnummer	E-post
Projektbeställare	Stadsbyggnadskontoret, Planavdelningen	040-34 24 15	josephine.nellerup@malmo.se
Projektledare	Stadsbyggnadskontoret, Marianne Dock: Arkitekt		marianne.dock@malmo.se
Projektmedlem	Stadsområde väster, Anto Tomic: Utvecklingssamordnare	040-34 61 25	anto.tomic@malmo.se
Kommunikatör	Stadsområde väster	040-34 63 00	
Projektmedlem	Projektassistenter (Praktikanter)		
Projektmedlem	IT-praktikant		

6.3 Bakgrund

Miljonprogramsområdet Kroksbäck, beläget i sydvästra delen av Malmö, har en socio-ekonomisk problematik rörande fattigdom, arbetslöshet och kriminalitet såsom droghandel samt saknar en självklar fysisk koppling till resten av Malmö, med Kroksbäcksparken som en

huvudsaklig attraktionspunkt. Utbudet av service och samhällsfunktioner är bristfälligt och affärer, välfungerande parker samt mötesplatser efterfrågas av invånarna, men även ökad trygghet och ordning (Gerell 2013). Önskemålen om mötesplatser kan infrias i harmoni med Malmö stads utvecklingsarbete med en jämn spridning av mötesplatser över staden (Malmö stad 2014b). Staden har också valt ut Kroksbäck som ett av de områden vars kvalitéer, boendemiljöer och möjligheter ska förbättras (Malmö stad 2011a). Här finns det stora förtätningsmöjligheter vilket också är ett politiskt direktiv som tjänstemän inom staden har att arbeta mot (Respondent 2 2015). Dock är det inte enbart staden som har inflytande och möjlighet att agera i frågan, utan ett stort ansvar för utvecklingsinsatserna ligger på byggherrarna, i detta fall MKB och till viss del HSB, samt framtida näringsidkare och verksamheter.

Kroksbäcksparken anses av många ha bristande kvaliteter (Gerell 2013; Respondent 2 2015) och utgör en barriär mellan Kroksbäck och intilliggande områden på grund av dess vidsträckthet. Det faktum att man från Kroksbäck endast kan nå parken via någon av de tre gångbroarna förhindrar en mer spontan användning av parken då man medvetet måste välja att vara i eller gå igenom parken. Parken skulle kunna vara en mötesplats i vissa avseenden, men dess storlek och funktionsuppdelning gör att människor är spridda över platsen och därför inte möts. Övriga möjliga mötesplatser som finns i Kroksbäck är de privata eller semiprivata bostadsgårdarna. De är visserligen relativt välanvända men finns till just för de boende och bidrar därmed inte till att främja möten mellan Kroksbäckens olika grannskap. Dock finns det en plats i Kroksbäck som kan anses fungera som en allmän mötesplats, naturtemalekparken invid förskoleverksamheten på Mellanbäcksgången. Den har positiva kvaliteter som kan vidareutvecklas men saknar dock en hel del av de aspekter som litteratur och forskning pekar på att en välfungerande, socio-ekonomiskt hållbar mötesplats bör ha. Naturtemalekparkens egenskaper och storlek gör att en utbyggnad med blandade funktioner inte är lämplig eller önskvärd. Istället är det en god idé att se till en annan plats, eller platser, där mångfunktionaliteten hos en socio-ekonomiskt hållbar offentlig mötesplats kan möjliggöras.

Då en förtätning av Kroksbäck innebär ett större befolkningsunderlag, finns också behovet av fler och mer blandade platser och funktioner här. Det har under en längre tid funnits utvecklingsplaner för området men än så länge har endast punktinsatser och tidsbegränsade projekt skett (Respondent 2 2015). En fysisk omgestaltning av Kroksbäck hade möjliggjort skapandet av nya platser och kunnat uppfylla de socio-ekonomiska behov som området och dess invånare har. Dessutom hade det förmedlat att Malmö stad har ett långsiktigt engagemang för Kroksbäck. Det faktum att Hyllie centrumområde nu är färdigbyggt till största del gör att Kroksbäck har hamnat i ett nytt läge och anses centralt och attraktivt att utveckla och bebygga. Denna ambition har bland annat resulterat i två gestaltungsförslag för en fysisk omvandling av Kroksbäck som presenterades för Malmö stad i december 2014, av Wingårdhs respektive Nyréns arkitekturbyråer (jmf. Malmö stad 2014c). I förslagen påvisas en bild av området som urbant, kommersiellt och tryggt. Bilden är dock långt ifrån dagens Kroksbäck och det finns ett tydligt glapp mellan vision och verklighet. Därmed finns det anledning att anpassa de åtgärder som är föreslagna till att bättre överensstämma med områdets boende och behov.

Genom en utveckling av socio-ekonomiskt hållbara mötesplatser som baseras på medborgarmedverkan tar man till vara de kunskaper och kompetenser som finns i området och stödjer de sociala nätverken. Själva processen kan skapa engagemang bland invånarna för sitt bostadsområde och mötena mellan de olika grannskapens boende kan medverka till att stärka den sociala sammanhållningen. Den fysiska mötesplatsen kan bidra med tillfällen för interaktion som kan främja den kollektiva styrkan och de sociala nätverken, skapa arbetstillfällen, gynna aktiviteter samt göra området mer trivsamt genom att variation och en högre grad av detaljrikedom tillförs.

6.4 Syfte

Syftet är att ge ett konkret förslag på en metod och plan för hur en socio-ekonomiskt hållbar utveckling av Kroksbäcks offentliga mötesplatser kan ske genom medborgardeltagande.

6.5 Mål

- Ett kunskapsunderlag som ska tillämpas vid ett kommande utvecklingsprojekt i Kroksbäck. Denna sammanställning levereras i skriftlig form till beställaren vid projektslutet.
- En utvärdering av användandet av denna metod vid utvecklingen av offentliga mötesplatser genom medborgardeltagande. Denna rapport levereras i skriftlig form till beställaren vid projektslutet.

Projekt mål

Ett kunskapsunderlag avseende området och ett urval av potentiella ställen samt utformning av mötesplatser ska genereras via:

- 4 walk-and-talk-intervjuer (under vinter, vår, sommar och höst) som utförs med:
  - 10 områdeskännare (representativt urval av Kroksbäcksbor)
  - 1 representant från MKB:s områdeskontor samt BRF Kroksbäcks styrelse
  - 1 utvecklingssamordnare från Stadsområde väster
- Sociala kartläggningar som utförs med områdeskännarna genom kartunderlag och skriftliga reflektioner om platsens dåtid och framtid i anknytning till varje walk-and-talk-intervju.
- Kollage som skapas av områdeskännarna med tidningsbilder och/eller egna teckningar som speglar deras intressen och reflektioner avseende Kroksbäck i anknytning till varje walk-and-talk-intervju.
- 1 möte per årstid äger rum mellan samtliga involverade i walk-and-talk-intervjuerna.
- 1 uppföljningsmöte mellan samtliga involverade i intervjuerna sker 4 månader efter den sista walk-and-talk-intervjun.

Målet är att ett representativt urval av de boende i Kroksbäck (MKB:s hyresgäster och BRF Kroksbäck) och dess föreningsliv, Stadsområde väster (representerat av dess utvecklingssamordnare), representanter från MKB respektive styrelsen i BRF Kroksbäck aktivt ska delta i konnässörsmetodens aktiviteter.

Ett kunskapsunderlag avseende området och ett urval av potentiella ställen samt utformning av mötesplatser ska genereras genom crowdsourcing via:

- Internetforum
- Idécenter i: Kroksbäcksskolan, ungdomsgårdarna Lyktan och Flamman, BRF Kroksbäck, föreningslokaler, den (kommande) kvartersnära återvinningscentralen i Kroksbäck, MKB:s områdeskontor samt invid gångvägarna och Kroksbäcksparken.
- Förslagslådor placeras ut på strategiska platser i området, exempelvis vid gångbroarna och Kroksbäcksskolan.

Målet är att ett representativt urval av de boende i Kroksbäcks alla grannskap ska bidra till informationsinsamlingen.

Effektmål

- Minst en offentlig mötesplats utvecklas i Kroksbäck
- Områdets sociala sammanhållning stärks och det sociala kapitalet ökar
- Det lokala engagemanget växer bland kroksbäcksborna
- Den sociala och fysiska ordningen minskar
- Den fysiska gestaltningen av Kroksbäck blir intresseväckande och detaljrik
- De offentliga mötesplatserna främjar goda kontakter mellan de boende
- Området ses som en trygg och trivsamt plats att bo på av malmöbor i allmänhet

6.6 Avgränsningar

- Projektbudgeten omfattar endast projektets genomförandefas enligt framtagna milstolpeplan, därmed inkluderas inte kostnaderna för den efterkommande fysiska utvecklingen av mötesplatserna. För att projektplanen ska vara meningsfull att sätta i verket bör först beslutas om en fysisk omdaning av Kroksbäck klubbas igenom, vilket garanterar att medel från Malmö stad avsätts även till mötesplatsskapandet.
- Metoden är tillämpbar på Kroksbäck som bostadsområde, men kan också vara applicerbar på andra områden. Dock är det inte något som projektplanen syftar till och därmed heller inte något som utlovas.
- Utvecklingsmetoden riktas mot upprättande av mötesplatser i det offentliga rummet, som är fritt tillgängliga för alla. Den typ av mötesplats som här avses är platser för möten som inte har några krav på skäl att vistas där och inte är begränsade av öppettider, konsumtion eller att en på förhand anvisad aktivitet ska äga rum där.

6.7 Tidsplan

Projektstart sker 1 april 2016 och projektavslut sker 1 februari 2018.

6.8 Intressentanalys

I Tabell 2 (se nedan) ska värdet 1 i kolumnen "Viktning" tolkas som att intressenten har mycket lite inflytande över projektet, medan 5 innebär att intressenten har mycket stort inflytande.

Tabell 2. Intressentanalys

Intressent	Önskemål och förväntningar på projektet	Viktiga resurser och kompetenser för projektet	Maktposition /inflytande	Viktning	Strategi i förhållande till intressenten
Stadsbyggnadskontoret (beställare och finansiär)	Långsiktiga samarbeten med medborgarna under jämlika förhållanden. Gemensamt identifierade mål i ett tidigt stadium och en flexibel arbetsprocess. Ett brett engagemang från övriga förvaltningar.	Erfarenheter och kompetens av stadsutveckling inom organisationen och hos tjänstemän. Ett gott kontaktnätverk med andra förvaltningar och förmåga att bygga samarbeten mellan kommunala organisationer. Finansiering genom den ordinarie budgeten.	Styrs av politiska direktiv, men är i en position med möjlighet att framställa projektet i en positiv/negativ dager vilket kan påverka projektets genomförbarhet. Som finansiär har de makt att bestämma projektets innehåll och resurstilldelning.	5	Projektledare förankrar projektet och dess syfte med Stadsbyggnadskontoret.
Projektledaren (från Stadsbyggnadskontoret)	En lång tidshorisont, en av samtliga aktörer gemensamt formulerad målbild, en budget som möjliggör projektet och dess syfte. Ett gott samarbete med kommunala aktörer och fastighetsägare. Ett långsiktigt engagemang och permanenta lösningar.	Erfarenheter av att driva komplexa stadsutvecklingsprojekt, lokal expertis, engagemang, kontaktnätverk, erfarenhet av arbete med socio-ekonomisk hållbarhet och relevanta teoretiska perspektiv.	Mycket stort inflytande på projektprocessen, projektgruppens sammansättning och intern ansvarsfördelning.	5	Projektledaren ges ett proportionerligt ansvar och fria händer att förverkliga projektet inom dess angivna ramar och budget.
Stadsbyggnadsnämnden	Att projektet ska leda till en positiv förändring och gynna uppfyllelsen av politiska målsättningar.	Ger projektet politisk legitimitet och gångbarhet.	Politiska direktiv sätter ramar för projektet. Tar slutgiltigt beslut om projektet ska genomföras.	4	Projektledare förankrar projektet och dess syfte med nämnden.

Stadsområde väster	Ett projekt som genomsyras av jämställdhetsperspektiv och samverkanslösningar.	Områdeskunskap, personkännedom och kontaktnätverk. Tjänstemän med erfarenhet av tidigare projekt i området och deras effekter, samt nutida och framtida behov.	Har inverkan på urval av områdeskännare och förankring av projektet hos de boende. Har makt att kommunicera projektet utåt.	4	Projektledaren har ett nära samarbete med Stadsområde västers utvecklingssamordnare vilket försäkrar en lokal förankring och en gemensam målbild.
MKB	Social stabilitet, fastighets- och områdesutveckling, ökat fastighetsvärde.	Områdeskunskap, fastighetsskötsel, områdeskontor, kommunikationsmöjligheter till boende.	Markägare, fastighetsförvaltare, stor makt att påverka projektframgång och mötesplatsens lokalisering.	4	Tidigt samarbete genom uppstartsmöten och gemensam målformulering, direkt involvering i projektets informationsinsamling. Möjliggöra för ett idécenter att etableras på områdeskontoret och på MKB:s kvartersmark.
BRF Kroksbäck	Social stabilitet, fastighets- och områdesutveckling, ökat fastighetsvärde.	Områdeskunskap, gemensamhetslokal, kommunikationsmöjligheter till boende.	Markägare, fastighetsförvaltare, viss makt att påverka projektframgång och mötesplatsens lokalisering.	3	Tidigt samarbete genom uppstartsmöten och gemensam målformulering, direkt involvering i projektets informationsinsamling. Möjliggöra för ett idécenter att etableras här.
Kroksbäcksbor	Bestående positiva förändringar och aktivt deltagande som får konkret påverkan på projektets utfall.	Bidrar med områdeskunskap, lokal expertis, tid och engagemang.	Har ingen makt att besluta avseende projektets varande. Har makt att bidra med information men inte att styra över dess användning.	3	Tidigt samarbete genom uppstartsmöten och gemensam målformulering. Kommunicera vikten av deras deltagande, upprätthålla ett kontinuerligt samarbete med områdeskännarna och återkoppla projektutvecklingen.
Kroksbäcksskolan	En konkret möjlighet för ungdomar att engagera sig i lokalsamhället, att projektet är en lärandeprocess.	Skollokal, informations-spridare, verktyg för att nå ut med projektet till skolungdomar och föräldrar. God kännedom om ungdomar och deras anhöriga. Bidrar med information om lämpliga områdeskännare.	Kan påverka boendes syn på projektdeltagande samt påverka vem som blir områdeskännare, och därmed vilken information som genereras.	2	Engagera skolledningen på ett tidigt stadium så att de kan förmedla kontakter till områdeskännare, sprida kunskap om projektet och möjliggöra för ett idécenter att etableras här.

6.9 Kravspecifikation

Tabell 3. Kravspecifikation för projektets intressenter

Intressent	Krav för medverkan	Krav på projektet
Stadsbyggnadskontoret (beställare och finansiär)	Att projektet kan rymmas inom ordinarie budget och att det godkänns i Stadsbyggnadsnämnden.	Ett realistiskt och genomförbart projekt vars resultat kan medföra positiva förändringar och gynna socio-ekonomiska värden.
Projektledaren (från Stadsbyggnadskontoret)	Att en lämplig budget tilldelas projektet och de åtgärder som det syftar till att föreslå. Att det finns ett engagemang från och samarbete med andra berörda förvaltningar och intressenter.	Att projektet är engagerande, flexibelt och kan medföra reella och långsiktiga förändringar för de medverkande och Kroksbäck.
Kroksbäcksbor	Att en garanti kan ges att medverkan medför konkreta resultat i området.	Att projektet är stimulerande och intressant, där projektorganisationen uppriktigt lyssnar till åsikter och kunskap från de boende.
Stadsbyggnadsnämnden		Att projektet levererar positiv, mätbar förändring i området och bidrar till förbättrade socio-ekonomiska förhållanden.
Stadsområde väster	Att arbetet bygger på samverkan mellan aktörer och sker ur ett jämställt perspektiv.	Det ska bidra till förändringar som kan motverka negativa krafter så som kriminalitet.
MKB	Att finansiering av projektet är säkrad av annan part, att det sker inom begränsade tidsramar och är välplanerat.	Att det inte medför åverkan på MKB:s egendom eller mark och ger positiva förändringar för den sociala och fysiska ordningen.
BRF Kroksbäck	Att finansiering av projektet är säkrad av annan part, att det sker inom begränsade tidsramar och är välplanerat.	Att det inte medför åverkan på BRF Kroksbäcks egendom eller mark och ger positiva förändringar för den sociala och fysiska ordningen.
Kroksbäcksskolan	Att relevant information avseende projektet finns att tillgå samt att säkerhet och trygghet på skolan kan försäkras.	Att det ska ske på ett respektfullt sätt gentemot elever, anhöriga och lärare. Inte störa skolverksamheten och bidra till positiva förändringar.

6.10 Milstolpeplanering med ansvarskort

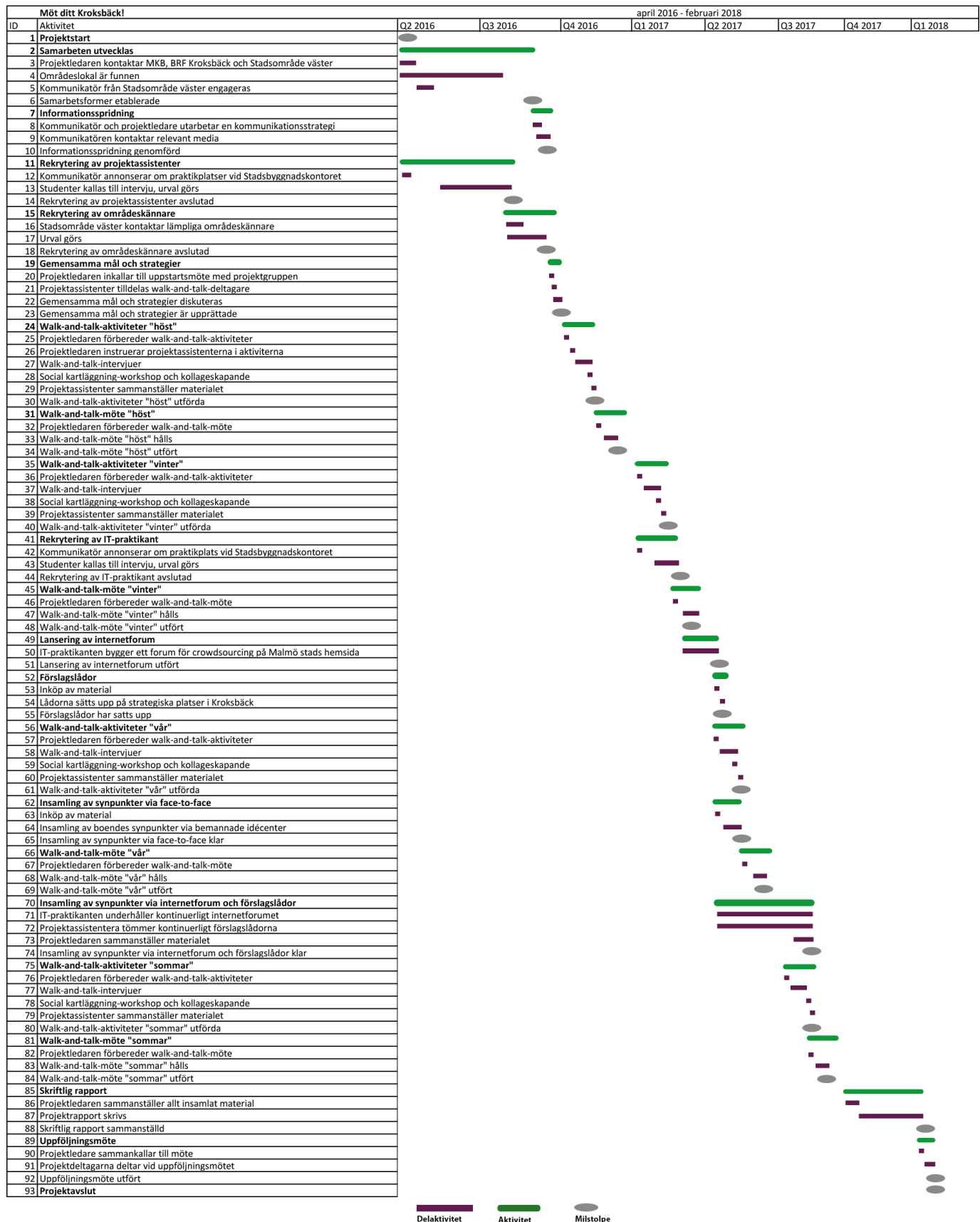
Tabell 4. Milstolpeplan med ansvarskort

Milstolpenr.	Milstolpe	Beskrivning	Start den	Slut den	Ansvarskort
M1	Projektstart	Projektet startas.	2016-04-01	2016-04-01	Projektledaren
M2	Rekrytering av projektassistenter avslutad	Rekrytering av projektassistenter är färdig.	2016-04-01	2016-07-31	Stadsbyggnadskontoret
M3	Samarbete etablerat	Projektledaren har utarbetat samarbetsformer med MKB, BRF Kroksbäck och Stadsområde väster.	2016-04-01	2016-08-31	Projektledaren
M4	Rekrytering av områdeskännare avslutad	Rekrytering av områdeskännare har gjorts och relevanta personer är därmed engagerade.	2016-08-01	2016-09-15	Stadsområde väster
M5	Informationsspridning genomförd	Initial information om projektet har delgivits media och relevanta nyhets- och informationskanaler.	2016-08-15	2016-09-15	Kommunikatör
M6	Gemensamma mål och strategier upprättade	Gemensamma strategier för insamling av boendesynpunkter och walk-and-talk-intervjuer har upprättats. Strategier för dessa företeelser har sammanställts och förankrats inom projektgruppen.	2016-09-15	2016-10-01	Projektledaren
M7	Walk-and-talk-aktiviteter "höst" utförda	Den första omgången walk-and-talk-aktiviteter har avslutats.	2016-10-15	2016-11-15	Projektassistenter
M8	Walk-and-talk-möte "höst" utfört	Det första mötet mellan projektets medverkande har ägt rum.	2016-11-16	2016-12-16	Projektledaren
M9	Walk-and-talk-aktiviteter "vinter" utförda	Den andra omgången walk-and-talk-aktiviteter har avslutats.	2017-01-15	2017-02-15	Projektassistenter
M10	Rekrytering av IT-praktikant avslutad	Rekryteringen av en praktikant för uppbyggnad av ett Internetforum för insamling av boendes åsikter och idéer är klar.	2017-01-15	2017-02-28	Stadsbyggnadskontoret
M11	Walk-and-talk-möte "vinter" utfört	Det andra mötet mellan projektets medverkande har ägt rum.	2017-02-16	2017-03-16	Projektledaren
M12	Lansering av internetforum genomförd	Internetforumet för insamling av boendes åsikter och idéer har lanserats.	2017-04-15	2017-04-15	IT-praktikanten
M13	Förslagslådor har satts upp	Förslagslådorna för idéinsamling har satts upp runt om i Kroksbäck.	2017-04-15	2017-04-15	Projektledaren

M14	Walk-and-talk-aktiviteter "vår" utförda	Den tredje omgången walk-and-talk-aktiviteter har avslutats.	2017-04-15	2017-05-15	Projektassistenter
M15	Insamling av synpunkter via face-to-face klar	Insamling av boendes synpunkter via bemannade idécenter som varit placerade runt om i Kroksbäck har skett.	2017-04-15	2017-05-15	Projektassistenter
M16	Walk-and-talk-möte "vår" utfört	Det tredje mötet mellan projektets medverkande har ägt rum.	2017-05-16	2017-06-16	Projektledaren
M17	Insamling av synpunkter via Internetforum och förslagslådor klar	Insamling av boendes synpunkter via internetsida och förslagslådor har gjorts.	2017-04-15	2017-08-15	Projektledaren
M18	Walk-and-talk-aktiviteter "sommar" utförda	Den fjärde omgången walk-and-talk-aktiviteter har avslutats.	2017-07-15	2017-08-15	Projektassistenter
M19	Walk-and-talk-möte "sommar" utfört	Det fjärde mötet mellan projektets medverkande har ägt rum.	2017-08-16	2017-09-16	Projektledaren
M20	Skriftlig rapport sammanställd	Den skriftliga rapporten, som är en sammanställning av projektet och det kunskapsunderlag som det har genererat samt en utvärdering av metoden, är färdig.	2018-01-14	2018-01-14	Projektledaren
M21	Uppföljningsmöte utfört	Projektets uppföljningsmöte med alla medverkande har ägt rum, som syftar till att återkoppling sker från projektorganisationen till deltagare.	2018-01-15	2018-01-31	Projektledaren
M22	Projektavslut	Projektet avslutas.	2018-02-01	2018-02-01	Projektledaren

6.11 Gantt-schema

Tabell 5. Gantt-schema

6.12 Riskanalys

I tabell 6 (se nedan) ska värdet 1 i kolumnerna "Bedömning av sannolikhet" respektive "Bedömning av konsekvens för projektet" tolkas som en låg grad av sannolikhet/konsekvens medan värdet 5 innebär en hög sannolikhet/konsekvens. I tabell 6 är "Sannolikhetseffekt" ett sammanslaget värde av de två tidigare nämnda kolumnerna och det högsta värdet indikerar den riskfaktor som sammantaget har störst risk för projektet. På samma sätt indikerar det lägsta värdet i kolumnen "Sannolikhetseffekt" den riskfaktor som utgör lägst sannolik risk (se tabell 6).

Tabell 6. Riskanalys med sannolikhetseffekt

Händelse som kan påverka projektet negativt	Bedömning av sannolikhet (1-5)	Bedömning av konsekvens för projektet (1-5)	Sannolikhetseffekt	Hur hanteras risken i projektet	Ansvarig för bevakning/åtgärd
Kriminella element hotar projektorganisationens syfte	4	4	16	Kommunikatören har kontinuerlig kontakt med polis.	Stadsområde väster
Projektledaren avsägar sig ansvar för projektet	2	4	8	En ställföreträdande projektledare utses.	Stadsbyggnadskontoret
Ointresserade fastighetsägare	2	4	8	Genom god kommunikation säkerställs en positiv bild av projektet. Särskilt fokus läggs på att betona samverkansformer som leder till bättre socio-ekonomiska kvaliteter för hela området.	Kommunikatören
Ingen använder internetforumet	4	2	8	Kommunikation via idécentren, i skolan och på affischer med QR-kod om dess existens. Tillgång till dator kan eventuellt finnas vid idécentren för direkt användning av forumet.	Kommunikatören
Nyckelmedlem inom projektet drar sig ur	2	3	6	Kommunikation och uppföljning sker kontinuerligt för att förankra projektet hos respektive medlem.	Projektledaren
Språkförobistning	2	3	6	Genom att rekrytera språkkunniga assistenter, alternativt tolk vid tillfälle, undviks dålig kommunikation och missuppfattningar.	Stadsbyggnadskontoret

Oengagerade projektassistenter	2	3	6	Kvalificerad rekrytering av personer som har intresse i frågorna.	Stadsbyggnadskontoret
Bortfall av områdeskännare	2	2	4	Genom att rekrytera eldsjälar förebyggs risken för att områdeskännare skulle vilja upphöra att delta i projektet. Det stora antalet områdeskännare gör att påverkan om någon avbryter medverkan blir minimal. Vid behov kan kompletterande områdeskännare rekryteras.	Stadsområde väster
Förslagslådor vandaliseras	2	2	4	Många lådor och en frekvent tömning av dem gör att eventuell skadegörelse får liten påverkan på projektet.	Projektassistenter
Negativ publicitet i media	2	2	4	Media bjuds in tidigt och löpande i projektfasen för att delges information.	Kommunikatören

6.13 Framgångsfaktorer

Kompetent projektledare

Den utvalda projektledaren har viktiga kompetenser avseende området och projektledning samt har ett gott kontaktnät med relevanta och inflytelserika aktörer. Hon har även erfarenhet av att arbeta med projekt rörande social hållbarhet och är engagerad i frågan.

Projekttagarnas sammansättning

De kompetenser och kunskaper som krävs för att projektets utfall ska bli så framgångsrikt som möjligt sammanställs och sedan rekryteras personer som överensstämmer med dessa specifikationer. Ett välavvägt urval av områdeskännare säkerställs genom att Stadsområde väster ansvarar för rekrytering av dem och förmedlar en klar bild av förväntningarna på den enskilda personens deltagande. Då projektet involverar en stor andel deltagare som inte tillhör formella organisationer, så som områdeskännarna och projektassistenter som endast är temporärt rekryterade av Stadsbyggnadskontoret, behöver deras deltagande istället vara välförankrat inom projektet.

Projektet bygger på etablerade organisationsstrukturer

Det faktum att projektet och dess syfte är förankrat i Malmö stads gällande program och planer för området underlättar dess fortskridande. Projektledarens fleråriga anställning inom kommunen i frågor rörande stadsutveckling bör göra att ett gott kontaktnät finns tillhanda vilket kan bidra till att etablera projektet inom de kommunala strukturerna. Projektet engagerar Stadsbyggnadskontoret såväl som Stadsområde väster. Stadsområde väster är

konkret och dagligen engagerade i frågor rörande Kroksbäck, något som bör underlätta för projektet att finna gehör hos de boende i området då dess tjänstemän är välkända i där.

En öppenhet för tankar och synsätt

En öppen mentalitet och inställning genomsyrar projektgruppens gemensamma arbete. Då metoden bygger på att nya idéer och hitintills osedda lösningar och möjligheter ska lyftas, behöver deltagarnas inställning till processen och målbilden vara positiv. Även de projektdeltagare som vanligtvis inte har en maktposition i samhället, som de utvalda områdeskännarna, ska kunna uppleva att deras åsikter är av vikt och tillvaratas.

Tydlig ansvarsfördelning

En tydlig ansvarsfördelning mellan projektets medlemmar bidrar till att projektets milstolpar ska kunna uppnås på de utsatta datumen. Projektledaren bör genomföra löpande avstämningar med deltagarna inom projektgruppen så att alla är införstådda med kommande aktiviteter och vem som ska genomföra dem.

God kommunikation

Kommunikationen anpassas efter målgrupp. Då projektets framgång är beroende av engagerade områdeskännare, bör walk-and-talk-intervjuerna göras på ett lättillgängligt sätt med ett vardagligt språkbruk. Det är generellt viktigt att den externa kommunikationen sker tydligt och fortlöpande via projektets kommunikator genom hela projektprocessen, för att alla aktörer ska hållas engagerade och närvara vid de aktiviteter som planeras för dem. Internt är det viktigt att projektledaren upprätthåller samma tydlighet och kontinuitet med projektgruppen.

Kontinuerlig återkoppling

Projektledaren behöver se till att kvalitetsgranska och följa upp det material som projektassistenterna sammanställer baserat på walk-and-talk-intervjuer och workshops. I sin roll som projektledare har hon ansvar för att säkerställa att materialet sammanställs på ett lämpligt och enhetligt vis och kan fungera som beslutsunderlag framöver. Avstämningar bör utföras under projektets gång för att se till att olika aktiviteter fungerar på ett tillfredsställande sätt och att rätt kunskap erhålls.

För att hålla intresset uppe hos projektets områdeskännare och andra walk-and-talk-deltagare bibehålls kontakten med dem även under de veckor som inga aktiviteter sker. Detta sker lämpligen genom uppdateringar angående det insamlade materialet via e-post eller hembesök.

MKB underlättar för och engagerar sig i projektet

För att MKB ska känna sig manade att delta aktivt i projektet involveras organisationens områdeskontor på ett tidigt stadium och övertygas om dess vinster i form av alstrade socio-ekonomiska värden så som ökad trygghet, minskad skadegörelse och förstärkta sociala nätverk.

BRF Kroksbäcks styrelse underlättar för och engagerar sig i projektet

För att BRF Kroksbäck ska känna sig manade att delta aktivt i projektet involveras organisationens styrelse på ett tidigt stadium och övertygas om dess vinster i form av

alstrade socio-ekonomiska värden så som ökad trygghet, minskad skadegörelse och förstärkta sociala nätverk.

God förståelse och kunskap om Kroksbäck hos områdeskännarna

Det faktum att områdeskännarna är mycket välbekanta med Kroksbäck säkerställer att lokal expertis och de boendes egna kunskaper samt sätt att röra sig och använda närområdet tas tillvara. Ett brett och representativt urval av områdeskännare bör engageras till projektet så att krav på jämlikhet kan uppfyllas.

Engagerade projektassistenter

De utvalda praktikanterna som ska fungera som projektassistenter har engagemang i frågor som berör stadsplanering och social hållbarhet. De bör lämpligen rekryteras från högskole- och universitetsutbildningar inom ämnena samt ha goda språkkunskaper inom ett eller flera språk utöver svenska.

Språkkunskaper

Då en stor andel av de boende i Kroksbäck har utländsk bakgrund och därmed en variation av modersmål är det relevant att anställa praktikanter som behärskar något eller några av de vanligast förekommande språken. Om det finns svårigheter med detta kan med fördel boende från området med flerspråkig bakgrund anställas som tolkar i projektet.

Kommunikationsmaterial ska finnas tillgängligt på de mest vanliga språken i området så att de boende ges möjlighet att hålla sig uppdaterade om händelser och processens framskridande.

6.14 Plan för uppföljning

För att se till att projektet når sina uppsatta milstolpar anordnar projektledaren träffar med projektgruppen i anslutning till milstolparnas slutdatum. Vid sammankomsterna lyfts eventuella problem eller svårigheter som uppkommit och lösningar genereras för att de efterkommande delmomenten ska fungera bättre. Även godartade erfarenheter från enskilda gruppmedlemmar uppmärksammas och delges de övriga, för att kommande projektaktiviteterna ska fungera ännu bättre. Dessa träffar och de diskussioner som här uppkommer använder projektledaren för att göra en kortfattad, intern utvärdering som ska syfta till att utreda hur väl projektet följer utsatt tidsplan och målsättning. Den utvärdering som projektledaren genomför vid projektets slutfas kommer bland annat baseras på dessa kontinuerliga utvärderingar. Den slutliga utvärderingsrapporten ska komma att offentliggöras så att andra framtida projektgrupper kan lära av denna projektprocess.

6.15 Kommunikationsplan

Kommunikationsplanen är den strategi som ska leda till att direkt eller indirekt medverkande aktörerna i projektet får den information de behöver vid rätt tidpunkt för att projektet ska kunna genomföras på bästa sätt. Kommunikationen rör fyra olika målgrupper: projektorganisationen, projektdeltagarna i aktiviteterna rörande konnärsörsmetoden, kroksbäcksbor i allmänhet vars synpunkter ska samlas in i form av crowdsourcing samt media.

Projektorganisationen

Internt sker kommunikation kontinuerligt och vid behov genom e-post och telefon men även vid på förhand inplanerade tillfällen då hela projektgruppen sammanstrålar. Den första träffen sker i september 2016 och syftar till att gemensam förståelse, målbild och strategier utarbetas. För utformningen och etablerandet av detta ansvarar projektledaren. Även i samband med genomförda walk-and-talk-intervjuer hålls strukturerade möten. I slutet av projektet sker ett uppföljningsmöte, men vid detta närvarar även deltagare utanför projektgruppen (områdeskännare, fastighetsförvaltare). Löpande uppdateringar och avstämningar mellan projektledaren och övriga deltagare sker också under projektprocessen.

Projektledaren behöver även planera för att kontinuerligt stämma av projektet med beställaren och finansören: Stadsbyggnadskontoret. Om denna intressent kräver löpande och mer formella utvärderingar bör tid och resurser avsättas för detta.

Projektdeltagarna

Då det är viktigt att hålla projektets områdeskännare och andra walk-and-talk-deltagare engagerade under hela projekttiden, även under de veckor när inga konkreta aktiviteter sker, bör därför kontakten bibehållas. Det insamlade materialet sammanställs av projektledaren och vidarebefordras kontinuerligt av kommunikátören till deltagarna via e-post och i de fall som det bedöms relevant och nödvändigt för att upprätthålla intresset även via hembesök.

Kroksbäcksbör

Olika informationskanaler upprättas för att nå ut till så många boende som möjligt från alla grannskap i Kroksbäck och där igenom erhålla ett rikt underlag av synpunkter angående en utveckling av mötesplatser i området. Förslagslådor sätts upp på strategiska platser i området och idécenter bemannade med projektassistenter placeras tillfälligt ut invid Kroksbäcksskolan, ungdomsgårdarna Lyktan och Flamman, BRF Kroksbäck, föreningslokaler, den (kommande) kvartersnära återvinningscentralen i Kroksbäck, MKB:s områdeskontor samt invid gångvägarna och Kroksbäcksparken. Ett internetforum för Kroksbäcksbör mötesplatsutveckling upprättas där åsikter kan lämnas anonymt och där uppdateringar angående projektet finns att tillgå för den nyfikne.

Media

Kommunikátören orienterar övriga Malmö avseende projektet och dess fortskridande regelbundet via olika mediekkanaler för att väcka intresse för Kroksbäck och dess utveckling samt förmedla en positiv bild av området. Kontakter upprättas med lokala medier så som olika lokaltidningar, SydSvenskan, P4 Malmöhus och SVT:s lokalsändning Nyheter Skåne. Kommunikátören är även aktiv på sociala medier så som Twitter och Facebook.

6.16 Resursbehov

Tid

Den mest ansenliga resursen som projektet kräver är tid, vilket för vissa projektmedlemmar är en budgetpost men för andra inte innebär en utgift, då de är oavlönade. Därmed preciseras här den uppskattade arbetstiden för de projektmedlemmar som inte uppbär en lönekostnad:

5 Projektassistenter (praktiserande studenter anställda vid Stadsbyggnadskontoret):
50 % timanställning, från och med 1 augusti 2016 till och med 16 september 2017.

Projektassistenternas arbetstid bör lämpligen justeras för att passa med projektets aktiviteter och assistenternas parallellt pågående studier. Där av kan viss arbetstid vara förlagd till kvällar och/eller helger.

1 IT-praktikant (praktiserande student anställd vid Stadsbyggnadskontoret):
50 % timanställning, från och med 1 mars 2017 till och med 30 april 2017.
12 % timanställning, från och med 1 maj 2017 till och med 31 augusti 2017.

IT-praktikantens arbetstid beräknas vara begränsad till en fokuserad punktinsats inledningsvis för byggandet och lanseringen av internetforumet. Därefter beräknas ett mindre antal arbetstimmar krävas för löpande underhåll av detta under projektets gång.

Lokal

Projektgruppens medlemmar arbetar utifrån sina ordinarie arbetsplatser. De projektassistenter (studenter) som är praktikanter vid Stadsbyggnadskontoret är huvudsakligen lokaliserade hos denna uppdragsgivare. Då mycket att projektet kommer att äga rum på plats i Kroksbäck, behövs dock en områdeslokal som arbetet kan utgå från. En sådan lokal bör lämpligen lokaliseras i en fastighet förvaltd av MKB, i någon av Kroksbäcksskolans fastigheter eller i anknytning till Flammans eller Lyktans verksamhet.

Material

Det ställe som fungerar som områdeslokal bör vara möblerad med skrivbord och stolar, ha tillgång till toaletter samt viss köksutrustning så som mikrovågsugn och kylskåp.

För respektive walk-and-talk-intervju behövs utrustning för upptagning av ljud och digitalkamera, något som kan erhållas via Stadsbyggnadskontoret. För inplanerade workshops (social kartläggning och kollageskapande) behövs material i form av kartor över lokalområdet, tidningar, ritpapper, pennor och liknande.

För att genomföra crowdsourcing-aktiviteter fodras först och främst tillgång till strategiska ställen för upprättande av idécenter. På plats kan själva idécentret utformas med hjälp av hopfällbara bord och affischer, samt möjligheter för kroksbäcksbor att delge idéer och åsikter direkt på plats. På idécentren ska projektassistenter kunna ta emot muntliga såväl som skriftliga kommentarer.

Förslagslådorna bör vara i ett väderbeständigt material, förslagsvis metall. Deras utformning och strategiska placering ska bidra till att tydligt signalera lådornas syfte och väcka nyfikenhet.

För att kommunikation, internt inom projektgruppen såväl som externt till utomstående aktörer och intressenter ska fungera, behöver det säkerställas att projektmedlemmarna har tillgång till telefoni och möjlighet att företa nödvändiga resor i samband med projektet. Därför bör förbetalda SIM-kort för mobil införskaffas till projektassistenter samt Skånetrafikens Jojo-kort FöretagFlex för kollektivresor inom staden.

Kompetens

För att projektet ska vara lyckosamt och kunna följa utsatt tidsplan behöver strategiska kunskaper om projekt- och processledning behärskas av projektledaren. Vidare behövs såväl social kompetens som en mycket god förståelse för stadsbyggnadsfrågor utifrån ett socio-ekonomiskt perspektiv finnas inom projektorganisationen.

6.17 Budget

Projektet finansieras inom Stadsbyggnadskontorets och Stadsområde västers befintliga budgetar. Dess totala kostnad uppskattas till 93 080 kronor och då ingår arbetsmaterial samt löner till tolkar och områdeskännare.

Arbetstimmar

Då projektledarens, kommunikatörens och Stadsområde västers utvecklingssamordnarens arbetstimmar antas ingå i deras ordinarie anställning, anges deras medverkan i form av uppskattade antal arbetstimmar istället för i form av beräknade löneutgifter. Deras lönekostnader inkluderas därmed inte i projektbudgeten.

Projektledare:

Arbetstimmar/månad: 52 timmar (cirka 33 % av fulltidstjänst)

Arbetstimmar totalt: 1144 timmar

Kommunikatör:

Arbetstimmar/månad: 31 timmar (cirka 20 % av fulltidstjänst)

Arbetstimmar totalt: 558 timmar

Stadsområde västers utvecklingssamordnare:

Arbetstimmar/månad: 31 timmar (cirka 20 % av fulltidstjänst)

Arbetstimmar totalt: 558 timmar

Lönekostnader

Boende från området med flerspråkig bakgrund anställs vid behov som tolkar i projektet.

2 stycken tolkar:

Arbetstimmar/person/säsong: 8 timmar

Arbetstimmar/person/totalt: 32 timmar

Lön: 120kr/h

Total lönekostnad/person: 3 840 kr

Totala lönekostnader: 7 680 kr

10 stycken områdeskännare:

Arbetstimmar/person/säsong: 8 timmar

Arbetstimmar/person/totalt: 32 timmar

Lön: 120kr/h

Total lönekostnad/person: 3 840 kr

Totala lönekostnader: 38 400 kr

Övriga verksamhetskostnader

Hyreskostnad för områdeslokal:	20 000 kr
Workshop-material: kartor, papper, pennor, tidningar, klister:	1 000 kr
Crowdsourcing-material: förslagslådor, 5 bord, affischer, papper m.m.:	15 000 kr
Till projektassistenterna: 5 SIM-kort, 5 Jojo-kort FöretagFlex:	6 000 kr
Fika vid workshoptillfällena och till olika möten:	5 000 kr

Totala omkostnader: 93 080 kr

7. Slutsatser och Diskussion

Denna uppsats har skrivits med syftet att undersöka huruvida det finns offentliga mötesplatser i dagens Kroksbäck, om dessa eventuella mötesplatser har socio-ekonomiskt hållbara kvaliteter och om de nu föreslagna offentliga mötesplatserna är socio-ekonomiskt hållbara. Avsikten har även varit att med stöd i analysens resultat ge förslag på en metod för utvecklandet av välfungerande och hållbara offentliga mötesplatser. Nedan söker vi ge svar på detta genom att diskutera uppsatsens tre frågeställningar:

Vilka offentliga mötesplatser finns i Kroksbäck idag och hur socio-ekonomiskt hållbara är de?

Genom en nulägesanalys och instudering av relevant forskning om mötesplatser, det urbana rummets inverkan på sociala kvaliteter hos och mellan människor och härtill relaterade begrepp har vi kunnat konstatera att Kroksbäck idag endast har en plats som skulle kunna ses som en god offentlig mötesplats, nämligen naturtemalekparken invid Mellanbäcksgången. För övrigt har inte Kroksbäck några offentliga mötesplatser som är tillgängliga för allmänheten där möten skulle kunna ske som är viktiga för att stärka områdets nu bristande sociala kvaliteter. Naturtemalekplatsen har granskats gentemot de normativa principer som uppsatsens andra kapitel resulterat i. Analysen har påvisat att denna offentliga mötesplats inte har fullgoda egenskaper för att kunna fungera som den offentliga mötesplats som området har behov av. Den saknar värden som skulle kunna tillgängliggöra den för andra än för de som bor i dess direkta närområde, samt de funktioner och den utformning som behövs för att den skulle vara välbesökt. Den är inte heller en plats för diversitet som skulle kunna främja möten mellan människor och bygga de sociala nätverk som kroksbäcksborna är i behov av. Kopplat till detta är områdets sociala och fysiska oordning samt den otrygghet som uppmäts bland de boende i kombination med den stigmatiserande territorialitet som Kroksbäck befinner sig i. Naturtemalekplatsen är inte en socio-ekonomiskt hållbar mötesplats då den inte bidrar till att avhjälpa och motverka de negativt betingade processer och strukturer som syns i området och bland de boende.

Kan gestaltningsförslagets offentliga mötesplatser bedömas som socio-ekonomiskt hållbara?

Under uppsatsprocessens gång har det kommit till vår vetskap att det finns en reell problematik i att bebygga den plats där de två analyserade föreslagna mötesplatserna planeras, då dagvattenhanteringen är undermålig. Detta har varit en betydande faktor för slutsatsen att ingetdera av förslagen är hållbara, åtminstone inte om de anläggs vid det planerade utsnittet av Kroksbäcksparken. Den översvämningsproblematik som har konstaterats här får dock mindre konsekvenser om Torgmarknaden realiserats jämfört med om Kroksbäckstorget är det förslag som vidareutvecklas. Detta då torgmarknaden saknar bebyggelse som kan förstöras av de sannolikt förekommande översvämningarna, medan Kroksbäckstorget har många byggnader och funktioner som är i riskzonen vid en översvämning.

Både Nyréns förslag Kroksbäckstorget samt Wingårdhs förslag Torgmarknad innehåller vissa funktioner som de normativa principerna påvisar att en socio-ekonomiskt hållbar mötesplats bör ha då exempelvis tillgången till platsen som helhet är jämlik, de har båda någon grad av anpassningsbarhet. Kroksbäckstorgets mångfunktionalitet kan anses ha en integrerande inverkan i området och den tillgängliga samhällsservicen och handeln kan generera lokala arbetstillfällen och minska vardagsstressen. Båda saknar dock viktiga egenskaper som en mångfald av sittplatser, platser speciellt utformade för kvinnor eller flickor samt en personlig och intresseväckande utformning. Platserna är även svåråtkomliga för personer med funktionsnedsättningar. Torgmarknaden skulle kunna ha en flexibel funktion men dess namn avslöjar att handel ska förtas vilket gör att man direkt riktar sig till en vuxen publik med betalningsmedel och därmed exkluderar dem som inte har detta. Torgmarknaden skulle alltså i viss mån kunna främja områdets sociala kvaliteter, men skulle behöva utvecklas för att passa den lokala kontexten och gynna områdets förutsättningar för att bli socio-ekonomiskt hållbart.

Utifrån gestaltungsförslagets bilder och texter bedömer vi att Kroksbäckstorget och Torgmarknad inte lever upp till samtliga principer för socio-ekonomiskt hållbara mötesplatser, dock är detta inte något som med säkerhet kan konstateras då de verkliga resultaten av gestaltningarna inte kan utvärderas i detta läge. I dag går det inte heller att med säkerhet bedöma klimatets och väderlekens inverkan på det sociala livet på mötesplatserna i fråga. Vad som dock framkommit under uppsatsprocessen är att Kroksbäck har ett invånarantal som i nuläget inte är tillräckligt för att caféer, detaljhandel och gym ska kunna etableras i området då kundunderlaget är otillräckligt för vinstdrivande verksamheter. Detta innebär att den vision om det urbana och upplevelserika Kroksbäck som kommuniceras i gestaltungsförslagen inte är förankrad i de nuvarande gällande socio-ekonomiska förhållanden. Dock tar gestaltungsförslagen till viss del hänsyn till detta då de innehåller förtätning och förbättrade fysiska kopplingar till andra delar av Malmö, vilket hade kunnat innebära att ett tillfredsställande invånarantal i området uppnås.

Hur kan socio-ekonomiskt hållbara mötesplatser skapas i Kroksbäck genom medborgardeltagande?

Då medborgare används som områdeskännare genom konnässörsmetoden samt som idégenererare igenom crowdsourcing och därmed bidrar med sin lokala kompetens och kunskaper kan Kroksbäck få socio-ekonomiskt hållbara mötesplatser där de boendes behov och värderingar står i centrum. Denna utveckling kan både stärka engagemanget hos de boende för sitt område, främja de sociala nätverken och den sociala sammanhållningen.

Förslag på vidare forskning

Då det inte har funnits möjlighet att bedriva denna studie under en längre tidsrymd är den inte generaliserande i stora drag. För att detta ska komma till stånd behöver ytterligare undersökningar företas. Dessa bör då med fördel utföras inte bara över en längre tid utan också under alla olika årstider och i andra bostadsområden, för att på så vis skapa ett mer relevant och givande faktaunderlag.

Om mötesplatsutvecklingen blir av i Kroksbäck, vare sig om de i gestaltungsförslagen utpekade mötesplatserna utvecklas eller om utformning och lokalisering sker genom våra metoder för medborgardeltagande, är det av intresse att utvärdera den socio-ekonomiska hållbarheten av denna verkliga implementering av mötesplatser. Detta kan lämpligen göras med de i uppsatsen utformade normativa principerna genom att utveckla relevanta indikatorer för dessa, så som områdets grad av kollektiv styrka och trygghet.

Det har under uppsatsen kommit till vår kännedom att en jämställd mötesplats inspirerad av Rosens röda matta ska utvecklas i Kroksbäck, här skulle uppsatsens projektplan och metoder för medborgardeltagande kunna användas för att sedan utvärderas. Om denna form av aktionsforskning visar sig ha ett framgångsrikt resultat kan den sedan åtföljas av vidare mötesplatsutveckling på andra platser i Malmö som också dokumenteras och utvärderas.

Referenser

- Agyeman, J. (2013). *Introducing Just Sustainabilities. Policy, Planning, and Practice*. London: Zed Books.
- Andrén, S. (2009). *Malmö möter framtiden*. Malmö: Malmö stad. (Miljöförvaltningen).
- Badersten, B. (2003/04). Att studera det önskvärda - om värdeanalys och normativ metod. *Statsvetenskaplig skrift*, no. 3, ss. 207-220.
- Bengtsson C., Hjorth, M., Sandberg, H. & Thelander Å. (1998). *Möten på fältet*. Kvalitativ metod i teori och praktik. Lund: Lunds universitet.
- Björklid, P. & Nordström, M. (2007). Environmental child-friendliness: Collaboration and Future Research. *Children, Youth and Environments* [Elektronisk], vol. 17 (4), ss. 388-401. Tillgänglig http://www.colorado.edu/journals/cye/17_4/17_4_18_CollaborationAndResearch.pdf [2014-11-04]
- Björnson, M. (2013). Rosens röda matta, Stadsplanering på tjejjers villkor. *Plan* [Elektronisk], vol. 5-6, ss. 10-15.
- Boverket (2010). *Socialt hållbar stadsutveckling - en kunskapsöversikt* [Elektronisk]. Karlskrona: Boverket. (Regeringsuppdrag IJ2009/1746/I). Tillgänglig <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf> [2015-04-12]
- Brabham, D. (2009). Crowdsourcing the Public Participation Process for Planning projects. *Planning Theory*, vol. 8 (3), ss. 242-262.
- Brighenti, A., M. (2010). On Territorology - Towards a General Science of Territory. *Theory, Culture & Society*, vol. 27 (1), ss. 52-72.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga Metoder*. 2:a upplagan. Malmö: Liber Ekonomi.
- Carmona, M., de Magalhães, C., & Hammond, L. (red.) (2008). *Public space: the management dimension*. Oxon: Routledge.
- Carter, P. (2013). *Meeting Place: The Human Encounter and the Challenge of Coexistence*. Press Minneapolis: University of Minnesota.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som metod*. 1:a upplagan. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. & Brown, C. (2011). The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Sustainability. *Sustainable Development* [Elektronisk], vol. 19, ss. 289-300.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Denters, B. & Klok, P.-J. (2010). Rebuilding Roombeek: Patterns of Citizen Participation in Urban Governance. *Urban Affairs Review* [Elektronisk], vol. 45 (5), ss. 583-607.
- Dovey, K. (2008). *Framing Places. Mediating power in built form*. 2:a upplagan. Oxon: Routledge.

Edelenbos, J. & Klijn, E.-H. (2006). Managing Stakeholder Involvement in Decision Making: A Comparative Analysis of Six Interactive Processes in the Netherlands. *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART* [Elektronisk], vol. 16 (3), ss. 417-446.

Ek, R. & Nilsson, A. (2014). Urbana förändringsprocesser, sociala risker och social utsatthet. I: Ek, R., Gerell, M., Guldåker, N., Hallin, P.-O., Herbert, M., Nieminen Kristofersson, T., Nilsson, A. & Tykesson, M. (red.), *Att laga revor i samhällsväven - om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden*. Malmö: MAPIUS 18, ss. 22-31.

Europaparlamentet (2007). *Möjligheterna att förverkliga visionen om hållbara samhällen på ett framgångsrikt sätt* [Elektronisk]. Bryssel: Europaparlamentet. (Generaldirektoratet för EU-intern politik: Utredningsavdelning - Struktur- och sammanhållningspolitik: IP/B/REGI/IC/2005-152). Tillgänglig http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/summarysustainablecommunities_summarysustainablecommunities_sv.pdf [2015-03-25]

Gehl, J. (2001). *Life Between Buildings*. 5:e upplagan. Köpenhamn: Arkitektens Forlag

Gerell, M. & Hallin, P.-O. (2014a). *Kroksbäck - ett bostadsområde med många ansikten och stora möjligheter*. Utkast 140722. Opublicerat material. Malmö: Malmö högskola.

Gerell, M. & Hallin, P.-O. (2014b). Att arbeta med grannskapsutveckling och sociala risker. I: Ek, R., Gerell, M., Guldåker, N., Hallin, P.-O., Herbert, M., Nieminen Kristofersson, T., Nilsson, A. & Tykesson, M. (red.), *Att laga revor i samhällsväven - om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden*. Malmö: MAPIUS 18, ss. 127-137.

Gerell, M. (2013). *Bränder, skadegörelse, grannskap och socialt kapital*. Malmö: MAPIUS 11.

Guldåker, N. & Tykesson, M. (2014). Social stress och sociala risker i två städer - ett analys exempel. I: Ek, R., Gerell, M., Guldåker, N., Hallin, P.-O., Herbert, M., Nieminen Kristofersson, T., Nilsson, A. & Tykesson, M. (red.), *Att laga revor i samhällsväven - om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden*. Malmö: MAPIUS 18, ss. 60-88.

Gummesson, E. (2004). Fallstudiebaserad forskning. I: Gustavsson, B. (red.), *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.

Hedenfelt, E. (2013). *Hållbarhetsanalys av städer och stadsutveckling. Ett integrerat perspektiv på staden som ett socioekologiskt, komplext system*. Malmö: MAPIUS 13.

Heft, H. (2007). The Social Constitution of Perceiver-Environment Reciprocity. *Ecological Psychology* [Elektronisk], vol. 19 (2), ss. 85-105.

Herbert, M. (2014). Låsta grindar i den polariserade staden. I: Ek, R., Gerell, M., Guldåker, N., Hallin, P.-O., Herbert, M., Nieminen Kristofersson, T., Nilsson, A. & Tykesson, M. (red.), *Att laga revor i samhällsväven - om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden*. Malmö: MAPIUS 18, ss. 90-100.

Holme, I., M. & Solvang, B., K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Hopwood, B., Mellor, M. & O'Brien, G. (2005). Sustainable Development: Mapping Different Approaches. *Sustainable Development* [Elektronisk], vol. 13, ss. 38-52. Tillgänglig <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.244/epdf> [2015-04-08]

- HSB (2014-12-29). *Om Kroksbäck. Information om brf Kroksbäck*.
<https://www.hsb.se/malmo/brf/kroksback/om-foreningen/om-kroksback/> [2015-04-21]
- Ivert, A.-K., Chrysoulakis, A., Kronkvist, K., Torstensson Levander, M. (2013). *Malmö områdesundersökning 2012. Lokala problem, brott och trygghet* [Elektronisk]. Malmö: Malmö högskola. (Institutionen för kriminologi).
- Jacobs, J. (2004). *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Daidalos.
- Kärrholm, M. (2012). *Retailising Space. Architecture, Retail and the Territorialisation of Public Space*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Kärrholm, M. (2011). The Scaling of Sustainable Urban Form: A Case of Scale-Related Issues and Sustainable Planning in Malmö, Sweden. *European Planning Studies* [Elektronisk], vol. 19 (1), ss. 97-112.
- Kärrholm, M. (2004). *Arkitekturens territorialitet*. Diss. Institutionen för arkitektur, Lunds tekniska Universitet, Lund.
- Länsstyrelsen Örebro län (2004). *Planera jämt - en checklista för jämställdhet i fysisk planering* [Elektronisk]. Länsstyrelsen i Örebro län (Publ. nr 2004:22). Tillgänglig
<http://www.lansstyrelsen.se/orebro/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2004/2004-22-planera-jamt-en-checklista-for-jamstallldhet-i-fysisk-planering.pdf> [2015-04-01]
- Madanipour, A. (2003). *Public and Private Spaces of the City*. Oxon: Routledge.
- Malmö stad (2015a). *Protokoll: Medborgardialog 2015-03-11*. Opublicerat material. Malmö: Malmö stad (Stadsområdesförvaltning Väster).
- Malmö stad (2015b). *Ett ny del av Malmö*. <http://malmo.se/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Utbyggnadsomraden/Hyllie.html> [2015-06-07]
- Malmö stad (2015c). *Holma och Kroksbäck. Holma och Kroksbäck - inte längre din sista busshållplats*. <http://malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med.../Omradesprogram/Fem-omraden/Holma-Kroksback.html> [2015-04-21]
- Malmö stad (2015d). *Holma och Kroksbäck utmaningar*. <http://malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med.../Omradesprogram/Fem-omraden/Holma-Kroksback/Holma-Kroksbacks-utmaningar.html> [2015-04-21]
- Malmö stad (2015e). *Engagemangsguider*. <http://malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med.../Omradesprogram/Fem-omraden/Holma-Kroksback/Engagemangsguider.html> [2015-04-27]
- Malmö stad (2015f). *Sociala insatsgrupper*. <http://malmo.se/Social---familjefragor/Familj-barn-och-ungdom/Insatser-for-barn-och-unga/Brotts--och-drogforebyggande-insatser/Brotts--och-drogforebyggande-insatser/Sociala-insatsgrupper.html> [2015-04-11]
- Malmö stad (2014a). *Det fortsatta arbetet för ett socialt hållbart Malmö* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig
http://malmo.se/download/18.50dab45f146afe8fc2c26b0/1403791456846/Social_hallbarhet_Webb_140618.pdf [2015-03-25]

Malmö stad (2014b). *Översiktsplan för Malmö. Planstrategi antagen av Kommunfullmäktige 22 maj 2014* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac4/1401438553855/OP2012_planstrategi_antagen_140522.pdf [2015-05-25]

Malmö stad (2014c). *Program för gestaltungsstudie för Kroksbäck i Hylle i Malmö - Del av Planprogram 6045* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad.

Malmö stad (2011a). *Områdesprogrammet Holma-Kroksbäck* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad. (Hyllie stadsdelsförvaltning). Tillgänglig http://malmo.se/download/18.77b107c212e1f5a356a800018597/1383649397574/Omradesprogram_Fa%C2%A6%C3%AAdig.pdf [2015-03-26]

Malmö stad (2011b). *Utvecklingsplan för jämställdhetsintegrering* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad. (Stadskontoret). Tillgänglig http://malmo.se/download/18.29c3b78a132728ecb5280001104/1383649196540/Jmndhetsintegrering+Utvecklingsplan_korr9aug.pdf [2015-04-01]

Malmö stad (2009). *Hela Hyllie Hållbart! Dialog PM 2009:2 om Kroksbäck-Holma-Hyllie* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad. (Malmö Stadsbyggnadskontor). Tillgänglig http://malmo.se/download/18.4d147ba1286e5bcbb4800047102/1383646909406/webb+DialogPM_Hela-hyllie-hallbart.pdf#search='planprogram+f%C3%83%C2%B6r+kroksb%C3%83%C2%A4ck' [2015-03-27]

Malmö stad (2008). *Områdesfakta Kroksbäck* [Elektronisk]. Malmö: Malmö Stadskontor. (Avdelningen för Strategisk utveckling). Tillgänglig <http://malmo.se/download/18.41e3f8771203894659480006256/1383648127237/130.Kroksb%C3%A4ck.pdf> [2015-04-23]

Mellqvist, H., Gustavsson, R., Gunnarsson, A. (2013). Using the connoisseur method during the introductory phase of landscape planning and management. *Urban Forestry & Urban Greening* [Elektronisk], vol. 12, ss. 211-219.

MKB (2015). *Område Kroksbäck*. <https://www.mkbfastighet.se/hyresgast/omraden/vaster/kroksback/> [2015-04-01]

Nilsson, I. & Wadeskog, A. (2010). *De deprimerade tonårsflickorna* [Elektronisk]. Stockholm: Skandia (Idéer för livet).

Parker, P. (2014). Samproduktion av platser. Former för deltagande i utveckling av mötesplatser längs Rosengårdsstråket. I: Listerborn, C., Grundström, K., Claesson, R., Delshammar, T., Johansson, M., Parker, P. (red), *Strategier för att hela en delad stad. Samordnad utveckling i Malmö*. [Elektronisk] Malmö: Malmö University Publications in Urban Studies 16, ss. 61-72.

Peterman, W. (2000). *Neighborhood Planning and Community-Based Development. The Potential and Limits of Grassroots Action*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Regionplanekontoret SLL (Stockholms Läns Landsting) (2010). *Mötesplatser i Stockholmsregionen* [Elektronisk]. Stockholm: Regionplanekontoret Stockholms Läns

Landsting. Tillgänglig http://www.trf.sll.se/MOSS-dokument/Publikation/Publikationer_M%C3%B6tesplatser_2_2010.pdf [2015-06-07]

Roseland, M. & Soots, L. (2007). Strengthening Local Economies. I: Wheeler, S., M. & Beatley, T. (red), *The Sustainable Urban Development Reader*. 2:a upplagan. Oxon: Routledge, ss. 241-251.

Rydin, Y. & Pennington, M. (2000). Public Participation and Local Environmental Planning: The collective action problem and the potential of social capital. *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability* [Elektronisk], vol. 5 (2), ss. 153-169.

Salonen, T. (2012). *Befolkningsrörelser, försörjningsvillkor och bostadssegregation. En sociodynamisk analys av Malmö* [Elektronisk]. Malmö: Malmö stad (Kommission för ett socialt hållbart Malmö). Tillgänglig <http://malmo.se/download/18.d8bc6b31373089f7d9800059627/Det+dolda+Malm%C3%B6+Tapio+Salonen+Malm%C3%B6kommissionen+final.pdf> [2015-07-06]

Sampson, R., J. (2012). *Great American City: Chicago and the enduring neighborhood effect*. Chicago: The University of Chicago Press.

Sebastiani, C. (2001). Organizing Metropolitan Space and Discourse. I: Czarniawska, B. & Solli, R. (red), *Organizing Metropolitan Space and Discourse*. Malmö; Oslo: Liber.

Shaftoe, H. (2012). *Convivial Urban Spaces: Creating Effective Public Places*. Hoboken: Taylor and Francis.

Statistiska Centralbyrån (SCB) (2015). *Postnummer- och SAMS-atlasen*. <http://www.scb.se/sv/Vara-tjanster/Regionala-statistikprodukter/Marknadsprofiler/Postnummer--och-SAMS-atlasen/> [2015-03-27]

Urban, S. (2002). *Grannskap, idé och planering. En genomgång av svenska och internationella studier med anknytning till grannskapsplanering* [Elektronisk]. Gävle: Uppsala universitet. (Institutet för bostads- och urbanforskning, Forskningsrapport 2002:4). Tillgänglig <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:131176/FULLTEXT01.pdf> [2015-03-27]

Vägverket (2009). *Jämställd samhällsplanering - förslag på metod* [Elektronisk]. Vägverket. (2009:6). Tillgänglig <http://jamda.ub.gu.se/bitstream/1/133/1/gronvold.pdf> [2015-04-01]

World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

Muntliga källor

Respondent 1 (2015). *Muntlig delgivning*. 2015-05-28, Intervju, Malmö.

Respondent 2 (2015). *Muntlig delgivning*. 2015-05-29, Intervju, Malmö.

Bilder

Bild 1: Malmö Stadsbyggnadskontor (2015).

http://kartor.malmo.se/rest/leaf/1.0/?config=.%2Fconfigs-1.0%2Fmalmo_atlas.js [2015-06-07]

Bild 2: Malmö Stadsbyggnadskontor (2015).

http://kartor.malmo.se/rest/leaf/1.0/?config=.%2Fconfigs-1.0%2Fmalmo_atlas.js [2015-06-07]

Bild 3: Sommardal, A. (2015).

Bild 4: Sommardal, A. (2015).

Bild 5: Sommardal, A. (2015).

Bild 6: Sommardal, A. (2015).

Bild 7: Sommardal, A. (2015).

Bild 8: Sommardal, A. (2015).

Bild 9: Sommardal, A. (2015).

Bild 10: Sommardal, A. (2015).

Bild 11: Sommardal, A. (2015).

Bild 12: Sommardal, A. (2015).

Bild 13: Sommardal, A. (2015).

Bild 14: Sommardal, A. (2015).

Bild 15: Nyréns Arkitektkontor (2015). *Gestaltungsstudie Kroksbäck. 2014-12-18/ kompl 2015-01-08* [Elektronisk].

Bild 16: Nyréns Arkitektkontor (2015). *Gestaltungsstudie Kroksbäck. 2014-12-18/ kompl 2015-01-08* [Elektronisk].

Bild 17: Wingårdhs (2014). *Gestaltungsprogram för Kroksbäck. Presentation för Stadsbyggnadskontoret, Malmö Stad 2014-12-18* [Elektronisk].

Bild 18: Wingårdhs (2014). *Gestaltungsprogram för Kroksbäck. Presentation för Stadsbyggnadskontoret, Malmö Stad 2014-12-18* [Elektronisk].

Bild 19. Mellqvist, H. & Åkerlund, I: Gustavsson, R., Mellqvist, H. & Åkerlund, U. (2004). *The Ronneby Brunn Study: Testing a Social-cultural Based Management Planning, and the Connoisseurs and Action Oriented Approaches as Communicative Tools in Practice*. NeighbourWoods. Department of Landscape Planning, Swedish University of Agricultural Science, Alnarp.

Bild 20. Mellqvist, H., Gustavsson, R. & Gunnarsson, A. (2013). Using the connoisseur method during the introductory phase of landscape planning and management. *Urban Forestry & Urban Greening*, vol. 12, ss. 211-219.

Bild 21: Sommardal, A. (2015).

Figurer

Figur 1. *Territoriella produktionsformer:*

Kärrholm, M. (2012). *Retailising Space. Architecture, Retail and the Territorialisation of Public Space*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Figur 2. *Gradering av sociala kontakter:*

Gehl, J. (2001). *Life Between Buildings*. 5:e upplagan. Köpenhamn: Arkitektens Forlag

Figur 3. *Kriterier för utvärdering av kvalitativa undersökningar:*

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga Metoder*. 2:a upplagan. Malmö: Liber Ekonomi.

Tabeller

Tabell 1. *Projektorganisation*. Harmark, K. & Sommardal, A. (2015).

Tabell 2. *Intressentanalys*. Harmark, K. & Sommardal, A. (2015).

Tabell 3. *Kravspecifikation för projektets intressenter*. Harmark, K. & Sommardal, A. (2015).

Tabell 4. *Milstolpeplan med ansvarskort*. Harmark, K. & Sommardal, A. (2015).

Tabell 5. *Gantt-schema*. Harmark, K. & Sommardal, A. (2015).

Tabell 6. *Risikanalyis med sannolikhets-effekt*. Harmark, K. & Sommardal, A. (2015).

Bilagor

Bilaga 1

Semistrukturerade intervjuer med tjänstemän på Malmö stad

Respondent 1, Stadsområde väster

Hur ser det i dagsläget ut med de olika gestaltningsförslagen?

Har något av dem antagits?

Finns det någon eller några grupper som är i synnerhet positiva eller negativa till gestaltningsförslaget/-en?

Vad tror du om de gestaltningsförslag som presenterats? Skulle det/de kunna lyfta Kroksbäck?

Vilka befintliga mötesplatser finns i Kroksbäck idag? Alltså både privata, halvprivata och offentliga?

Finns det exempel på aktivitetshus i Kroksbäck, antingen som var där förr men nu är borta, eller som är där idag? Hur fungerar de?

Uppkom det något relevant på medborgardialogen den 11 mars som inte noterades i Protokollat?

Vilka möjligheter menar du finns att öka det positiva utbytet mellan BRF Kroksbäck och MKB:s hyresgäster?

Finns det någon tanke om att låta medborgarna delta i skapandet av områdets mötesplatser?

Finns det speciella grupper bland de boende i Kroksbäck som man skulle behöva lägga särskilt fokus på vid utvecklandet av det offentliga rummet för att bidra till jämlikhet?

Respondent 2, Stadsbyggnadskontoret

Vid medborgardialog 11 mars redogjordes det för de nya planändringar som komma skall i Kroksbäck. Skolan skall byggas om, ett centrum skall skapas där medborgare kan mötas och föreningsliv kan ha verksamhet. Hyllievångsvägen skall byggas om och man skall skapa en öppen plats för utomhusarrangemang. Finns det alltså konkret antagna förslag?

Hur ser det i dagsläget ut med de olika gestaltningsförslagen? Har något av dem antagits?

Finns det någon eller några grupper som är i synnerhet positiva eller negativa till gestaltningsförslaget/-en?

Vad tror du om de gestaltningsförslag som presenterats? Skulle det/de kunna lyfta Kroksbäck?

Vilka befintliga mötesplatser finns i Kroksbäck idag? Alltså både privata, halvprivata och offentliga?

Hur ser det sociala hållbarhetsarbetet ut i Malmö jämfört med före Malmökommissionens skapande? Har det fungerat som ett startskott för detta arbete?

Malmö stad har under en längre tid haft förtätning, överdäckning och en boulevard/cykelstråk på agendan för Kroksbäck. Vilka förhinder har gjort att planerna inte utförts?

På vilka sätt arbetar man idag med att involvera medborgare i stadsutvecklingen i Kroksbäck? Finns det någon tanke om att låta medborgarna delta i skapandet av områdets mötesplatser?

Finns det sätt för hur Malmö stad kan motivera fastighetsägarna till att delta i specifika sociala utvecklingsinsatser?

Hur kan man med fysisk planering och gestaltning arbeta för att höja ett grannskap?

Bilaga 2

Kvaliteter hos en mötesplats i det offentliga rummet

Arbetsstillfällen (Roseland & Soots 2007)

Demokratiska värden (Malmö stad 2014; Carter 2013)

Offentliga diskussioner (Carter 2013)

Det civila samhället (Urban 2002)

Anti-övervakning; Anti-privatisering (Regionplanekontoret 2010)

Möten mellan olika uttryck av kultur, ekonomi och politik (Madanipour 2003)

Aktiv hela dygnet (Shaftoe 2012; Jacobs 2004)

Främja folkhälsa (Carmona 2008; Shaftoe 2012) Skapa välmående (Shaftoe 2012)

Solidaritet (Urban 2002)

Tolerans (Shaftoe 2012)

Samhällsansvar (Carter 2013)

Öppna, brukas av alla medborgare (Madanipour 2003)

Social anknytning (Madanipour 2003)

Social sammanhållning (Carmona 2008; Dempsey et al. 2011)

Kulturell rikedom (Carmona 2008)

Främja sociala värden (Regionplanekontoret 2010; Shaftoe 2012)

Socialt kapital (Regionplanekontoret 2010; Dempsey et al. 2011)

Delaktighet (Regionplanekontoret 2010)

Engagemang (Regionplanekontoret 2010)

Trygghet (Regionplanekontoret 2010; Shaftoe 2012; Sebastiani 2011; Gehl 2001; Ivert et al. 2013; Gerell 2013)

Jämlikt distribuerad trygghet (Ivert et al 2013)

Frånvaro av kriminalitet (Gerell 2013)

Kan skapa integration mellan samhällsgrupper (Regionplanekontoret 2010; Dempsey et al. 2011; Dempsey et al. 2008 i Dempsey et al. 2011; Europaparlamentet 2007)

Kan ge social gemenskap (Regionplanekontoret 2010)

Sociala kontakter och möten (Gehl 2001; Carmona 2008; Dempsey et al. 2011)

Sociala nätverk (svagt och starkt) (Dempsey et al. 2011; Roseland & Soots 2007)

Kollektiv styrka (Ivert et al 2013)

Social kontroll (Urban 2002; Jacobs 2004)

Intimt, varmt, och personligt (Gehl 2001)

Sittplatser (Gehl 2001; Shaftoe 2012; Newman 1973 i Gehl 2001); konventionella såväl som flexibla (Gehl 2001); anpassningsbara (Shaftoe 2012); i anslutning till bostäder (Newman 1973 i Gehl 2001)

Utformas med ett multi-aktörsperspektiv (Sebastiani 2001)

Fysiska aspekter: mindre storlek, täthet (Regionplanekontoret 2010); Utrymme för sport- och lekaktiviteter (Carmona 2008); Möjlighet till observation och överblick (Gehl 2001; Newman 1973 i Gehl 2001); Glädjemoment, offentlig konst, underhållning, färgsättning (Shaftoe 2012); God belysning (Gehl 2001); Inga väggar, korta avstånd, låga hastigheter, aktivitet på en och samma nivå, orientering mot människor (Gehl 2001)

God belysning (Gehl 2001; Jacobs 2004)

Syn- hörsel och intensitet i upplevelser (Gehl 2001)

Känslobetingad appropriation av platser (Kärrholm 2004)

Kultur, kulturella attraktioner (Regionplanekontoret 2010; Roseland & Soots 2007)

Hänsyn till lokala förhållanden (Gehl 2001)

Klimat, väder och vind (Shaftoe 2012; Gehl 2001)

Utgå från människan och det sociala livet (Gehl 2001; Urban 2002)

Kantzoner i den byggda miljön (Gehl 2001; Malmö stad 2014)

Tydliga gränser mellan privat och offentligt (Regionplanekontoret 2010; Gehl 2001; Malmö stad 2014)

Variationsrikedom (Shaftoe 2012)

Offentliga toaletter (Shaftoe 2012)

Jämställdhet (Björnson 2013; Vägverket 2009)

Social jämlikhet (Gerell 2013; Dempsey et al. 2011)

Social rättvisa (Gerell 2013; Dempsey et al 2011)

Genusperspektiv (Vägverket 2009)

Jämställd tillgång till det offentliga rummet (Länsstyrelsen Örebro län; Vägverket 2009)

Tillgänglighet (Shaftoe 2012; Malmö stad 2014; Benn & Gauss i Madanipour 2003; Regionplanekontoret 2010; Dempsey et al. 2011; Gehl 2001, Gerell 2013)

Representativitet (Ek & Nilsson 2014)

Mångfald (Urban 2002)

Miljö (Sebastiani 2011; Europaparlamentet 2007)

Kulturmiljövård (Sebastiani 2011)

Identitet (Sebastiani 2011; Urban 2002; Regionplanekontoret 2010)

Unika drag (Regionplanekontoret 2010)

Nedskalade dimensioner i det offentliga rummet (Gehl 2001)

Aktiviteter i stadsrummet (Newman 1973 i Gehl 2001)

Varaktiga aktiviteter (Gehl 2001)

Funktionsblandning (Regionplanekontoret 2010)

Handel (Regionplanekontoret 2010)

Samhällstjänster (Regionplanekontoret 2010; Dempsey et al 2011; Jacobs 2004)

Många människor och rörelse (Shaftoe 2012; Jacobs 2004; Herbert 2014)

Bostadsfönster vända mot det offentliga rummet (Jacobs 2004)

Knutpunkter (Shaftoe 2012)

Anknytande kollektivtrafik (Shaftoe 2012)

Närhet till stadscentrum (Shaftoe 2012)

Täthet (Regionplanekontoret 2010)

Tillgång till: utrymmen, aktiviteter, information, resurser (Benn & Gauss i Madanipour 2003)

Platser i platsen (Regionplanekontoret 2010)

Högintensiva och lågintensiva kontakter (Gehl 2001)

Gemensam och meningsfull nämnare som gynnar social interaktion (Gehl 2001)

Social ordning (Gerell 2013; Guldåker & Tykesson 2014)

Fysisk ordning (Gerell 2013)

En plats som känns som hemma (Regionplanekontoret 2010)

Sociala kvaliteter (Guldåker & Tykesson 2014)

Småskalighet (Malmö stad 2009; Malmö stad 2011)

Tar hänsyn till framtida generationer (WCED 1987)

Föränderlighet (för kommande generationer) (Regionplanekontoret 2010)

Bidra till en hög livskvalitet (Europaparlamentet 2007)

God design av det offentliga rummet (Gehl 2001)

Möjlighet att manifesteras sociala, etniska, politiska, ekonomiska, kulturella och estetiska uttryck (Madanipour 2003)

Sociala respektive fysiska gränsdragningar (Gerell 2013).